

Har information delgivits ansvarig nämnd avseende granskningen och eventuellt vidtagna åtgärder?

lakttagelser

Tillgängligheten inom primärvården är ett område som följs noggrant av såväl regionstyrelsen som hälso- och sjukvårdsnämnden och där den nationella vårdgarantin och jämförelsen till riket ger en god vägledning. Tillgänglighetsfrågor är en återkommande fråga på såväl styrelse som nämndmöte. Regionstyrelsen följer tillgängligheten inom primärvården genom de månadsrapporter som redovisas till ledning och politik. Tillgänglighet står högt på agendan, och rapporteras månadsvis med en fördjupad beskrivning under delår samt årsredovisning. Vid sämre tillgänglighet på någon vårdcentral kan regionstyrelsen eller hälso- och sjukvårdsnämnden be om en analys avseende bristen på tillgänglighet och återkoppling kring vilka åtgärder som vidtas.

I och med arbetet med att stärka den nära vården har en beredning för nära vård bildats. Beredning för närsjukvård är beredningsorgan till hälso- och sjukvårdsnämnden. Beredningen har inte något beslutsmandat, utöver budgeten för den egna verksamheten. Syftet med beredningen är att stödja och bistå nämnden, förbättra/möjliggöra kunskapsfördjupning samt skapa ökad tillgänglighet till politiken för medborgare och andra aktörer. Beredning till nära vård har möten varannan månad. Närsjukvårdsområdescheferna gör en gemensam rapportering i beredning och dialog med politiker. Enligt de intervjuade följs samma indikatorer upp för att skapa en möjlighet till jämförelser samt att det sker en uppföljning av olika tema/områden som kan variera från gång till gång. Rapportering till nämnden görs av biträdande hälso- och sjukvårdsdirektör och områdeschefer bjuds in om det är någon specifik fråga som ska behandlas gällande området. Därtill sker månatliga uppföljning avseende tillgänglighet i respektive närsjukvårdsområde och i hälso- och sjukvårdsförvaltningen kopplat till det så kallade "Årshjulet". På samma sätt sker även en uppföljning av tillgänglighet och produktion i samband med de månatliga ekonomiska uppföljningarna både i respektive närsjukvårdsområde samt inom HS-förvaltningen gemensamt.

Bedömning

Vi bedömer att revisionsfrågan är: Uppfylld

Vi bedömer att regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden har fått rapportering med anledning av uppdrag och åtgärder.

Vi bedömer att det till övervägande del sker en strukturerad uppföljning och rapportering av resultat av de aktiviteter som pågår både med anledning av granskningen samt det arbete som pågår nationellt och regionalt kopplat till tillgänglighet i primärvården. Uppföljning av tillgängligheten har stärkts i och med den förstärkta nationella vårdgarantin. Region Örebro län arbetar med uppföljning för både på kvantitativa och kvalitativa delar av tillgängligheten. Det sker uppföljning via Hälsoval Region Örebro län för alla vårdcentraler samt för respektive område som är regionens vårdcentraler i egen regi via "årshjulet" samt gemensamt inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

Pågår ytterligare aktiviteter som har koppling till granskningsresultatet?

lakttagelser

Vårdcentralerna inom Region Örebro län arbetar med en rad insatser i syfte att förbättra och upprätthålla tillgängligheten. Det finns dock ingen samlad beskrivning över vilka vårdcentraler som genomför respektive insats. Beskrivning görs inom ramen för Årsrapport Hälsoval 2019 uppföljning. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, delår verksamhetsplan, och uppföljning för Region Örebro län vårdcentraler i egen regi.

Från intervjuer med tjänstemän centralt inom regionen, verksamhetsplaner, uppföljning, protokollgranskning och digitala planer lyfts följande initiativ fram:

Det pågår ett pilotprojekt på några vårdcentraler med **självincheckning** - patienten kallar in sig och går direkt till väntrummet, det uppges spara tid för vårdens medarbetare.

Psykosociala team på varje vårdcentral: I område norr har det under 2019 tagits fram ett gemensamt arbetssätt som alla vårdcentraler nu arbetar efter. Arbetet leds av en psykolog med tid för samordning mellan vårdcentralerna för att skapa förutsättningar för en jämlik vård i hela norra länsdelen. I år finns särskilt fokus på att erbjuda bedömning inom tre dagar i enlighet med nya vårdgarantin.

Inom område Väster ges patienterna bedömning inom tre dagar, och efter eventuellt samtal med kurator erbjuds föreläsningar i grupp för att därefter ges gruppterapi eller enskild behandling. Syftet är att förbättra tillgängligheten för dessa grupper.

Ett pilotprojekt avseende riktade **hälsosamtal** kommer att påbörjas under 2020. Hälsosamtalen kommer till en början initieras på två vårdcentraler i norra länsdelen och vårdcentralerna ska specifikt bjuda in patienter i åldrarna 40, 50, 60 och 70-åringar samt nyblivna föräldrar.

Inom närsjukvårdsområde väster finns en **livsstilmottagning**. Livsstilmottagningen drivs i projektform till 31 december 2020 med avsatta medel från Socialstyrelsen. På livsstilmottagningen ges bland annat stöd vid psykisk ohälsa och stress.

Kompetensväxling och Rätt använd kompetens (**RAK**) - alltså att patienterna träffar rätt vårdgivare, som inte alltid behöver vara just en läkare.

Kompetensutbyte: Samtliga vårdcentraler i egen regi träffas två gånger per år under primärvårdsdagar. I dessa forum delas resultat och goda exempel på arbetssätt.

Bedömning

Vi bedömer att revisionsfrågan är: Delvis uppfylld

Vi bedömer att det genomförs en rad aktiviteter i syfte att stärka tillgängligheten. Vi har dock inte tagit del av någon sammanställning av pågående aktiviteter eller initiativ kopplat till arbetet med att förbättra tillgängligheten till telefoni och besök.

Det är därför i nuläget utan en utvärdering svårt att svara på vilka effekter som kommer att uppnås. Några av aktiviteterna genomförs även nationellt såsom RAK och kompetensutbyte och möjligheter till benchmarking finns bland annat via olika SKR nätverk. Effekterna av tillgänglighet mäts och följs upp varje månad, och kan därför ge en viss indikation kring vad som är framgångsrikt.

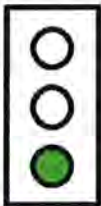
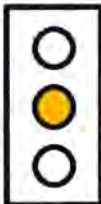

Initiativen som genomförs såsom självcheckning och hälsosamtal kommer att drivas som projekt. Vi undrar därför om regionen har satt upp någon tidsgräns för projekten, hur de planerar att utvärderas och hur de ska bedömas som framgångsrika.

Bedömningar utifrån revisionsfråga

Utifrån genomförd uppföljande granskning gör vi den sammanfattande revisionella bedömningen att regionstyrelsen och hälso-och sjukvårdsnämnden **inte helt** har vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av den bedömning och de åtgärdsförslag som lämnats i genomförd granskning.

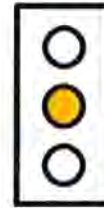
Den sammanfattande revisionella bedömningen baseras på följande bedömning av respektive revisionsfråga, vilka anges i sin helhet under respektive avsnitt i rapporten:

Bedömningar mot revisionsfrågor

Revisionsfråga	Kommentar	
Har granskningsresultatet besvarats av regionstyrelsen?	Uppfyllt	
Har åtgärder vidtagits utifrån de rekommendationer granskningen har givit?	Delvis uppfyllt	
Har information delgivits ansvarig nämnd avseende granskningen och eventuellt vidtagna åtgärder?	Uppfyllt	

Pågår övriga aktiviteter som har koppling till granskningsresultatet?

Delvis uppfyllt

Rekommendation:

Utifrån genomförd granskning önskar vi lämna regionstyrelsen och hälso-och sjukvårdsnämnden följande rekommendation:

- Regionstyrelsen och hälso-och sjukvårdsnämnden bör initiera en uppföljning av vilka effekter som de pågående initiativen, som har gjorts inom ramen för vårdcentralernas förbättringsarbete, har gett.

2020-06-03

Rebecka Hansson

Uppdragsledare

Louise Tornhagen

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Region Örebro läns enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 12 feb 2020. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

32

Svar på revisionsrapporten
Granskning av anskaffning av
medicinteknisk utrustning

20RS3832

Organ
Regionstyrelsen

Svar på revisionsrapporten Granskning av anskaffning av medicinteknisk utrustning

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar

att förslaget till svar godkänns som Region Örebro läns svar till regionens revisorer.

Sammanfattning

Regionens revisorer har vid sitt sammanträde den 11 mars 2020 behandlat och godkänt bifogad revisionsrapport "Granskning av anskaffning av medicinteknisk utrustning".

Den sammantagna revisionella bedömningen är att regionstyrelsen delvis har säkerställt att arbetet med anskaffning av medicinteknisk utrustning är ändamålsenlig.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisorerna bland annat att regionstyrelsen säkerställer att det finns underlag för beslut om flyttade upphandlingar inom medicinteknisk utrustning, att tydliggöra ansvaret för uppföljning av inköp av medicinteknisk utrustning, att skyndsamt utöka tidshorizonten för anskaffning av medicinteknisk samt tillse att hälsoekonomiska analyser genomförs där det är möjligt.

Med anledning av redovisade iakttagelser och rekommenderade förbättringsåtgärder vill regionstyrelsen framföra följande:

- Regionstyrelsen avser att:

- öka kvalitetskraven på underlag inför beslut att överföra ej utnyttjade investeringsanslag från ett år till nästkommande år,

- pröva möjligheterna att i förslaget till fullmäktiges verksamhetsplan och budget utveckla information om medicinteknisk utveckling samt upplysa fullmäktige om investeringsbehov och investeringsutrymme på längre sikt,

- följa utvecklingen av det regiongemensamma arbetet att tillskapa en

Tjänsteställe, handläggare
Staben Ekonomi, Lennart Frommegård

Sammanträdesdatum
2020-10-20

FöredragningsPM
Dnr: 20RS3832

Samverkansmodell för ”Ett ordnat införande av medicintekniska produkter”. Ordnat införande av medicintekniska produkter och metoder syftar till att skapa en jämlik tillgång till nya terapier baserad på bästa möjliga kunskap, samtidigt som hälso- och sjukvårdens resurser används effektivt. Samverkansmodellen är en del av det nationella systemet för kunskapsstyrning i hälso- och sjukvården och leds av den Nationella samverkansgruppen för läkemedel och medicinteknik.

Servicenämnden har behandlat ärendet den 25 augusti 2020 och beslutat:

att förvaltningen (Regionservice) ska beakta revisorernas synpunkter och rekommendationer avseende uppföljning av investeringar, till exempel genom en så kallad spendanalys.

Beredning

Regionstyrelsens arbetsutskott den 15 oktober 2020.

Servicenämnden den 25 augusti 2020.

Konsekvenser för miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiven

Förslaget till beslut har ingen påverkan på miljö-, barn- eller jämställdhetsperspektivet.

Beslutsunderlag

Förslag till svar
Revisionsrapporten
Protokoll Servicenämnden

Rickard Simonsson
Regiondirektör

Skickas till:

Revisionsnämnden

Tjänsteställe, handläggare
Staben Ekonomi, Lennart Frommegård

Datum
2020-09-10

Beteckning
Dnr: 20RS3832

Er beteckning

Regionens revisorer, c/o PwC
Box 885
721 23 Västerås

Svar på revisionsrapporten Granskning av anskaffning av medicinteknisk utrustning

Regionens revisorer har vid sitt sammanträde den 11 mars 2020 behandlat och godkänt bifogad revisionsrapport "Granskning av anskaffning av medicinteknisk utrustning".

Den 1 januari 2019 infördes en ny politisk organisation i Region Örebro län. Den politiska organisationen innebär att servicenämnden har det direkta ansvaret för genomförandet av upphandling av medicinteknisk utrustning. Beslut om vad som ska upphandlas tas i berörd nämnd, det vill säga hälso- och sjukvårdsnämnden, forsknings- och utbildningsnämnden eller folktandvårdsnämnden. Nämnderna och dess förvaltningar har ansvaret för att nödvändiga medicinska underlag tas fram så att relevanta värderingar och prioriteringar kan ske. Regionstyrelsen har uppsiktsplikt över nämnderna samt ansvarar för den övergripande verksamhetsplaneprocessen.

laktagelser och förslag till förbättringar

Den sammantagna revisionella bedömningen är att regionstyrelsens delvis har säkerställt att arbetet med anskaffning av medicinteknisk utrustning är ändamålsenlig.

Revisorernas bedömning baseras på följande kontrollmål:

1. Finns det mål och styrdokument gällande anskaffning av medicinteknisk utrustning och ny teknik?
2. Finns processer gällande anskaffning av medicinteknisk utrustning och ny teknik?
3. Är dessa styrdokument och processer kommunicerade till verksamheten?

4. Efterlevs styrdokument och processer i verksamheten?
5. Finns det riktlinjer och processer rörande behovskartläggning, nyttoeffekter, hälsoekonomisk investeringskalkyl, upphandling, uppföljning av anskaffning, förvaltning m.m.?

Kontrollmål 1 och 3 ovan bedöms vara helt uppfyllt, medan övriga tre kontrollmål bedöms vara delvis uppfyllt.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisorerna att:

1. Regionstyrelsen bör säkerställa att det finns underlag för beslut om flyttade upphandlingar inom medicinteknisk utrustning och att de föregås av en konsekvensanalys.
2. Regionstyrelsen bör säkerställa ett tydligt ansvar för uppföljning av inköp av medicinteknisk utrustning.
3. Regionstyrelsen bör skyndsamt initiera ett arbete om en investeringsplan för anskaffning av medicinteknisk utrustning som inkluderar en längre tidsperiod än tre år.
4. Regionstyrelsen bör tillse att hälsoekonomiska analyser genomförs där det är möjligt.

Regionstyrelsens yttrande

Den 1 januari 2019 infördes en ny politisk organisation i Region Örebro län. Den politiska organisationen innebär att servicenämnden har det direkta ansvaret för upphandling av medicinteknisk utrustning, medan hälso- och sjukvårdsnämnden har ansvaret för att nödvändiga medicinska underlag för en relevant prioritering tas fram. Regionstyrelsen har uppsiktsplikt över de båda nämnderna samt ansvarar för den övergripande verksamhetsplanprocessen.

Bedömda kontrollmål bedöms i första hand beröra ansvar och verksamhet som berör regionstyrelsen och servicenämnden.

Två av fem kontrollmål bedöms vara helt uppfyllt, medan övriga tre kontrollmål bedöms vara delvis uppfyllt.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar revisorerna bland annat att regionstyrelsen säkerställer att det finns underlag för beslut om flyttade upphandlingar inom medicinteknisk utrustning, att tydliggöra ansvaret för uppföljning av inköp av medicinteknisk utrustning, att skyndsamt utöka tidshorisonten för anskaffning av medicinteknisk samt tillse att hälsoekonomiska analyser genomförs där det är möjligt.

Servicenämnden har vid sitt sammanträde den 25 augusti 2020 hanterat revisionsrapporten.

Med anledning av redovisade iakttagelser och rekommenderade förbättringsåtgärder vill regionstyrelsen framföra följande:

Regionstyrelsen avser att:

- öka kvalitetskraven på underlag inför beslut att överföra ej utnyttjade investeringsanslag från ett år till nästkommande år.
- pröva möjligheterna att i förslaget till fullmäktiges verksamhetsplan och budget utveckla information om medicinskt teknisk utveckling samt upplysa fullmäktige om investeringsbehov och investeringsutrymme på längre sikt.
- följa utvecklingen av det regiongemensamma arbetet att tillskapa en samverkansmodell för ”Ett ordnat införande av medicintekniska produkter”. Ordnat införande av medicintekniska produkter och metoder syftar till att skapa en jämlik tillgång till nya terapier baserad på bästa möjliga kunskap, samtidigt som hälso- och sjukvårdens resurser används effektivt. Samverkansmodellen är en del av det nationella systemet för kunskapsstyrning i hälso- och sjukvården och leds av den Nationella samverkansgruppen för läkemedel och medicinteknik.

Servicenämnden avser:

att förvaltningen (Regionservice) ska beakta revisorernas synpunkter och rekommendationer avseende uppföljning av investeringar, till exempel genom en så kallad spendanalys.

För Region Örebro län

Andreas Svahn
Regionstyrelsens ordförande

Rickard Simonsson
Regiondirektör

Till regionstyrelsen för yttrande
Regionfullmäktiges presidium, för kännedom

Revisionsrapport ”Granskning anskaffning av medicinteknisk utrustning”

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Örebro genomfört en granskning av anskaffning av medicinteknisk utrustning. Inom ramen för granskningen har intervjuer genomförts med medarbetare på område Medicinsk teknik, de kliniska verksamheterna samt med fastighetschef och ekonomichef på hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

Den sammantagna revisionella bedömningen i denna del av granskningen är att regionstyrelsens delvis har säkerställt att arbetet med anskaffning av medicinteknisk utrustning är ändamålsenlig.

Den sammantagna bedömningen baseras på följande iakttagelser:

Kontrollmål	Bedömning	
Finns det mål och styrdokument gällande anskaffning av medicinteknisk utrustning och ny teknik?	<p>Uppfyllt</p> <p>Det finns styrande dokument, bland annat upphandlingspolicy, kopplat till samtliga av regionens investeringar.</p> <p>En kvalitetshandbok finns upprättad som ger riktlinjer samt beskriver processerna och ansvarsfördelningen som anskaffning av medicintekniska produkter omfattas av.</p> <p>Samtliga verksamheters investeringar ska finnas i hälso- och sjukvårdsförvaltningens investeringsplan.</p> <p>Det finns dock ingen längre investeringsplan (5–10 år) för anskaffning av medicinteknisk utrustning på en regionövergripande nivå.</p>	
Finns processer gällande anskaffning av medicinteknisk utrustning och ny teknik?	<p>Det finns en investeringsprocess för medicintekniska Investeringsverktyget/äskandesystemet ESKIL ger goda förutsättningar för verksamheternas sammanställning av investeringsbehov och efterföljande prioritering.</p> <p>Vi anser att överflyttning av upphandlingar från ett år till ett annat, oavsett orsak, riskerar att upphandlingar hamnar i otakt med investeringsplanen särskilt när det sker i den omfattning som beskrivits i intervjuer. Därtill menar vi att det är betydelsefullt att beakta och genomföra konsekvensanalyser.</p>	

Är dessa styrdokument och processer kommunicerade till verksamheten?	Uppfyllt Medicinsk teknik är ISO certifierade och har ett ledningssystem enligt ISO-standarderna, och dokument kopplad till anskaffningsprocessen finns att tillgå via intranätet eller Platina. Det är obligatoriskt för verksamhetschefen att känna till dessa dokument och att dela dessa med sina medarbetare. Dessutom upplever verksamheten att Medicinsk teknik ger ett bra stöd vid behov.	
Efterlevs styrdokument och processer i verksamheten?	Investeringsverktyget ESKIL skapar möjligheter och förutsättningar för att rätt process följs för investeringar. Genom att Medicinsk teknik håller ihop hela anskaffningsprocessen inklusive upphandling minskar risken för avvikelser från beslutade processer och riktlinjer. Vi har dock inte tagit del av några analyser kring stickprovskontroll eller avtalstrohet.	
Finns det riktlinjer och processer kring: - Behovskartläggning gällande ny teknik i avseende mål, nyttoeffekten, samt hälsoekonomisk investeringskalkyl? - Upphandling av medicinteknisk utrustning? - Införande och förändringsarbete samt projektmetodik? - Förvaltning och underhåll av utrustning? - Ändamålsenlig uppföljning av anskaffning av medicinteknisk utrustning?	Det sker en behovsanalys som genomförs främst av verksamheterna LCC kalkyler utförs, och i en begränsad utsträckning nyttoanalys. Hälsoekonomiska analyser genomförs inte i dagsläget, Medicinsk teknik driver upphandlingsprocessen och verksamheten deltar i referensgrupper. Medicinsk Teknik och leverantörerna delar ofta på underhåll och utrustning och Medicinsk Teknik ansvarar för förvaltning. Det genomförs inte några systematiska uppföljningar av genomförda upphandlingar, eller avtalstrohet.	

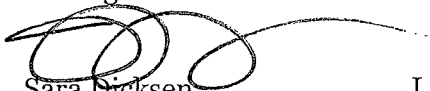
Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi att:

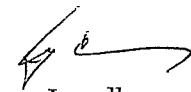
- Regionstyrelsen bör säkerställa att det finns underlag för beslut om flyttade upphandlingar inom medicinteknisk utrustning och att de föregås av en konsekvensanalys.
- Regionstyrelsen bör säkerställa ett tydligt ansvar för uppföljning av inköp av medicinteknisk utrustning.
- Regionstyrelsen bör skyndsamt initiera ett arbete om en investeringsplan för anskaffning av medicinteknisk utrustning som inkluderar en längre tidsperiod än tre år.
- Regionstyrelsen bör tillse att hälsoekonomiska analyser genomförs där det är möjligt

Vi emotser regionstyrelsens yttrande, med förslag till åtgärder samt tidplan, över skrivelsen och bilagd rapport senast 2020-06-10

För regionens revisorer

Sara Dickson
Ordförande

Larz Lundberg
revisor

Granskning av anskaffning av medicinteknisk utrustning

Region Örebro

2020-03

Louise Tornhagen

Hugo Horstmann

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Örebro genomfört en granskning av anskaffning av medicinteknisk utrustning. Inom ramen för granskningen har intervjuer genomförts med medarbetare på område Medicinsk teknik, de kliniska verksamheterna samt med fastighetschef och ekonomichef på hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

Den sammantagna revisionella bedömningen i denna del av granskningen är att regionstyrelsens delvis har säkerställt att arbetet med anskaffning av medicinteknisk utrustning är ändamålsenlig.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi att:

- Regionstyrelsen bör säkerställa att det finns underlag för beslut om flyttade upphandlingar inom medicinteknisk utrustning och att de föregås av en konsekvensanalys.
- Regionstyrelsen bör säkerställa ett tydligt ansvar för uppföljning av inköp av medicinteknisk utrustning.
- Regionstyrelsen bör skyndsamt initiera ett arbete om en investeringsplan för anskaffning av medicinteknisk utrustning som inkluderar en längre tidsperiod än tre år.
- Regionstyrelsen bör tillse att hälsoekonomiska analyser genomförs där det är möjligt.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
Bakgrund	3
Revisionsfråga/-or	3
Revisionskriterier	3
Kontrollmål	3
Avgränsning	4
Metod	4
3. Organisation för anskaffning av medicinteknisk utrustning	5
4. Iakttagelser och bedömningar	7
3.1 Mål och styrdokument	7
3.1.1 Iakttagelser	7
3.1.2 Bedömning	7
3.2 Processer för anskaffning	8
3.2.1 Iakttagelser	8
3.2.2 Bedömning	10
3.3 Förankring och efterlevnad av styrdokument och processer	10
3.3.1 Iakttagelser	10
3.3.3 Bedömning - Efterlevs styrdokument och processer i verksamheten?	11
3.4 Upphandlingsprocessen	11
3.4.1 Iakttagelser	11
3.4.1.1 Behovskartläggning ny teknik	11
3.4.1.2 Upphandling	12
3.4.1.3 Införande, förändringsarbete & projektmetodik	12
3.4.1.4 Förvaltning & underhåll av utrustning	12
3.4.1.5 Ändamålsenlig uppföljning	13
3.4.2 Bedömning	13
Bedömningar utifrån kontrollmål	14

1. Inledning

Bakgrund

Medicinteknisk utrustning utgör en betydande del av de ekonomiska investeringarna inom hälso- och sjukvården. Införandet av ny teknik och processer såsom automatisering, artificiell intelligens och sakernas internet medför många nya möjligheter, men även risker. Här finns en potential att förbättra det kliniska arbetet och patientsäkerheten. Teknik är att betrakta som medicinteknisk produkt om den används för att bl.a. påvisa, förebygga, övervaka behandla eller lindra en sjukdom eller en funktionsnedsättning enligt Lag (1993:584) om medicintekniska produkter och är föremål för CE-märkning. En medicinteknisk produkt omfattar såväl fysiska produkter som mjukvaror. Vårdgivaren har enligt Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2008:1) om användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården ansvar för att det finns ett ledningssystem och att det finns ett systematiskt kvalitetsarbete. Vidare kan vårdgivaren ge en verksamhetschef i uppdrag att ansvara för att "endast säkra och medicinskt ändamålsenliga medicintekniska produkter och, till dessa, anslutna informationssystem används på patienter" (3 kap. 6§).

Anskaffning av ny teknik är komplicerad då utvecklingen är snabb och det är svårt att framtidssäkra investeringarna. Det är viktigt att kartlägga behoven som ligger till grund för investeringen utifrån kliniska krav och hälsoekonomi eller nyttoeffekt. Traditionellt har det varit en utmaning att visa värdet och effekten av investeringarna. Införandet är ett område som erfarenhetsmässigt skapat stora problem för många projekt. För att ny teknik och digitalisering ska skapa maximal nytta krävs ofta nya arbetssätt och processer.

Revisorerna har i sin bedömning av väsentlighet och risk beslutat att granska regionens arbete med anskaffning av medicinteknisk utrustning.

Revisionsfråga/or

- Är regionstyrelsens arbete med anskaffning av medicinteknisk utrustning ändamålsenligt?

Revisionskriterier

- Kommunallag
- Hälso- och sjukvårdslagen
- Lag (1993:584) om medicintekniska produkter
- Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2008:1) om användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården
- Regionens relevanta styrande dokument

Kontrollmål

1. Finns det mål och styrdokument gällande anskaffning av medicinteknisk utrustning och ny teknik?
2. Finns processer gällande anskaffning av medicinteknisk utrustning och ny teknik?
3. Är dessa styrdokument och processer kommunicerade till verksamheten?
4. Efterlevs styrdokument och processer i verksamheten?
5. Finns det riktlinjer och processer kring:
 - behovskartläggning gällande ny teknik i avseende mål, nyttoeffekten, samt hälsoekonomisk investeringskalkyl?
 - upphandling av medicinteknisk utrustning?
 - införande och förändringsarbete samt projektmetodik?
 - förvaltning och underhåll av utrustning?
 - ändamålsenlig uppföljning av anskaffning av medicinteknisk utrustning?

Avgränsning

Granskningen sker övergripande och avgränsas till att omfatta regionstyrelsens styrning och ledning på området.

Metod

Granskningen har genomförts genom intervjuer och dokumentgranskning.

Inom ramen för granskningen har vi genomfört intervjuer med:

- Medicinteknisk chef/områdeschef
- Avdelningschef Projektledning område Medicinsk teknik
- Medarbetare område Medicinsk teknik
- Fastighetschef
- Ekonomichef hälso-och sjukvårdsförvaltningen
- Områdeschef Thorax kärl och diagnostik
- Verksamhetschef på Röntgenkliniken
- Områdeschef Opererande och onkologi
- Verksamhetschef på Ögonkliniken.

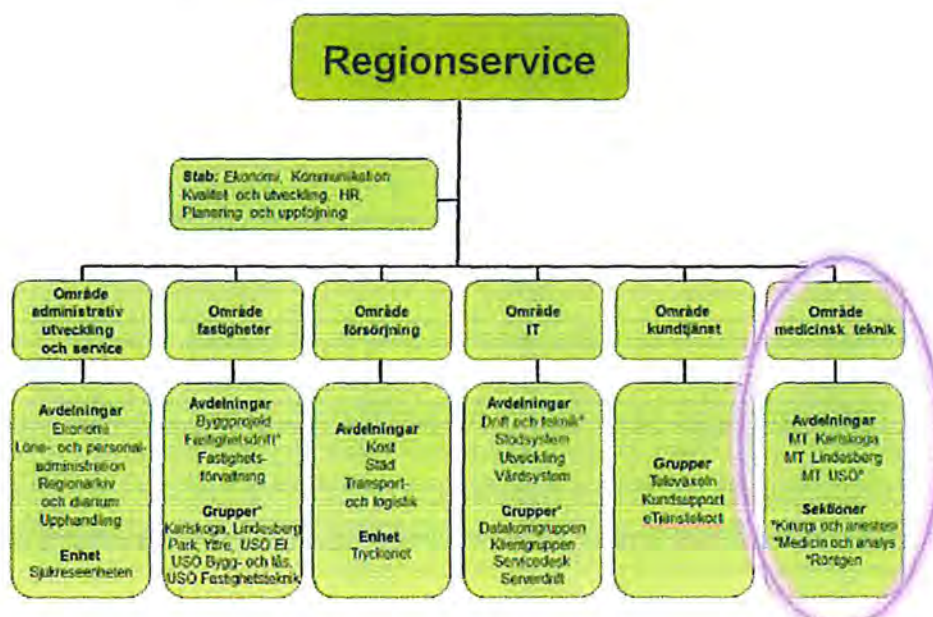
Följande dokument har granskats:

- Flödesschema nämndhantering för Medicinsk teknik
- Handbok i anskaffning av medicinteknisk utrustning inom Region Örebro län, utgåva 08 2018-02-31
- Kvalitets- och verksamhetspolicy L02, reviderad 2018-03-05 av MT-chef
- P 01 Anskaffning - Processflöde, reviderad 2019-02-27 av MT-chef
- P04 Underhåll - reviderad 2018-11-29 av MT-chef
- Processbeskrivning Huvudprocess anskaffning - giltig från 2013-03-18 och fastställd av MT-chef
- Processbeskrivning S07 Administration och kundmottagning- reviderad 2019-01-27 av MT-chef
- Processflöde P04 Underhåll och systemförvaltning - fastställd 2019-02-26 av MT-chef
- Rutin riskhantering Medicinsk teknik, fastställd av MT--chef (framgår inte datum)
- Upphandlingsplan MT-utrustning 2019
- Upphandlingspolicy, reviderad 2018-10-17 av regiondirektör
- Verksamhetsplan med budget 2019 - Regionfullmäktige
- Verksamhetsplan med budget 2019-Service-nämnden inklusive Regionservice

3. Organisation för anskaffning av medicinteknisk utrustning

Regionservice ger service till alla Region Örebro läns verksamheter och är inordnad under servicenämnden. Upphandling inom Region Örebro län är indelade i olika ansvarsområden:

- Varor och tjänster - alla varor och tjänster som inte preciseras nedan sköter **Upphandlingsavdelningen**.
- Förbrukningsmaterial - upphandling sker gemensamt med andra landsting och regioner genom den s.k. **Varuförsörjningen**.
- Medicinteknisk utrustning - hela processen från behovsanalys till driftsättning sköts av **Medicinsk teknik**.

Figur 1: Organisationsschema Regionservice.

Område Medicinsk tekniks roll i anskaffningsprocessen för MT-utrustning är följande:

- upphandlingsenhet för medicinteknisk utrustning
- ange tekniskt återanskaffningsbehov via inventariesystemet Medusa
- inventering och sammanställning av äskanden via webbverktyget ESKIL
- tillsammans med hälso- och sjukvårdens MT-utskott ta fram ett investeringsförslag för beslut.
- ordförande för MT-utskottet är chefen för område medicinsk teknik.
- samordna med Fastigheter, IT och Varuförsörjningen
- leda projektgrupp för anskaffning
- installation, leveranskontroll och driftsättning
- samarbete med regionens upphandlingsenhet

Verksamheterna ansvarar för att inventera behovet (behovsanalys) i den egna verksamheten. Varje område gör även en prioritering på verksamhets- och områdesnivå

och registrerar äskande i ESKIL. Därtill ansvarar verksamheten även för att anpassa arbetssätt efter tekniken. Verksamheten medverkar även i referensgruppen under upphandlingsprocessen.

Medicintekniskt utskott (MT-utskottet) består av fyra områdeschefer från hälso- och sjukvården samt MT-chef. Utskottet ska göra en slutprioritering av all MT-utrustning över ett basbelopp efter årligt äskande och prioritering av verksamhets- och områdeschefer. Det tar även fram en grundstruktur för fördelning av investeringsmedel. Andra ansvarsområden inkluderar att löpande hantera ärenden som haveribeslut och initierar vid behov utvärdering av medicinsk teknik (HTA-analyser) innan godkännande.

4. Iakttagelser och bedömningar

3.1 Mål och styrdokument

3.1.1 Iakttagelser

Region Örebro län har en upphandlingspolicy (18RS6939 reviderad 2018-10-17), beslutad av regiondirektör som gäller samtliga investeringar. Syftet med upphandlingspolicyen är att möjliggöra investeringar som bidrar till att regionens övergripande uppdrag och mål uppnås. Enligt upphandlingspolicyen ska samtliga kostnader beaktas som är förenade med köp och drift av varan, tjänsten eller byggentreprenaden. Det innebär att respektive upphandling ska genomsyras av ett "totalkostnadstänk".

I den av regionfullmäktige beslutade verksamhetsplan med budget 2019 framgår att investeringsram för medicinskteknisk utrustning uppgår till 152 mnkr för 2019. Investeringsbudgeten är kopplat till den ekonomiska planeringen. Region Örebro läns finansiella målsättning är att investeringarna ska vara självfinansierade. Respektive förvaltning som gör en investering ska rymma ökade driftkostnader till följd av investeringar inom den befintliga ramen. Av intervjuerna framgår att verksamheterna årligen ska prioritera sina investeringar utifrån behov kopplat till nya behandlingsmetoder och diagnostik. Behovet att återinvesteringar och nyinvesteringar värderas utifrån angelägenhetsgrad, medicinska och tekniska aspekter. Respektive verksamhet genomför en första prioritering av investeringar. Därefter är det områdescheferna som prioriterar innan det går vidare till MT-utskottet. MT-utskottet gör den övergripande prioriteringen av äskanden. MT-utskottet har i uppdrag att, från ett behov av nyinvestering och reinvesteringar, årligen ta fram en samlad bild för hela regionens investeringar utifrån givna kriterier.

Medicinsk teknik har utarbetat en kvalitetshandbok i *P01-02 Handbok i anskaffning 2018 version 8, Medicintekniska investeringar – Örebro 2019*, giltig fr.o.m. 2017-07-31 och instruktioner för samtliga delar av processen från behovsanalys till avveckling (anskaffning, användning, utbildning, säkerhet, underhåll, egentillverkning och avveckling). Kvalitetshandboken fungerar som övergripande medicinteknisk riktlinje från regionledningen till verksamheterna. Den fungerar också som en rutin för äskandeprocessen. Handboken är fastställd av regiondirektören.

Enligt investeringsplan för medicinteknisk utrustning och intervjuer framgår att verksamheterna arbetar med en investeringsplan för ett till tre år. Beslutad plan kan innefatta objekt som kan komma sträcka sig över flera år, till vilket hänsyn måste tas i budgetar framöver. Enligt intervjuerna finns det ingen övergripande långsiktig investeringsplan för anskaffning av medicinteknisk utrustning.

3.1.2 Bedömning

Vi bedömer att kontrollmålet är uppfyllt

Det finns ett styrande dokument kopplat till regionens investeringar, vilket inkluderar anskaffning av medicinteknisk utrustning, i upphandlingspolicy (18RS6939 reviderad 2018-10-17). En kvalitetshandbok finns upprättad som ger riktlinjer samt beskriver processerna och ansvarsfördelningen som anskaffning av medicintekniska produkter omfattas av. Region Örebro läns investeringar ska bidra till att mål och uppdrag nås.

Samtliga verksamheters investeringar ska finnas i hälso-och sjukvårdsförvaltningens investeringsplan.

Det finns dock ingen längre investeringsplan (5–10 år) för anskaffning av medicinteknisk utrustning på en regionövergripande nivå.

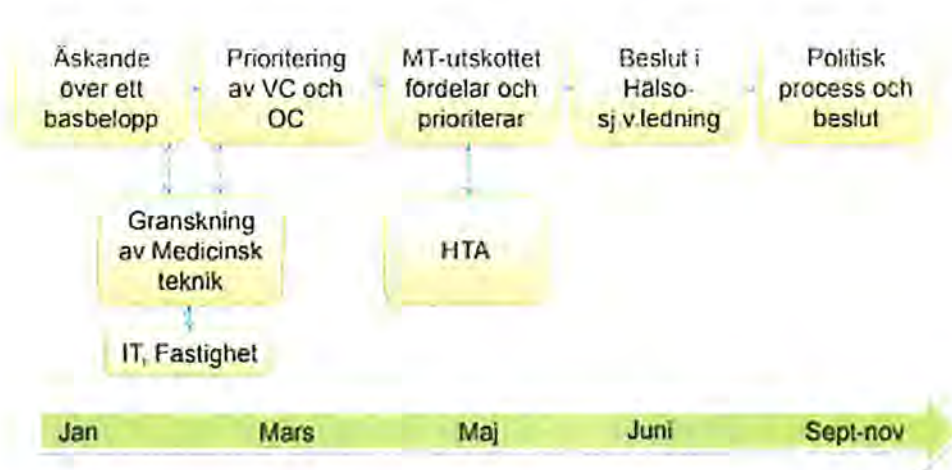
3.2 Processer för anskaffning

3.2.1 Iakttagelser

Det finns en gemensam regionövergripande investeringsprocess i Region Örebro län som leds från ledningskansliet av budgetchef och ekonomidirektör. Beskrivning av investeringsbudget finns i verksamhetsplan med budget samt årsredovisning. Enligt intervjuer har ekonomichef för hälso- och sjukvårdsförvaltningen och regionens budgetchef ansvar för processen för äskande och budgetering av investeringar. För att säkerställa delaktighet från andra delar av regionen i de investeringar som görs inom medicinteknisk utrustning finns en investeringsgrupp som består av ekonomidirektör, budgetchef och representanter från alla investeringsprocesser (MT, IT, fastighet osv.). Investeringsgruppen träffas regelbundet för att säkerställa att verksamheterna som är beroende av varandra får kännedom om kommande investeringar.

Område Medicinsk teknik är certifierade enligt ISO9001, och har tagit fram sex processer för sin verksamhet. Anskaffning av medicinteknisk utrustning är en av dessa processer. Samtliga investeringar (över ett prisbasbelopp) av medicinteknisk utrustning ska följa anskaffningsprocessen för medicintekniska investeringar. Processen finns dokumenterad i P01-02 Handbok i anskaffning 2018 version 8, Medicintekniska investeringar – Örebro 2019, Processflöde Anskaffning, P01-01 Processbeskrivning Anskaffning. Vi har inom ramen för granskningen tagit del av dessa dokument. Enligt de intervjuade upplevs processen som tydlig och uppstyrd, och område Medicinsk teknik ger ett bra stöd i processen.

Anskaffningsprocessen för medicinsk teknik i Region Örebro finns även dokumenterad samt visualiseras i det **webbaserade systemet Eskil** som är regionens investeringsverktyg/äskandesystem för medicinteknisk utrustning. Systemet ska underlätta för sammanställning och prioritering av lagda äskanden. Äskanden delas in i tre nivåer - ersättning, utökning och ny verksamhet. Om äskandet avser ny verksamhet ska en HTA-analys Health Technology Assessment bifogas (utvärdering av medicinsk teknik). Då verksamheten är färdig med sina äskandengranskar Medicinsk teknik alla äskande objekt med avseende på pris, teknisk status etc. Därefter görs en prioritering på verksamhets- och områdesnivå enligt kvalitetshandboken. Det sker även en löpande avstämning mellan Medicinsk teknik och IT samt fastighet för att säkerställa att övriga kostnader äskas parallellt i processen. Efter prioriteringen på verksamhets- och områdesnivå samt granskningen av Medicinsk teknik slutprioriterar MT-utskottet MT-investeringarna innan dessa går vidare till regionorganisationens ledningskansli och slutligen beslut i regionfullmäktige.

Figur 2: Åskandeprocess medicinteknisk utrustning.

Eskil ska användas för samtliga investeringar över ett basbelopp. Enligt de intervjuade ska en ruta kryssas i om det förväntas ske fastighetsinvesteringar såsom ombyggnationer, IT-system eller förbrukningsmaterial av engångskaraktär.

För oplanerade/akuta investeringar finns en separat process. Objekt som inte är beslutade inom tilldelad budgetram och betraktas som tillkommande objekt ska skrivas fram av verksamhetschef i samråd med områdeschef till MT-utskottet. Det framgår inte närmare i handboken för anskaffning av MTU hur detta ska gå till. Det framförs under intervjuer att det inom budgetramen finns en pott motsvarande c: a 7–8 mnkr för akut anskaffning vid haveri av MT-utrustning. Omdisponeringar över 2,5 mnkr inom tilldelad budgetram ska beslutas av regionfullmäktige enligt handboken. Enligt uppgift är det dock hälso- och sjukvårdsnämnden som beslutar om omdisponeringar över 2,5 mnkr fr.o.m. 2019 som följd av en omorganisation. Handboken har inte reviderats gällande detta.

Område Medicinsk teknik har regelbundna dialoger med verksamheterna i äskande processen. De gör även åldersprofiler av verksamheten för att få indikation på när en medicinteknisk utrustning bör äskas, prioriteras och upphandlas. All utrustning/system finns i inventoriesystemet Medusa, och även felhistorik såsom avhjälpande underhåll samt eventuella reparationer. Respektive klinik har också en kontaktperson i form av en MT-ingenjör som löpande har dialog med verksamheterna. Det görs dock ingen övergripande "teknikrond" för all utrustning, utan dialoger förs vid behov. Alla MT-ingenjörer har i sitt grunduppdrag att bevaka teknisk status på den utrustning som de ansvarar för samt påvisa för verksamheten när det är dags för utbyte.

Investeringar som flyttas: Av intervjuerna framgår att beslutade investeringar inte alltid genomförs under budgetåret, utan istället kan göras året efter. Enligt de intervjuade kan en upphandling påbörjas ett år och färdigställas först året efter eller senare, vilket inte är ovanligt om det är en mer omfattande upphandling. Om verksamheterna inte klarar att tillföra resurser till projekten i tid, eller inte exempelvis kan utse personer till referensgrupper som ska medverka vid upphandlingsprocessen kan upphandlingar dra ut på tiden. Investeringen kan då flyttas över till nästkommande år. Enligt de intervjuade hade ca 50% av upphandlingarna vid intervjutillfället (november 2019) genomförts och vanligtvis hann ca 75% av de planerade upphandlingarna färdigställas under året. De intervjuade beskriver att det kan finnas risker kopplat till att upphandlingar inte genomförs det året som de avser. Som exempel på risker nämns att verksamheterna kan stå utan avtal, eller att det blir en ökad volym att upphandla året efter som de inte har resurser i form av projektledare/upphandlare att genomföra och särskilt som regionen står inför stora investeringar kopplat till fastighet, medicinteknisk utrustning och IT. Efter avslutat verksamhetsår sammanställs de investeringar som har beslutats men ännu inte verkställts. Det anges i verksamhetsplan med budget 2019 att MTU som det fattats beslut

om för mer än tre år sedan men som ännu inte verkställts ska tas bort. Det kan dock finnas särskilda skäl för att de kvarstår.

3.2.2 Bedömning

Vi bedömer att kontrollmålet är delvis uppfyllt.

Det finns en genomarbetad investeringsprocess för medicintekniska investeringar som används av verksamheterna. Involvering av andra delar såsom fastighet och IT säkerställs genom investeringsgruppen. Vi bedömer även att investeringsverktyget/äskandesystemet ESKIL ger goda förutsättningar för verksamheternas sammanställning av investeringsbehov och efterföljande prioritering.

Vi anser att överflyttning av upphandlingar från ett år till ett annat, oavsett orsak, riskerar att upphandlingar hamnar i otakt med investeringsplanen särskilt när det sker i den omfattning som beskrivits i intervjuer. Vi menar vidare att det är viktigt med spårbarhet, och att det finns protokoll som styrker besluten till varför man väljer att flytta en upphandling eller ej. Därtill menar vi att det är betydelsefullt att beakta och genomföra konsekvensanalyser. Konsekvensanalyserna bör belysa om det får någon påverkan på patientsäkerhet, ekonomi och verksamhet. Slutligen anser vi att processen som rör oplanerade/akuta investeringar bör dokumenteras på ett tydligt sätt.

3.3 Förankring och efterlevnad av styrdokument och processer

3.3.1 Iakttagelser

Region Örebro län har ett gemensamt övergripande ledningssystem. Ledningssystemet innefattar, enligt uppgift, processer och styrande dokument för övergripande ledning och styrning av regionens verksamheter och är visualiserat på regionens intranät. Principer och krav i ledningssystemet är generella och avsedda att kunna tillämpas av varje verksamhet, oavsett inriktning, storlek eller tjänster som erbjuds. Ett regionövergripande ledningssystem specifikt för medicintekniska produkter uppges vara under framtagande.

Regionens styrande dokument återfinns på intranätet eller via dokumenthanteringssystemet Platina.

Medicinsk teknik är ISO certifierade och har ett ledningssystem enligt ISO-standard. Medicinsk teknik har en egen mappstruktur för både styrande och stödjande dokument. Tidigare vara denna mappstruktur inte tillgänglig för verksamheterna, men enligt de intervjuade ligger numera de styrande dokumenten i ärendehanteringssystemet Platina. De intervjuade beskriver att det även på intranätet finns en översiktsbild med produktionsprocesser, ledningsprocesser och stödprocesser också som verksamheterna kan klicka sig in på för att se relevanta dokument. Enligt intervjuer finns de flesta styrdokument kopplade till upphandlingspolicy och process för anskaffning och upphandling att tillgå via kvalitetshandboken Medicinsk teknik.

Respektive verksamhetschef ska vara informerad om att de finns, samt var det är möjligt att ta del av dessa styrdokument. Det är verksamhetschefens uppgift och ansvar att dela styrdokument och processer med sin verksamhet. Det är också verksamhetschefens ansvar att se till att styrdokument efterlevs. De intervjuade beskriver att de kontakter område Medicinsk teknik om det är något som de upplever som otydligt eller svårt för rådgivning.

Samtliga medicintekniska avtal förvaltas av Medicinsk teknik som också bevakar löp- och giltighetstider och stöttar verksamheterna med den informationen. Enligt intervjuer med Medicinsk teknik händer det ibland att inköp under ett basbelopp görs utanför avtal, men inte i någon större utsträckning. Alla inköp över och under ett basbelopp inom området medicinsk teknik rapporteras till enheten för Medicinsk teknik. Inga beställningar eller inköp får göras av respektive verksamhet.

Vi har inom ramen för granskningen inte tagit del av någon uppföljning kopplat till att verksamheterna följer styrdokumentet, eller någon analys av avtalstrohet.

3.3.2 Bedömning - Är dessa styrdokument och processer kommunicerade till verksamheten?

Vi bedömer att kontrollmålet är uppfyllt

Medicinsk teknik är ISO certifierade och har ett ledningssystem enligt ISO-standarder, och dokument kopplad till anskaffningsprocessen finns att tillgå via intranätet eller Platina. Det är obligatoriskt för verksamhetschefen att känna till dessa dokument och att dela dessa med sina medarbetare. Dessutom upplever verksamheten att Medicinsk teknik ger ett bra stöd vid behov.

3.3.3 Bedömning - Efterlevs styrdokument och processer i verksamheten?

Vi bedömer att kontrollmålet är delvis uppfyllt.

Investeringsverktyget ESKIL som Region Örebro använder för investeringar skapar möjligheter och förutsättningar för att rätt process följs för investeringar. Genom att Medicinsk teknik håller ihop hela anskaffningsprocessen inklusive upphandling minskar risken för avvikelser från beslutade processer och riktlinjer.

Vi har dock inte tagit del av några analyser kring stickprovskontroll eller avtalstrohet, vilket påverkar möjligheten att bedöma om processerna efterlevs i verksamheten.

3.4 Upphandlingsprocessen

Upphandlingsprocessen kan ses i tre delar, och börjar med en behovskartläggning som utgår från verksamheterna, och vad de har för behov av anskaffning av medicinteknisk utrustning. För att hälso- och sjukvården ska kunna fatta så välgrundade beslut som möjligt är väl genomarbetade kunskapsunderlag, som belyser produktens nytta i förhållande till kostnaden, avgörande det vill säga nyttoeffekter och hälsoekonomiska kunskapsunderlag. Hälsoekonomiska analyser berör främst nya innovativa medicintekniska produkter.

Del två berör upphandlingsprocessen som hanteras av en inköps- och upphandlingsavdelning eller Medicinteknisk enhet med kunskap om upphandlingsprocessen och lagen om offentlig upphandling (LOU), men med involvering från verksamheterna i form av en referensgrupp. Den sista delen (del tre) är uppföljning som dels bör göras över hur samarbetet har varit mellan verksamheterna och den som driver upphandlingsarbetet. Därtill hur nöjda verksamheterna har varit med det som har upphandlats samt att det sker en uppföljning över hur avtalstroheten ser ut. För att en upphandlingsprocess ska vara lyckad krävs att alla delarna finns på plats.

3.4.1 Iakttagelser

3.4.1.1 Behovskartläggning ny teknik

Enligt upphandlingspolicyn är regionens verksamheter skyldiga att känna till och utnyttja de avtal som har ingåtts. Innan verksamheterna ska genomföra en upphandling ska de kontrollera om tidigare avtal finns. Avtalen är tillgängliga i en avtalsdatabas via Region Örebro läns intranät eller Varuförsörjningens webbsida. Medicinsk teknik och upphandlingsavdelningen (förbrukningsmaterial av engångskaraktär) finns tillgängliga som stöd för att söka efter befintliga avtal.

Enligt intervjuerna sker en behovskartläggning och analys inför anskaffning av medicinteknisk utrustning. Det är verksamheter som ansvarar för att genomföra, kartlägga och prioritera sina behov.

Om en ny verksamhet eller metod ska startas upp ska verksamheten upprätta en mini-HTA-analys som bifogas äskandet. I vissa fall skickas äskandet till Regionens HTA-enhet för en djupare och oberoende granskning. Det genomförs också LCC-kalkyler med syfte att få en samlad bild av kostnaden av samtliga delar i investeringen. Dock sker ingen fullständig hälsoekonomisk analys eller nyttokalkyl.

Verksamheten medverkar även i referensgruppen under upphandlingsprocessen.

3.4.1.2 Upphandling

Upphandlingsprocessen drivs av Medicinsk teknik som säkerställer att alla delar inom LOU följs. Medicinsk teknik sätter ihop projektorganisationen med bl.a. projektledare och tekniskt ansvarig. Projektledaren från Medicinsk teknik håller ihop upphandlingsprojektet från start till avslut inklusive dialog med den kliniska verksamheten enligt handbok i anskaffning. Enligt ett flödesschema vi har tagit del av sker tilldelningsbeslut vid upphandling för medel beslutade i regionfullmäktige av förvaltningschef om värdet understiger 10 mnkr och av nämnd om värdet överstiger 10 mnkr. Samma gäller för beslut om medel som fattats av nämnd. Initieringsbeslut fattas av förvaltningschef för medel understigande 5 mnkr och nämnd då värdet överstiger 5 mnkr. Detta har vi dock inte kunnat styrka i styrande dokument vi har granskat.

Via inventariesystemet Medusa har område Medicinsk tekniks kontroll över utrustningens ålder och bedömer tekniskt återanskaffningsbehov som ska inkluderas i anskaffningsprocessen. MT ansvarar även för sammanställning av verksamhetens äskanden via ESKIL. Se kontrollmål 1 och 2.

3.4.1.3 Införande, förändringsarbete & projektmetodik

Enligt intervjuerna inkluderar upphandlingarna utbildning för såväl användare som tekniker. Leverantörerna ombesörjer ofta den kliniska utbildningen av superanvändare i verksamheten. Dessa superanvändare utbildar därefter övrig personal samt finns tillgängliga som stöd när övriga användare har frågor om hur utrustningen ska användas. Utbildningen är en dialog mellan verksamheten och leverantören.

3.4.1.4 Förvaltning & underhåll av utrustning

Enligt 4 kap 6 § Hälso- och sjukvårdsförordningen har verksamhetschefen det yttersta ansvaret för personalens sjukvårdande verksamhet. Enligt intervjuerna har Medicinsk tekniks ansvar för förvaltning, underhåll av utrustningen på uppdrag av verksamheterna.

Utförare för underhåll av utrustning och utbildning av medarbetare varierar enligt intervjuer med avtal, det kan vara Medicinsk teknik eller leverantören. Leverantören står ofta för utbildningen i samband med installation av ny MTU. Medicinsk teknik har dialog med leverantörerna och tecknar i vissa fall serviceavtal. Merparten av allt underhåll utförs i egen regi av Medicinsk teknik, ibland i samarbete med leverantören.

Enligt intervjuerna inkluderar upphandlingarna ofta en option för serviceavtal kring underhåll för den medicintekniska utrustningen och utbildning för såväl användare som tekniker. Det finns olika nivåer av serviceavtal för underhållning som reglerar ansvaret

mellan leverantörerna och Medicinsk Teknik. De intervjuade beskriver att utbildningen är viktig ur ett patientsäkerhetsperspektiv. Leverantörerna genomför utbildningar för superanvändare, och kan även bidra med löpande utbildningar.

Enligt de intervjuade finns dedikerade medicintekniska ingenjörer som arbetar med de teknikintensiva klinikerna. Det sker en regelbunden dialog mellan klinikerna och de medicintekniska ingenjörerna kring utrustningens status kopplat till löpande och avhjälpande underhåll, service samt när den kan behövas bytas ut enligt de intervjuade. Det sker dock ingen systematisk dialog med varje verksamhet kring alla maskiner/teknik varje år.

3.4.1.5 Ändamålsenlig uppföljning

Enligt upphandlingspolicyn ska avtal aktivt följas upp avseende ekonomiskt utfall samt ställda krav vad gäller såväl miljö, etiska och sociala krav som kvalitetskrav. Vidare ska Region Örebro läns avtalstrohet gentemot upphandlade leverantörer och underleverantörer kontinuerligt kontrolleras. I övrigt är informationen knapphändig i den dokumentation vi har granskat kring hur avtalsuppföljning ska göras och med vilken frekvens.

Av intervjuerna framgår att det inte görs någon systematisk uppföljning av genomförda upphandlingar och avtalstrohet. Det finns inte någon uppföljning på regionnivå om hur ofta avsteg sker från upphandlingsprocessen. Det sker ingen uppföljning av användning, effekter eller nytta för verksamheterna. Det görs dock analyser av hur väl en ny utrustning eller metod har fungerat.

Enligt de intervjuade bevakas avtalen via upphandlingsstödet TendSign där alla avtal finns inlagda. När avtalstiden för ett ramavtal håller på att löpa ut får projektsamordnaren ett meddelande via TendSign och meddelar berörd projektledare, som i sin tur har kontakt med verksamheten och stämmer av om avtalet bör förlängas eller inte.

De intervjuade beskriver vidare att en uppföljning av avtalen görs löpande, men har ingen nedskrivna rutin för detta.

Enligt de intervjuade är det verksamheternas dvs klinikernas uppgift att följa upp användningsgrad, men det är oklart i vilken utsträckning som det görs.

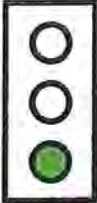

3.4.2 Bedömning

Vi bedömer att kontrollmålet är delvis uppfyllt.

Det sker en behovsanalys som genomförs främst av verksamheterna. Vi menar att det är positivt att område Medicinsk teknik kopplas in i dialogerna genom MT-utskottet, investeringsgruppen och regelbundna dialoger med verksamheterna. Område Medicinsk teknik genomför upphandlingarna och finns med som stöd under hela upphandlingsprocessen. LCC kalkyler utförs, och i en begränsad utsträckning nyttoanalys. Hälsoekonomiska analyser genomförs inte i dagsläget, men möjlighet finns att ta del av vissa nationella analyser.

Medicinsk teknik driver upphandlingsprocessen och involverar även verksamheten genom referensgrupper. Vidare har Medicinsk teknik en god överblick över medicintekniska produkter via inventariesystemet Medusa. Däremot saknas tydliga uppgifter i styrande dokument kring tilldelningsbeslut och avtalsuppföljning. Det genomförs inte några systematiska uppföljningar av genomförda upphandlingar, eller avtalstrohet. Dessutom genomförs inga regelbundna "teknikronder" av befintliga medicintekniska produkter samt att det inte är klarlagt i vilken mån verksamheten följer upp dess användningsgrad.

Bedömningar utifrån kontrollmål

Kontrollmål	Bedömning	
Finns det mål och styrdokument gällande anskaffning av medicinteknisk utrustning och ny teknik?	<p>Uppfyllt</p> <p>Det finns styrande dokument, bland annat upphandlingspolicy, kopplat till samtliga av regionens investeringar.</p> <p>En kvalitetshandbok finns upprättad som ger riktlinjer samt beskriver processerna och ansvarsfördelningen som anskaffning av medicintekniska produkter omfattas av.</p> <p>Samtliga verksamheters investeringar ska finnas i hälso-och sjukvårdsförvaltningens investeringsplan.</p> <p>Det finns dock ingen längre investeringsplan (5–10 år) för anskaffning av medicinteknisk utrustning på en regionövergripande nivå.</p>	
Finns processer gällande anskaffning av medicinteknisk utrustning och ny teknik?	<p>Det finns en investeringsprocess för medicintekniska</p> <p>Investeringsverktyget/äskandesystemet ESKIL ger goda förutsättningar för verksamheternas sammanställning av investeringsbehov och efterföljande prioritering.</p> <p>Vi anser att överflyttning av upphandlingar från ett år till ett annat, oavsett orsak, riskerar att upphandlingar hamnar i otakt med investeringsplanen särskilt när det sker i den omfattning som beskrivits i intervjuer. Därtill menar vi att det är betydelsefullt att beakta och genomföra konsekvensanalyser.</p>	
Är dessa styrdokument och processer kommunicerade till verksamheten?	<p>Uppfyllt</p> <p>Medicinsk teknik är ISO certifierade och har ett ledningssystem enligt ISO-standard, och dokument kopplad till anskaffningsprocessen finns att tillgå via intranätet eller Platina. Det är obligatoriskt för verksamhetschefen att känna till dessa dokument och att dela dessa med sina medarbetare.</p>	

	Dessutom upplever verksamheten att Medicinsk teknik ger ett bra stöd vid behov.	
Efterlevs styrdokument och processer i verksamheten?	<p>Investeringsverktyget ESKIL skapar möjligheter och förutsättningar för att rätt process följs för investeringar. Genom att Medicinsk teknik håller ihop hela anskaffningsprocessen inklusive upphandling minskar risken för avvikelser från beslutade processer och riktlinjer.</p> <p>Vi har dock inte tagit del av några analyser kring stickprovskontroll eller avtalstrohet.</p>	
<p>Finns det riktlinjer och processer kring:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Behovskartläggning gällande ny teknik i avseende mål, nyttoeffekten, samt hälsoekonomisk investeringskalkyl? - Upphandling av medicinteknisk utrustning? - Införande och förändringsarbete samt projektmetodik? - Förvaltning och underhåll av utrustning? - Ändamålsenlig uppföljning av anskaffning av medicinteknisk utrustning? 	<p>Det sker en behovsanalys som genomförs främst av verksamheterna LCC kalkyler utförs, och i en begränsad utsträckning nyttoanalys. Hälsoekonomiska analyser genomförs inte i dagsläget,</p> <p>Medicinsk teknik driver upphandlingsprocessen och verksamheten deltar i referensgrupper.</p> <p>Medicinsk Teknik och leverantörerna delar ofta på underhåll och utrustning och Medicinsk Teknik ansvarar för förvaltning.</p> <p>Det genomförs inte några systematiska uppföljningar av genomförda upphandlingar, eller avtalstrohet.</p>	

2020-03

Rebecka Hansson

Louise Tornhagen

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Region Örebro's förtroendevalda revisorer enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2019-09-16. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

33

Svar på remissen Stärkt
barnrättsperspektiv för barn i
skyddat boende - förslag till
bestämmelser rörande bland
annat omedelbar placering,
sekretess och skolgång, Ds

2020:16

20RS7199

Tjänsteställe, handläggare
Staben Hållbar utveckling, Maria Norlin

Sammanträdesdatum
2020-10-20

FöredragningsPM
Dnr: 20RS7199

Organ
Regionstyrelsen

Svar på remissen Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende - förslag till bestämmelser rörande bland annat omedelbar placering, sekretess och skolgång, Ds 2020:16

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar

att förslaget godkänns som Region Örebro läns svar till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Utredningen ska komplettera beredningsunderlaget till betänkandet Ett fönster av möjligheter- stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112). Förslagen i betänkandet bör kompletteras i vissa avseenden. Det gäller förslag till lagstiftning för att ge socialnämnden befogenhet att omedelbart kunna placera ett barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Det föreslås också nya bestämmelser om offentlighet och sekretess bland annat för att möjliggöra sekretess hos kommuner och regioner för adresser till skyddade boenden.

Utredningens förslag berör endast i mindre utsträckning Region Örebro läns verksamhet. Regionens yttrande avgränsas därför till föreslagen ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) avseende sekretess för adressuppgifter till skyddat boende.

Bedömning

Utredningen föreslår två nya sekretessbestämmelser i 18 kap. 7 a, 7 b §§ i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Enligt 18 kap. 7 a § ska sekretess gälla hos kommun eller region för uppgift om adress till skyddat boende eller hem för vård eller boende som bedriver verksamhet i form av skyddat boende om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Sekretessen ska även gälla för uppgift om beteckning på

fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden och för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs. För uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 40 år.

En sekretessbrytande bestämmelse i 18 kap. 7 b § ska dock möjliggöra att uppgifterna kan lämnas från en kommun eller en region till en socialnämnd om uppgifterna kan antas att ha betydelse för socialnämndens verkställighet av beslut om placering av enskild i hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende eller i skyddat boende.

Uppgift om adress till skyddat boende förekommer främst tillsammans med personuppgifter inom regionens verksamhet. Uppgifter om enskilda personer inom hälso- och sjukvården, folktandvården, färdtjänst och sjukresor skyddas enligt gällande sekretesslagstiftning av stark sekretess och ger ett bra skydd på individnivå.

Även om det redan idag finns ett starkt sekretesskydd på individnivå breddar föreslagen sekretessbestämmelse skyddet för adressuppgiften som sådan, oavsett i vilket sammanhang den förekommer. Utredningens bedömning avseende behovet av en ny sekretessbrytande bestämmelse framstår som välgrundad. Region Örebro län ställer sig därför positiv till förslaget.

Ärendet har beretts av barnrättstrateg vid staben hållbar utveckling och jurist inom staben för administration, juridik och säkerhet inom Region Örebro län.

Konsekvenser för miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiven

Utredningens förslag har sin utgångspunkt i ett barnrättsperspektiv och torde därmed vid ett genomförande ha möjlighet att ge positiva effekter för barns rättigheter. Gällande miljö finns inga kända konsekvenser. Ur ett jämställdhetsperspektiv visar förslagen på att de kan ge våldsutsatta kvinnor och deras barn bättre skydd.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser.

Beslutsunderlag

FöredragningsPM till regionstyrelsen den 20 oktober 2020.

Förslag till svar på remiss.

Remissen.

Tjänsteställe, handläggare
Staben Hållbar utveckling, Maria Norlin

Sammanträdesdatum
2020-10-20

FöredragningsPM
Dnr: 20RS7199

Rickard Simonsson
Regiondirektör

Skickas till:
Socialstyrelsen
Samtliga förvaltningar

Tjänsteställe, handläggare
Staben Hållbar utveckling, Maria Norlin

Sammanträdesdatum
2020-10-20

Beteckning
Dnr: 20RS7199

Er beteckning

Regeringen, Socialdepartementet, Enheten för
socialtjänst och funktionshinderspolitik

103 33 Stockholm

Svar på remissen Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende - förslag till bestämmelser rörande bland annat omedelbar placering, sekretess och skolgång, Ds 2020:16

Region Örebro län har fått möjlighet att lämna synpunkter på departementspromemorian ”Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende - förslag till bestämmelser rörande bland annat omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16)”. Utredningens förslag har sin utgångspunkt i barnets rättigheter och barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter.

Region Örebro läns synpunkter

Regionstyrelsen ser positivt på att utredningens förslag kan ge barn stärkt skydd och torde därmed ge positiva effekter för barns rättigheter. Regionstyrelsen ser också positivt på att förslagen kan ge våldsutsatta kvinnor och deras barn bättre skydd.

Region Örebro län avgränsar sitt yttrande till de delar som avser förslag på nya bestämmelser om sekretess för adressuppgifter till skyddat boende.

Uppgift om adress till skyddat boende förekommer främst tillsammans med personuppgifter inom regionens verksamhet. Uppgifter om enskilda personer inom hälso- och sjukvården, folktandvården, färdtjänst och sjukresor skyddas enligt gällande sekretesslagstiftning av stark sekretess och ger ett bra skydd på individnivå.

Föreslagen bestämmelse i 18 kap. 7 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) omfattas av stark sekretess och avser att skydda adressuppgifter till skyddade boenden och uppgift om fastighetsbeteckning på ett sådant boende. Sekretessen ska gälla oavsett var uppgifterna förekommer.

En sekretessbrytande bestämmelse i 18 kap. 7 b § ska dock möjliggöra att uppgifterna kan lämnas från en kommun eller en region till en socialnämnd om uppgifterna kan antas att ha betydelse för socialnämndens verkställighet av beslut om placering av enskild i hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende eller i skyddat boende.

Även om det redan idag finns ett starkt sekretesskydd på individnivå breddar föreslagen sekretessbestämmelse skyddet för adressuppgiften som sådan, oavsett i vilket sammanhang den förekommer. Utredningens bedömning avseende behovet av en ny sekretessbrytande bestämmelse framstår som välgrundad. Region Örebro län ställer sig därför positiv till förslaget.

För Region Örebro län

Andreas Svahn
Regionstyrelsens ordförande

Rickard Simonsson
Regiondirektör

Från: [Inger Karlsson](#) för [S SOF](#)
Till: kansli@akademssr.se; kommunstyrelsen@alingsas.se; info@barnombudsmannen.se; kommunikator@boj.se; registrator@brottsoffermyndigheten.se; kommun@dalsed.se; datainspektionen@datainspektionen.se; domstolsverket@dom.se; malin@sfsr.se; info@friskola.se; kansli@fgj.se; info@funktionsratt.se; info@vbu-se.se; Helena.Bucht@soc.lulea.se; skolchefsforeningen@gmail.com; info@socialchefer.se; huvudkontoret;forvaltningsrattenistockholm@dom.se; forvaltningsratteniumea@dom.se; goteborg@goteborg.se; socarb@socwork.gu.se; kommunen@hultsfred.se; kommunen@hassleholm.se; kommunen@horby.se; info@ideburenskola.se; registrator@inspsf.se; registrator.vss@ivo.se; kansliet@sjf.se; registrator@jk.se; info@jamy.se; kontaktcenter@jonkoping.se; kommun@kalix.se; kammarrattenistockholm@dom.se; kommun@kiruna.se; HK@kriminalvarden.se; kommun@kristianstad.se; kopings.kommun@kopning.se; kommun@landskrona.se; kommun@lerum.se; info@linkopingsstadsmission.se; registrator@liu.se; lulea.kommun@lulea.se; jonkoping@lansstyrelsen.se; ostergotland@lansstyrelsen.se; malmstad@malmo.se; migrationsverket;info@mfd.se; info@mfof.se; info@mucof.se; registrator@vardanalyt.se; info@mfi.se; norrkoping.kommun@norrkoping.se; natverket@nuft.nu; kommun@pitea.se; registrator.kansli@polisen.se; rg@regiongavleborg.se; regionnorrboten@norrboten.se; regionstockholm@sll.se; region.uppsala@regionupsala.se; regionstyrelsen@vgregion.se; Region Orebro lan; justitieombudsmannen@jo.se; info@bris.se; info@roks.se; caroline.hoglund@haro.se; admin@makalosa.org; kundservice@rb.se; rbuf@rbuf.se; kommun@rattvik.se; info;kontaktcenter@sigtuna.se; skara.kommun@skara.se; registrator@skatteverket.se; socialstyrelsen@socialstyrelsen.se; styrelsen@somaya.se; spsm@spsm.se; skolinspektionen@skolinspektionen.se; registrator@skolverket.se; registrator@statskontoret.se; info@allmannabarnhuset.se; kommunstyrelsen@stockholm.se; info@stadsmissionen.se; registrator@su.se; kommunstyrelsen@sundbyberg.se; orfd@barnlakarforeningen.se; info@advokatsamfundet.se; info@skr.se; sodertalje.kommun@sodertalje.se; medborgarservice@tierp.se; info@tris.se; trollhattans.stad@trollhattan.se; info@tu.se; kommun@ulricehamn.se; juridik@jus.umu.se; unicef@unicef.se; info@unizon.se; info@nck.uu.se; varbergs.tingsratt@dom.se; kommun@vingaker.se; vision@vision.se; registrator.utvecklingscentrum@aklagare.se; info@engelholm.se; kontaktcenter@ornskoldsvik.se; kommun@ostragoinge.se; lunds.kommun@lund.se; clara.berglund
Kopia: [S Registrator](#)
Ärende: S2020/05758/SOF Remittering av departementspromemorian Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16)
Datum: den 1 juli 2020 10:05:00
Bilagor: [image002.png](#)
[Remissmissiv Ds 2020_16.pdf](#)
[ds-2020-16-webb.pdf](#)

Hej,
Ni är en utav remissinstanserna för denna remittering.

Departementspromemorian ska komplettera beredningsunderlaget till betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112). Efter avslutad remittering kommer ärendet, med utgångspunkt i betänkandet och departementspromemorian, att beredas vidare inom Regeringskansliet.

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet senast den 13 november 2020. Svaren bör lämnas i bearbetningsbar form (t.ex. Wordformat) per e post till s.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till s.sof@regeringskansliet.se. Ange diarienummer S2020/05758/SOF och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet. Remissinstansens namn ska även anges i dokumentnamnet.

Ytterligare information återfinns i bifogat remissmissiv.

Med vänlig hälsning
Inger Karlsson

Inger Karlsson
Kanslisekreterare
Socialdepartementet
Enheten för socialtjänst och funktionshinderspolitik
103 33 Stockholm
Tfn 08-405 39 89
inger.karlsson@regeringskansliet.se
www.regeringen.se

Regeringskansliet

Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång

Ds 2020:16

Regeringskansliet
Socialdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Norstedts Juridiks kundservice.
Beställningsadress: Norstedts Juridik, Kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Norstedts Juridik AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2020

ISBN 978-91-38-25077-8

ISSN 0284-6012

Innehåll

1	Sammanfattning.....	5
2	Författningsförslag.....	7
2.1	Förslag till lag om ändring i föräldrabalken	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.....	9
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	12
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	16
2.5	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	17
2.6	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	21
2.7	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	24
3	Överväganden och förslag	29
3.1	Barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke.....	29
3.1.1	Barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende.....	29
3.1.2	Bestämmelser om handläggningen	41
3.1.3	Om socialnämndens ansvar för barn som placeras omedelbart i skyddat boende.....	49
3.1.4	Vårdnadshavarens beslutanderätt i frågor som kräver samtycke under vistelsetiden.....	51

3.1.5	Prövningen av barnets bästa enligt 6 kap. 13 a § FB.....	55
3.1.6	Prövning enligt Europakonventionen.....	57
3.1.7	Förhållandet till prövning av frågor om vårdnad, boende och umgänge	61
3.2	Sekretess.....	62
3.3	Ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	71
3.4	Ändringar i socialförsäkringsbalken kan behöva övervägas	71
3.5	Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen	73
4	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	81
5	Konsekvenser	83
5.1	Ekonomiska konsekvenser.....	83
5.1.1	Kostnader för staten	83
5.1.2	Kostnader för offentliga biträden	85
5.1.3	Konsekvenser för kommuner.....	86
5.1.4	Samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt	88
5.2	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.....	88
5.3	Konsekvenser för barn	89
5.4	Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.....	90
5.5	Konsekvenser för jämställdhet	90
5.6	Övriga konsekvenser.....	91
6	Författningskommentar	93
6.1	Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken.....	93
6.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	95

6.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	97
6.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	102
6.5	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	103
6.6	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	105
6.7	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	108

1 Sammanfattning

Regeringen beslutade i november 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i s.k. skyddat boende tillsammans med en av vårdnadshavarna. Utredaren hade i uppdrag att lämna förslag till hur insatsen skyddat boende kan lagregleras och definieras och hur en tillståndsplikt kan utformas. I januari 2018 överlämnades betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112) till regeringen. I betänkandet föreslås att insatsen skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, som en ny placeringsform för vuxna och barn som medföljande till en vuxen vårdnadshavare och att begreppet skyddat boende ska definieras i socialtjänstförordningen (2001:937). Det föreslås vidare att skyddat boende ska vara tillståndspliktigt och omfattas av nya kvalitetskrav. Förslag lämnas också om att barn i skyddat boende ska omfattas av samma regelverk som andra placerade barn, vilket bl.a. innebär att socialnämnden nog ska följa barnets vistelse där. Vidare föreslås ändringar i skollagen (2010:800) för att tydliggöra att elever som vistas i skyddat boende i en annan kommun än i hemkommunen ska ha rätt att bli dels mottagna i en skola i den kommun där de vistas, dels fullfölja påbörjad gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning när de återvänder till hemkommunen.

Under beredningen av betänkandet i Regeringskansliet har det kommit fram att förslagen bör kompletteras i vissa avseenden. De kompletteringar som denna promemoria behandlar gäller främst förslag till lagstiftning för att ge socialnämndens befogenhet att omedelbart kunna placera ett barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Det föreslås också nya bestämmelser om offentlighet och sekretess bl.a. för att möjliggöra sekretess hos kommuner

och regioner för adresser till skyddade boenden och hem för vård eller boende som bedriver verksamhet i form av skyddat boende. Vidare föreslås vissa följdändringar för att tydliggöra elevens rätt att gå i skola när de vistas i skyddat boende eller hem för vård eller boende. Slutligen föreslås övergångsbestämmelser och vissa konsekvensändringar i SoL, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och i skollagen (2010:800).

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 13 a § föräldrabalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

13 a §¹

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen *eller*

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen,

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

5. en placering i ett sådant boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen, eller

¹ Senaste lydelse 2017:32.

6. val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet med anledning av att barnet placerats i ett sådant boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till *kammarrätt*.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till *kammarrätten*.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Häri genom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och
4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsutten rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en läsbar enhet
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, *mål om omedelbar placering i*

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 2019:471.

enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängeslagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

skyddat boende enligt 6 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängeslagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island

och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

dels att 1, 37 och 40 §§ och rubriken närmast efter 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 6 b och 6 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom ska göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 22 och 24 §§.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 6 b, 22 och 24 §§.

Vid beslut enligt denna lag ska vad som är bäst för den unge vara avgörande.

¹ Senaste lydelse 2012:777.

Omedelbart omhändertagande Omedelbart omhändertagande
och omedelbar placering

6 b §

Om socialnämnden har beslutat att den ena av ett barns två vårdnadshavare ska placeras i ett sådant boende som avses i 6 kap.

1 a § socialtjänstlagen (2001:453), får nämnden besluta att barnet omedelbart ska placeras i boendet tillsammans med den vårdnadshavaren om det är sannolikt att barnet behöver vård där tillsammans med vårdnadshavaren och placeringen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa, och

1. den andra vårdnadshavarens samtycke till placeringen inte kan inhämtas före placeringen eller särskilda skäl talar emot att samtycket inhämtas före placeringen, eller

2. den andra vårdnadshavaren inte samtycker till placeringen av barnet.

Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med samtycker till barnets placering. Har barnet fyllt 15 år får placeringen beslutas endast om barnet självt samtycker till det.

Den omedelbara placeringen får pågå under högst fyra veckor från det att beslutet fattades.

6 c §

Vid handläggningen av ärenden om omedelbar placering enligt 6 b § tillämpas även det som föreskrivs om omedelbart omhändertagande i

– 6 § andra stycket om rätten för socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat att besluta om omedelbart omhändertagande,

– 7 § första–tredje styckena om underställning och prövning av beslut om samt upphörande av omedelbart omhändertagande,

– 9 § andra stycket och tredje stycket första meningen om hinder mot verkställighet av och om upphörande av omedelbart omhändertagande,

– 39 § första, andra och fjärde styckena om offentligt biträde.

37 §

Vid handläggning i *kammarrätt* av andra mål enligt denna lag än mål om omedelbart omhändertagande och tillfälligt flyttningsförbud skall nämndemän ingå i rätten.

Vid handläggning i *kammarrätten* av andra mål enligt denna lag än mål om omedelbart omhändertagande, *omedelbar placering i skyddat boende* och tillfälligt flyttningsförbud ska nämndemän ingå i rätten.

40 §

Beslut om omedelbart omhändertagande, om förebyggande insatser eller om tillfälligt flyttningsförbud gäller omedelbart.

Beslut om omedelbart omhändertagande, *om omedelbar placering i skyddat boende*, om förebyggande insatser eller om till-

fälligt flyttningsförbud gäller
omedelbart.

Andra beslut av socialnämnden enligt denna lag gäller omedelbart, om nämnden inte förordnar något annat.

Rätten får förordna att andra Rätten får förordna att andra
beslut som rätten har meddelat beslut som rätten har meddelat
skall gälla omedelbart. *ska* gälla omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 d §¹

En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

2. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

¹ Senaste lydelse 2018:1723.

2.5 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 7 kap. 1 §, 10 kap. 4 § och 12 kap. 10 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 6 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 a §

Socialnämnden ska sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.

Barn får tas emot i ett sådant boende endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare.

7 kap.

1 §¹

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stöd-boende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

1. verksamhet i form av stöd-boende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 5 kap. 7 § tredje stycket,

3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,

¹ Senaste lydelse 2019:909.

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller

6. hemtjänst.

Kommun och region som driver verksamhet som avses i första stycket 1–4 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

10 kap.

4 §²

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 6 a, 8 och 11 a–13 §§ denna lag, 4 och 6 §§, 11 § första och andra styckena, 13 §, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27 och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 6 a, 6 b, 8 och 11 a–13 §§ denna lag, 4 och 6 §§, 11 § första och andra styckena, 13 §, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27 och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

12 kap.

10 §³

Av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21–23 §§ samma lag följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att

² Senaste lydelse 2012:321.

³ Senaste lydelse 2018:690. Ändringen innebär bl.a. att första och andra styckena tas bort.

uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet.

Detsamma gäller enligt 10 kap. 19 § samma lag uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen. Av 10 kap. 18 a § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild som inte har fyllt tjuugoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i brottsförebyggande syfte under vissa angivna förutsättningar.

Från socialtjänsten ska utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

2. uppgifter som behövs i ett ärende hos Skatteverket om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481),

3. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning eller polisprogrammet.

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, *skyddat boende*, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av sådant skyddat boende som avses i 7 kap. 1 § första stycket 1, ska

senast den 1 mars 2022 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

2.6 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 18 kap. 19 § och 26 kap. 7 och 15 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 18 kap. 7 a och b §§, och närmast före 18 kap. 7 a och b §§ tre nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

Skyddade boenden

Adressuppgifter

7 a §

Sekretess gäller hos kommun eller region för uppgift om adress till skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453) eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas.

Sekretess gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretess i högst 40 år.

Sekretessbrytande bestämmelse

7 b §

Sekretessen enligt 7 a § hindrar inte att en uppgift lämnas från en kommun eller en region till en socialnämnd om uppgiften kan antas ha betydelse vid verkställigheten av socialnämndens beslut om placering av enskild i sådana boenden som avses i 7 a § första stycket.

26 kap.7 §¹

Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,
3. beslut om omedelbar placering i skyddat boende,
3. beslut om slutna ungdomsvård,
4. beslut om slutna ungdomsvård,
4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller
5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).
5. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller
6. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

15 §²

Den tystnadsplikt som följer av 5, 13 och 14 a §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§

Den tystnadsplikt som följer av 5, 13, 13 a och 14 a §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§

¹ Senaste lydelse 2010:679.

² Senaste lydelse 2018:1919.

tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård.

tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, *beslut om omedelbar placering i skyddat boende*, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.7 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 17 kap. 1, 19 och 21 a §§ och 19 kap. 40 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 17 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

1 §

I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–15 §§)
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (16–27 §§), och
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en fristående gymnasieskola (28–36 §§).

15 a §

En elev som på grund av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den kommun eller i det samverkansområde där hemmet eller boendet finns. Utbildningen ska i ett sådant fall fullföljas enligt den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell plan.

Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter en avslutad placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende återvänder till hemkommunen har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde enligt hemkommunens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

19 §¹

En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen

¹ Senaste lydelse 2019:947.

eller samverkansområdet för utbildningen.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller regionen ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

21 a §²

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag* vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

19 kap.

40 a §³

En kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program om

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), och

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag*, och

² Senaste lydelse 2019:947.

³ Senaste lydelse 2019:947.

2. hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

3 Överväganden och förslag

3.1 Barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke

3.1.1 Barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende

Bedömning: För att kunna tillgodose barns behov av omedelbart stöd och skydd bör ett barn kunna placeras omedelbart i skyddat boende tillsammans med endast den ena av två vårdnadshavare. En sådan möjlighet bör införas utöver socialnämndens möjlighet att med stöd av betänkandets förslag till ny bestämmelse i 6 kap. 13 a första stycket 5 föräldrabalken besluta om ett barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke.

Förslag: Om socialnämnden har beslutat att den ena av ett barns två vårdnadshavare ska placeras i skyddat boende ska nämnden få besluta att barnet omedelbart ska placeras i boendet tillsammans med den vårdnadshavaren. Nämnden ska få fatta ett sådant beslut om det är sannolikt att barnet behöver vård i det skyddade boendet tillsammans med vårdnadshavaren och placeringen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa, och

1. den andra vårdnadshavarens samtycke till placeringen inte kan inhämtas före placeringen eller särskilda skäl talar emot att samtycket inhämtas före placeringen, eller
2. den andra vårdnadshavaren inte samtycker till placeringen av barnet.

Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med samtycker till barnets placering.

Har barnet fyllt 15 år får placeringen beslutas endast om barnet självt samtycker till det.

Regleringen ska införas i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Skälen för bedömningen och förslaget

Bakgrund

Den som behöver skydd och stöd i ett skyddat boende kan beviljas en sådan insats av socialnämnden med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Ett barn kan dock inte beviljas en sådan insats eftersom skyddat boende för närvarande enligt SoL inte är någon placeringsform för barn. Det finns inte heller någon uttrycklig bestämmelse som reglerar situationen då ett barn följer med en förälder till ett skyddat boende. Av betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende framgår att när en förälder får insatsen skyddat boende och ett barn följer med föräldern till det skyddade boendet fattar socialnämnden inte något beslut om insats för barnet. Barnet blir därmed inte föremål för någon socialtjänstinsats under vistelsen i det skyddade boendet. Ibland placerar dock socialnämnden en våldsutsatt förälder i en verksamhet som har tillstånd att bedriva hem för vård eller boende (HVB) och vars utformning i praktiken motsvarar ett skyddat boende. Eftersom HVB är en placeringsform även för barn fattar socialnämnden i de fallen beslut om insats enligt 4 kap. 1 § SoL för ett medföljande barn. I de fallen gäller under barnets vistelse bestämmelserna i SoL om dokumentation, vårdplan och genomförandeplan liksom bestämmelserna om socialnämndens ansvar för barnet.

Förslag i betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende

Enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken, förkortad FB, har ett barns vårdnadshavare rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. En vårdnadshavare får inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid såvida inte barnets bästa uppenbarligen kräver det. Exempel på beslut av ingripande betydelse är sådana som rör barnets skolgång och boende

(prop. 1975/76:170 s. 178). Om ett barn under 15 år ska kunna placeras utanför hemmet enligt SoL, krävs att barnets vårdnadshavare samtycker till insatsen. Om barnet har två vårdnadshavare, krävs att båda vårdnadshavarna samtycker. Om barnet har fyllt 15 år, måste också barnet samtycka. Av 6 kap. 13 a § FB följer att socialnämnden kan fatta beslut om vissa åtgärder med endast den ena av två vårdnadshavares samtycke när det krävs med hänsyn till barnets bästa. De åtgärder som avses är bl.a. behandling enligt SoL i öppna former, exempelvis samtal med en kurator eller en socialsekreterare eller deltagande i olika öppenvårdssamtal, som ges med stöd av 4 kap. 1 § SoL, och att utse en kontaktperson eller en kontaktfamilj i enlighet med 3 kap. 6 b § första stycket SoL. Däremot omfattas inte placeringar utanför hemmet.

I betänkandet föreslås att skyddat boende uttryckligen ska regleras som en placeringsform för vuxna och för barn som följer med en vuxen vårdnadshavare. Det innebär att även barnet, på samma sätt som när det placeras tillsammans med en vårdnadshavare i HVB, ska få ett eget beslut om insatsen enligt 4 kap. 1 § SoL. I betänkandet anges att utgångspunkten i första hand bör vara att för barn som har två vårdnadshavare ska socialnämnden inhämta samtycke till insatsen från båda vårdnadshavarna. Det bedöms att socialnämnden i regel bör kunna inhämta ett sådant samtycke. För att kunna ge ytterligare handlingsutrymme i situationer där samtycke saknas från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med, föreslås i betänkandet en ändring i 6 kap 13 a § FB som innebär att socialnämnden ska få besluta att ett barn som har två vårdnadshavare får placeras i skyddat boende när endast en av vårdnadshavarna samtycker till insatsen om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Det föreslås också att ett sådant beslut ska omprövas efter en månad. Beslutet föreslås även kunna delegeras till en ordförande vid nämndens förvaltning när nämndens beslut inte kan avvaktas.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser har haft invändningar mot förslaget till ny bestämmelse i 6 kap. 13 a § FB. Riksdagens ombudsmän (JO) understryker att beslutet innebär en väsentlig inskränkning i den andra vårdnadshavarens bestämmanderätt och anser att det är oklart på

vilka grunder som socialnämnden ska få fatta beslut när det gäller barnet som går emot en vårdnadshavares vilja. Även Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Unicef anser att kriterierna för bestämmelsens tillämpning behöver tydliggöras. Flera kommuner, däribland Södertälje kommun, Malmö kommun och Stockholms kommun liksom Länsstyrelsen i Jönköpings län framhåller till skillnad från betänkandets bedömning att det i regel är svårt att utverka den andra vårdnadshavaren samtycke. Det kan enligt kommunerna vidare innebära stora risker för våldsutsatta vårdnadshavare och deras barn om socialnämnden före placeringsbeslutet måste ta kontakt med den andra vårdnadshavaren för att utröna om det finns samtycke. Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att denna risk är särskilt stor när skyddsbehovet är föranlett av hedersrelaterat våld och flera förövare kan utöva påtryckningar i samband med beslutsfattandet. Flera remissinstanser, däribland Länsstyrelsen i Jönköpings län, Piteå kommun, Lunds kommun och Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS), anser att socialnämnden i det akuta skedet bör ges rätt att kunna flytta en förälder och barn till en säker plats för att därefter, när föräldern och barnet är i skydd, utreda och besluta om insatser. Göteborgs kommun ifrågasätter hur socialtjänsten ska kunna skydda barnen utan att samtidigt anklagas för att ta den ena vårdnadshavarens parti. Även Sigtuna kommun väcker denna fråga och anser att en placering av ett barn i skyddat boende kan jämföras med ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, dock utan att beslutet är offentligt och utan rätt till offentligt biträde.

Flera remissinsatser har även haft synpunkter på förslaget att socialnämndens beslut enligt 6 kap. 13 a § FB ska omprövas efter en månad. Bland annat Sigtuna kommun anser att en sådan omprövning i praktiken blir mer integritetsingripande för den andra vårdnadshavaren än en begränsad utredningstid på fyra veckor vid ett LVU-förfarande.

JO anser vidare att det är oklart i vilken omfattning den vårdnadshavare som barnet bor med i det skyddade boendet har rätt att ensam fatta beslut som rör barnet när det gäller förhållanden som vanligtvis kräver båda vårdnadshavarens samtycke. Även IVO väcker denna fråga.

Barns vistelse i skyddat boende

När en våldsutsatt förälder vänder sig till socialnämnden och ansöker om insatsen skyddat boende inleder socialnämnden i regel även en utredning avseende barnet. En sådan utredning får inledas utan vårdnadshavarens samtycke (11 kap. 1 och 2 §§ SoL). Utredningen avseende barnet kan pågå under den tid som barnet vistas tillsammans med föräldern i ett skyddat boende, men det är inte ovanligt att utredningen avslutas i samband med att barnet följer med föräldern till det skyddade boendet. Barnet stannar i normalfallet i det skyddade boendet så länge som den förälder som barnet vistas tillsammans med gör det. Som framgår ovan fattar socialnämnden inte något beslut om insats för barnet när barnet följer med vårdnadshavaren till det skyddade boendet. Barnet är därmed inte föremål för någon socialtjänstinsats. Socialtjänsten brukar dock informera den andra vårdnadshavaren om barnets eller barnens vistelse i det skyddade boendet men något samtycke inhämtas inte. Varken förarbeten till FB eller praxis belyser situationen när en vårdnadshavare som har blivit beviljad insatsen skyddat boende tar med gemensamma barn till boendet utan att den andra vårdnadshavaren lämnat sitt samtycke.

Behov av att omedelbart kunna placera ett barn i skyddat boende

Betänkandets förslag om att socialnämnden genom en ändring av 6 kap. 13 a § FB ska kunna besluta om barns placering i skyddat boende med samtycke från endast den ena av två vårdnadshavare förutsätter att socialnämnden antingen fått klarhet i eller sedan tidigare kan antas känna till att någon av vårdnadshavarna inte samtycker till insatsen. Enligt förarbetena till den nuvarande bestämmelsen i FB måste socialnämnden utreda vårdnadshavarens inställning innan den beslutar om en åtgärd. Utredningsskyldigheten innebär att socialnämnden ska kontakta vårdnadshavarna och utreda skälen för deras olika uppfattningar. Nuvarande bestämmelse i FB kan enligt förarbetena tillämpas både när en vårdnadshavare uttryckligen motsätter sig åtgärden och när en vårdnadshavare håller sig undan eller annars väljer att inte medverka på ett sådant sätt att han eller hon får anses motsätta sig den (prop. 2011/12:53 s. 26 och 29). Det kan dock, i likhet med vad exempelvis Länsstyrelsen i Jönköping anför, i ett akut

skede finnas risker med att socialnämnden tar kontakt med en vårdnadshavare för att efterfråga inställningen till placeringen och utreda skälen för vårdnadshavarens uppfattning, om vårdnadshavaren samtidigt är en misstänkt förövare. Socialnämnden kan sakna kännedom om familjen och de uppgifter som finns i ärendet kan helt eller delvis vara baserade på den våldsutsatta förälderns berättelse. Några remissinstanser har påpekat att lagstiftningen bör säkerställa att barnets behov av stöd och skydd i skyddat boende omedelbart kan tillgodoses tillsammans med den ena vårdnadshavaren utan att det före placeringen måste utrönas om båda vårdnadshavarna samtycker. Mot denna bakgrund bör barn kunna placeras omedelbart i skyddat boende tillsammans med endast en vårdnadshavare och socialnämnden bör få en befogenhet att kunna besluta om en sådan omedelbar placering i skyddat boende.

Utgångspunkter för en ny reglering

Att placera ett barn som har två vårdnadshavare utanför det egna hemmet med bara den ena vårdnadshavarens samtycke är, som JO påpekar, en väsentlig inskränkning i en vårdnadshavares rättigheter. Det finns därför anledning att närmare överväga på vilket sätt en sådan situation bör regleras.

Socialnämndens särskilda ansvar för barn kommer till uttryck i 5 kap. 1 § SoL där det anges att socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under goda och trygga förhållanden. För ett barn som utsatts för brott och dennes närstående ansvarar socialnämnden för att barnet får det stöd och den hjälp som det behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver (5 kap. 11 § tredje och fjärde styckena SoL). Utgångspunkten för insatser till barn enligt SoL är att socialnämnden först måste inhämta samtycke från barnets vårdnadshavare och, om barnet är över 15 år, från barnet självt. Socialnämnden får dock besluta om öppna insatser till barn över 15 år utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det (3 kap. 6 a § SoL). Enligt 3 kap. 6 b § SoL får socialnämnden utse en kontaktperson,

kontaktfamilj eller en särskilt kvalificerad kontaktperson till ett barn som fyllt 15 år, om barnet självt begär eller samtycker till det.

LVU kompletterar SoL genom att medge att det skydd som utsatta barn är berättigade till kan ges dem med stöd av LVU om en frivillig lösning inte kan uppnås. Skyddet kan alltså ges utan samtycke. Enligt gällande rätt är det för närvarande endast med stöd av LVU som socialnämnden kan besluta om placering utanför hemmet utan samtycke från vårdnadshavarna och men, när barnet fyllt 15 år, krävs även samtycke från barnet självt. Om ett beslut om vård inte kan avvaktas får socialnämnden besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas (6 § LVU). Det krävs då att det är sannolikt att den unge behöver beredas vård enligt LVU och att rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till risken för att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. Kriterierna för att vård ska ges enligt LVU framgår av 2 och 3 §§ LVU. Vård ska enligt 2 § LVU beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU är att barnet eller den unge genom sitt eget beteende utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas. I förarbetena till LVU uttalas i fråga om rekvisitet påtaglig risk för skada bl.a. följande. För ett ingripande med stöd av lagen måste krävas att det inte är fråga om en obetydlig, oklar eller avlägsen risk för den unge utan om en klar och konkret risk för skada för den unges hälsa eller utveckling. Det ska gå att konstatera att risken för skada har en sådan inverkan på barnets hälsa eller utveckling att barnet har ett tydligt vårdbehov. Det får inte vara fråga om något subjektivt antagande om att barnet löper risk att skadas. Det måste alltså finnas konkreta omständigheter som talar för att det finns en risk för. I uttrycket ”påtaglig risk för skada” ligger att det krävs mer än bara en ringa risk för skada (prop. 1989/90:28 s. 62, 63 och 107).

Det förekommer att socialnämnden beslutar om ett omedelbart omhändertagande enligt LVU och placerar barnet i ett skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Även om omständigheterna i det enskilda fallet kan vara nog så svåra för barnet kan det emellertid inte alltid förutsättas att de är sådana att det är sannolikt att kriterierna för vård enligt LVU är uppfyllda. I de situationer då krite-

rierna för vård enligt LVU inte är uppfyllda saknas laglig möjlighet för socialnämnden att besluta att ett barn ska placeras i skyddat boende tillsammans med den ena av två vårdnadshavare i strid med den andra vårdnadshavarens vilja. Att ge socialnämnden en befogenhet att i ett akut skede få besluta att ett barn som har två vårdnadshavare ska följa med den ena vårdnadshavaren till ett skyddat boende utan samtycke från den andra vårdnadshavaren skulle innebära ett förfarande som å ena sidan har stora likheter med omedelbart omhändertagande enligt LVU. Även vid ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU fattar socialnämnden ett beslut om att barnet ska placeras utanför hemmet. Likaså kan beslutsunderlaget vara begränsat. Å andra sidan är situationen i samband med en placering i skyddat boende förenad med särskilda förtecken eftersom barnets behov av insatsen i skyddat boende alltid aktualiseras samtidigt som barnets ena vårdnadshavare tillsammans med barnet söker skydd och därmed aktivt också försöker skydda barnet i den aktuella situationen.

En ny bestämmelse i LVU ska ge socialnämnden befogenhet att besluta om omedelbar placering i skyddat boende

När en vuxen person behöver akut skydd i form av boende kan socialnämnden omedelbart fatta beslut om att bevilja insatsen skyddat boende. Om behovet uppstår under jourtid, t.ex. en helg, fattas beslutet av kommunens socialjour. Det förekommer också att polisen med den hotade personens medgivande kör personen direkt till ett skyddat boende, vilket vanligtvis innebär att personalen på det skyddade boendet kontaktar socialtjänsten vid första möjliga tillfälle. En person kan även på egen hand söka upp ett skyddat boende. I det läget är det naturligt att personalen på boendet informerar den skyddssökande om möjligheten att kontakta socialtjänsten. Socialtjänsten kan alltså inleda en utredning, bevilja bistånd till skyddat boende och parallellt fortsätta utredningen (Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende, Socialstyrelsen 2013).

För att åstadkomma en ändamålsenlig lagreglering av hur behoven för ett barn med två vårdnadshavare i en akut situation ska kunna tillgodoses med omedelbart skydd och stöd i skyddat boende bör socialnämnden få befogenhet att fatta ett beslut om omedelbar placering med stöd av en ny bestämmelse. Frågan om i vilken författ-

ning en sådan reglering bör införas är komplicerad. När det gäller SoL är frivillighet utgångspunkten för insatser. Det krävs som huvudregel alltid båda vårdnadshavarnas samtycke för att insatser till barn ska få ges enligt SoL. Om det inte är möjligt med frivilliga insatser eller om frivilliga insatser är otillräckliga kan insatser beviljas med stöd av LVU. LVU är en tvångslagstiftning som kompletterar SoL. I LVU finns handläggningsregler för omedelbara omhändertaganden som säkerställer viktiga rättssäkerhetsaspekter ur såväl barnets som vårdnadshavarnas perspektiv. Det finns exempelvis regler om att underställa förvaltningsrätten socialnämndens beslut, om tidsfrister för domstolens handläggning och om förordnande av offentligt biträde. LVU är det primära skyddsregelverk som finns för att skydda barn bl.a. från missförhållanden i hemmet. En annan möjlighet är att införa bestämmelser om omedelbar placering i föräldrabalken, förkortad FB, men i FB saknas handläggningsbestämmelser som motsvarar de ovannämnda. Det förefaller därför lämpligare att införa regleringen i LVU.

Socialnämndens rätt att fatta beslut om omedelbar placering bör vara avgränsad till situationen när den ena av barnets två vårdnadshavare ska placeras i skyddat boende och det är sannolikt att barnet behöver vård i skyddat boende tillsammans med den vårdnadshavaren. Utgångspunkten för att kunna fatta ett sådant beslut bör vara att nämnden före placeringen antingen inte kan inhämta den andra vårdnadshavarens samtycke eller att särskilda skäl talar emot att samtycke inhämtas eller om det inte finns något samtycke från den andra vårdnadshavaren. Som utvecklas närmare nedan bör socialnämnden endast få besluta om omedelbar placering i skyddat boende om beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa. Det bör vidare krävas att den vårdnadshavare som barnet ska placeras tillsammans med samtycker till placeringen. Om barnet har fyllt 15 år får placeringen beslutas bara om barnet självt också samtycker.

Närmare om kriterierna för omedelbar placering i skyddat boende

Den omständigheten att den ena av barnets vårdnadshavare hos socialtjänsten söker skydd i skyddat boende innebär att det kan finnas risker även för barnets säkerhet och hälsa. Barn som följer

med en vårdnadshavare till ett skyddat boende har i regel bevittnat våld eller på andra sätt upplevt våldets konsekvenser. Barn som har bevittnat våld är brottsoffer och har rätt till det stöd och den hjälp som de behöver (5 kap. 11 § fjärde stycket SoL). Skyddat boende, som i betänkandet föreslås bli en ny placeringsform, är en insats till vuxna och medföljande barn som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp.

Ett kriterium som bör vara uppfyllt för ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende är att det är sannolikt att barnet behöver vård i skyddat boende tillsammans med den skyddssökande vårdnadshavaren. Sannolikhetsbedömningen ska avse barnets behov av skydd och stöd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Omständigheter som allmänt får anses tala för att det är sannolikt att ett barn behöver vård i skyddat boende är att barnet har bevittnat våld eller på annat sätt upplevt konsekvenserna av våld mot en förälder, exempelvis genom att föräldern har skador eller är rädd, möblemanget sönderslaget eller liknande. En annan sådan omständighet är att barnet självt har utsatts för våld. Aspekter som kan behöva beaktas vid denna bedömning är exempelvis att bevittnande av våld kan ha långtgående negativa effekter på såväl den psykiska som fysiska hälsan på både kort och lång sikt. Bedömningen av barnets behov av vård i skyddat boende måste baseras på det beslutsunderlag som socialnämnden i det akuta skedet har tillgång till, vilket av naturliga skäl kan vara begränsat. I akuta situationer kan därför en tämligen hög grad av osäkerhet behöva accepteras.

Att i nu nämnda situationer besluta om omedelbar placering i skyddat boende bör även förutsätta att placeringen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa. Den bedömningen bör i sig baseras på vilka mera omedelbara konsekvenser det skulle kunna få för barnets hälsa och säkerhet att inte omedelbart placeras i skyddat boende med den skyddssökande vårdnadshavaren. Exempel på situationer då en placering inte bör kunna avvaktas kan vara barnet annars får bo kvar hos den vårdnadshavare som samtidigt är misstänkt våldsutövare och barnet därmed skulle riskera att utsättas för fysiskt eller psykiskt våld eller det annars till följd av barnets upplevelse av att ha bevittnat våld eller upplevt konsekvenser av våld skulle innebära en psykisk belastning för barnet att bo hos den andra vårdnadshavaren. I riskbedömningen bör också vägas in

barnets upplevelser av våldet och konsekvenserna för barn av att bevittna eller utsättas för våld.

De kriterier som ska prövas inför ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende skiljer sig från dem som gäller vid beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU. För att beredas vård med stöd av LVU krävs att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas till följd av sådana förhållanden eller beteenden som avses i 2 eller 3 § LVU.

Ytterligare ett kriterium för omedelbar placering i skyddat boende bör vara att samtycke från den andra vårdnadshavaren inte kan inhämtas, t.ex. om personen inte kan anträffas eller om det finns särskilda skäl för att inte inhämta samtycke. Särskilda skäl kan exempelvis vara sådana som flera remissinstanser har framhållit: att socialnämnden med hänsyn till skyddsaspekter, som indirekt är viktiga för barnet, inte bör kontakta den andra vårdnadshavaren. Ofta söker den våldsutsatta vårdnadshavaren akut skydd för både sig och barnet. I samband med att behovet av skydd utreds genomförs i regel en bedömning av risken för ytterligare våld. Att i direkt anslutning till detta informera den våldsutsatta vårdnadshavaren om behovet av kontakt med den andra vårdnadshavaren för samtycke kan vara riskabelt. En konsekvens kan bli att den våldsutsatta vårdnadshavaren avbryter processen. Även när det är känt för socialnämnden att den andra vårdnadshavaren inte samtycker, bör beslut om omedelbar placering i skyddat boende få fattas. Den andra vårdnadshavarens inställning måste då ha kommit till socialnämndens kännedom och avse den nu aktuella placeringen. Det räcker alltså inte med subjektiva antaganden om den andra vårdnadshavarens inställning. Utöver situationen när nämnden fått den andra vårdnadshavarens inställning att han eller hon inte samtycker klart uttryckt, bör nämnden kunna besluta om omedelbar placering när nämnden redan från början mot bakgrund av aktuella och konkreta omständigheter i det enskilda fallet känner till att den andra vårdnadshavaren inte samtycker. Inte heller då får nämndens bedömning bygga på subjektiva antaganden.

Om vårdnadshavaren har flera barn, behöver nämnden bedöma varje barns individuella behov av omedelbar placering.

En placering av barnet i skyddat boende enligt SoL förutsätter att båda vårdnadshavarna samtycker till insatsen.

Socialnämnden kan också, med stöd av betänkandets förslag till ny bestämmelse i 6 kap. 13 a § FB, besluta om placeringen trots att en av vårdnadshavarna inte samtycker. Den åtgärden förutsätter dock en utredning av vårdnadshavarnas samtycke. Som beskrivits ovan, kan det finnas risker med att i det akuta skedet kontakta den andra vårdnadshavaren. Det gör att denna bestämmelse inte alltid bör tillämpas i ett akut skede. Om det inte skulle finnas något hinder mot att kontakta den andra vårdnadshavaren, behöver socialnämnden dock enligt denna bestämmelse ta reda på den andra vårdnadshavarens inställning och därefter väga den mot åtgärdens betydelse för barnet. Den tid som detta kan ta kan föra med sig risker för barnet och innebära att bestämmelsen av den anledningen inte kan tillämpas i det akuta skedet.

Vidare måste risken för barnets säkerhet och hälsa bedömas vara akut och bedömas i förhållande till situationer som kan uppstå om placeringen inte kommer till stånd, exempelvis att barnet bor kvar hos en vårdnadshavare som är misstänkt våldsutövare. Det handlar inte enbart om risken för att barnet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld hos den vårdnadshavaren utan kan avse den psykiska belastning som det kan innebära för barnet att stanna kvar hos en vårdnadshavare som utsatt den andra vårdnadshavaren för våld. I riskbedömningen bör nämnden väga in barnets upplevelser av våldet och konsekvenserna för barn av att bevittna eller utsättas för våld.

Rekvisitetet kan till viss del jämföras med den bedömning som nämnden enligt 6 § första stycket andra punkten LVU ska göra vid ett omedelbart omhändertagande, dvs. bedöma om rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa och utveckling. I promemorian har det övervägts om bedömningen vid omedelbar placering i skyddat boende bör vara kopplad till risken för den unges hälsa och utveckling. Bedömningen av risken för den unges hälsa och utveckling inför ett omedelbart omhändertagande tar dock tydligt sikte på de förutsättningar som ska föreligga enligt 2 eller 3 §§ LVU för att vård enligt LVU ska få beslutas. En omedelbar placering i skyddat boende kommer att beslutas i avgränsade situationer och syftar inte till att utmyнна i en ansökan om vård enligt 4 § LVU, även om detta i det enskilda fallet inte kan uteslutas bli följden. Det riskerar därför att bli otydligt för rättstillämpningen med ett likalydande rekvisit.

En vårdnadshavare som placeras i ett skyddat boende kan ha flera barn. Socialnämndens bedömning av behovet av omedelbar placering bör avse varje barns individuella situation. För barn över 15 år gäller att de måste samtycka till placeringen. Skulle barnet inte samtycka till insatsen kan det ibland finnas anledning att utreda om barnet kan vara under påverkan av föräldrarna och därför inte fritt kan ta ställning. Om så skulle vara fallet, kan barnet behöva hjälp med att ta reda på vad han eller hon själv vill i fråga om boende. Nämnden får också överväga om det kan finnas grund för omedelbart omhändertagande och vård enligt LVU.

3.1.2 Bestämmelser om handläggningen

Förslag: Socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Då ska beslutet och handlingarna i ärendet tillställas rätten. Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart det kan ske. Om förvaltningsrätten fastställer beslutet, ska den omedelbara placeringen få pågå under högst fyra veckor från beslutsdatumet.

En omedelbar placering i skyddat boende ska upphöra om socialnämndens beslut inte underställs förvaltningsrätten inom en vecka. Om det inte längre finns skäl för en omedelbar placering, ska socialnämnden besluta att placeringen genast ska upphöra.

En omedelbar placering i skyddat boende ska inte få verkställas om barnet är häktat.

Ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska gälla omedelbart.

I mål och ärenden om beslut om omedelbar placering ska offentligt biträde som huvudregel förordnas för barnet och för barnets vårdnadshavare.

Vid handläggning i förvaltningsrätten eller kammarrätten av mål om beslut om omedelbar placering ska nämndemän som huvudregel inte ingå i rätten.

Om socialnämndens beslut om omedelbar placering inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot

som nämnden har förordnat besluta om placeringen. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Bestämmelserna om begränsning av möjligheten till delegation av beslut enligt 10 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen ska även gälla i ärenden om omedelbar placering i skyddat boende.

Bedömning: Det behövs inte några ändringar i lag för att bestämmelserna i LVU om begränsningar i delgivningslagens tillämpning och om att socialnämnden får besluta om läkarundersökning av barnet ska vara tillämpliga i mål eller ärenden om omedelbar placering i skyddat boende.

Socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende bör inte vara överklagbart.

Skälen för förslaget och bedömningen

Beslutet ska underställas förvaltningsrätten

Det har från rättssäkerhetssynpunkt ansetts nödvändigt att beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU, som har fattats av socialnämnden eller av en ledamot i nämnden, även prövas av förvaltningsrätten. Samma skäl gör sig gällande för beslut om omedelbar placering i skyddat boende. Även sådana beslut bör därför underställas förvaltningsrätten. Beslutet bör underställas inom en vecka från den dag då beslutet fattades, och beslutet och handlingarna i ärendet ska då tillställas rätten. Det som nu sagts föreslås framgå av en hänvisning till 7 § första stycket LVU i förslaget till 6 c § LVU.

På samma sätt som gäller för omedelbara omhändertaganden enligt 6 § LVU bör förvaltningsrätten pröva beslutet om omedelbar placering så snart det kan ske. Om det inte finns synnerliga hinder, bör prövningen ske inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna kom in till rätten. Detta föreslås framgå av en hänvisning till 7 § andra stycket LVU i förslaget till 6 c § LVU.

Tidsgräns för omedelbar placering i skyddat boende

En omedelbar placering i skyddat boende bör få pågå under högst fyra veckor. Den tidsfristen bör inte kunna förlängas. Tidsbegränsningen behövs eftersom det är fråga om ett väsentligt ingrepp i en vårdnadshavares bestämmanderätt. Det är dessutom rimligt att anta att nämnden under en sådan tidperiod kan utreda vårdnadshavarnas samtycke på det sätt som avses i 6 kap. 13 a § FB och även närmare utreda barnets behov av skydd och stöd. Det betyder att socialnämnden med stöd av den sistnämnda bestämmelsen kan besluta om ett barns fortsatta placering i skyddat boende, om de kriterier som anges i bestämmelsen är uppfyllda (se vidare avsnitt 3.1.5).

I betänkandet föreslogs att nämndens beslut om skyddat boende ska omprövas efter en månad med hänvisning till rättssäkerhetsskäl. Exempelvis skulle det initiala beslutet om skyddat boende för barnet kunna ha sin grund exempelvis i falska uppgifter om den andra vårdnadshavaren. Ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende enligt den nu föreslagna bestämmelsen i LVU torde i regel föregå ett nämndbeslut om placering i skyddat boende enligt SoL med stöd av 6 kap. 13 a § första stycket 5 FB. Som redogjorts för ovan förutsätter tillämpningen av 6 kap. 13 a § FB en utredning av grunden för den andra vårdnadshavaren vägran att samtycka. Det saknas därför skäl att gå vidare med betänkandets förslag om att ett sådant beslut enligt FB ska omprövas efter en månad.

Upphörande av omedelbar placering i skyddat boende och förbud mot verkställighet

Socialnämndens beslut bör upphöra om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, dvs. inom en vecka från beslutsdatumet, vilket föreslås framgå genom en hänvisning till 7 § tredje stycket LVU i 6 c §. På samma sätt som gäller enligt 6 § LVU bör det även särskilt anges i lagen att socialnämnden genast ska besluta att beslutet ska upphöra om det inte längre finns skäl för beslut om omedelbar placering i skyddat boende. Det föreslås framgå av en hänvisning i 6 c till 9 § tredje stycket första meningen. Så kan exempelvis vara fallet om socialnämnden har fått samtycke från den andra vårdnadshavaren, om den vårdnadshavare som barnet

vistas tillsammans med i det skyddade boendet har fått ensam vårdnad om barnet, om nämnden har fattat beslut om barnets placering med stöd av den föreslagna nya bestämmelsen i 6 kap. 13 a § 5 FB eller om det inte längre anses finnas grund för beslutet av något annat skäl. I förarbetena till LVU uttalas att det ligger i sakens natur att ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § upphör om förvaltningsrätten inte fastställer det underställda beslutet och att det därför inte behöver anges i lagen (prop. 1979/80:1 s. 591). Inte heller när det gäller omedelbar placering i skyddat boende får det anses nödvändigt att ange i lagen att den omedelbara placeringen upphör om förvaltningsrätten inte fastställer det underställda beslutet.

Av 9 § andra stycket LVU framgår att ett beslut om omhändertagande inte får verkställas om den unge är häktad. Det betyder att häktningsbeslutet tar över beslutet om omedelbart omhändertagande såtillvida att omhändertagandebeslutet inte får verkställas så länge den unge är häktad. Avsikten med bestämmelsen är att socialtjänsten ska kunna ta över ansvaret för den unge när häktningsbeslutet hävs (prop. 1989/90:28 s. 79). Det skulle i något enstaka fall kunna förekomma att ett barn som är omedelbart placerat tillsammans med en vårdnadshavare i skyddat boende häktas. I sådana fall bör beslutet om häktning på motsvarande sätt som gäller vid beslut om omedelbara omhändertaganden enligt LVU gälla framför beslutet om omedelbar placering i skyddat boende. Bestämmelsens tillämplighet för ett barn som är omedelbart placerat i skyddat boende föreslås framgå av en hänvisning i 6 c § till 9 § andra stycket LVU.

Beslutsunderlaget kan också ge nämnden anledning att överväga om den ska ansöka hos förvaltningsrätten om vård enligt LVU. Skulle så vara fallet får socialnämnden ansöka om vård enligt 4 § LVU. Att förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden beslutar om vård med stöd av LVU är ett exempel på en situation då det inte längre kan anses finnas skäl för att barnet ska vara omedelbart placerat i skyddat boende, och socialnämnden ska då därför besluta att placeringen med stöd av 6 b § LVU genast ska upphöra. Inte heller finns det längre skäl för att barnet ska vara omedelbart placerat i skyddat boende om nämnden därefter beslutar att barnet omedelbart ska omhändertas med stöd av 6 § LVU. Även i detta fall finns skäl för socialnämnden att besluta att den omedelbara placeringen genast ska upphöra. Därutöver kan den vårdnadshavare som barnet är

placerat tillsammans med när som helst kan välja att avsluta sin placering i det skyddade boendet eller återta sitt samtycke till att barnet placeras i det skyddade boendet tillsammans med vårdnadshavaren. I båda fallen saknas grund för att låta barnet vara omedelbart placerat i skyddat boende. I en sådan situation kan nämnden dock behöva överväga om det finns behov av att besluta om omedelbart omhändertagande av barnet enligt 6 § LVU.

Beslut om omedelbar placering ska gälla omedelbart

Av 40 § LVU framgår att beslut om omedelbart omhändertagande, beslut om förebyggande insatser och beslut om tillfälligt flyttningsförbud alltid gäller omedelbart. Andra beslut av socialnämnden enligt LVU gäller omedelbart, om nämnden inte förordnar något annat. Eftersom beslut om omedelbar placering i skyddat boende är en interimistisk åtgärd i ett akut skede bör även ett sådant beslut gälla omedelbart.

Offentligt biträde ska förordnas

Av 39 § första stycket LVU framgår bl.a. att offentligt biträde ska förordnas i mål och ärenden angående omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Offentligt biträde ska förordnas för den som åtgärden avser och för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende är en ingripande åtgärd såväl i vårdnadshavarens bestämmanderätt som i barnets privatliv, om barnet är under 15 år och motsätter sig placeringen. Av rättssäkerhetsskäl är det därför motiverat att såväl barnet som hans eller hennes vårdnadshavare har rätt till offentligt biträde. Rätten till biträde bör gälla både för den vårdnadshavare som barnet omedelbart har placerats med, och för den andra vårdnadshavaren. Bestämmelserna i LVU om skyldighet att förordna offentligt biträde bör därför på motsvarande sätt gälla även i ärenden om omedelbar placering i skyddat boende. Även 39 § första, andra och fjärde styckena bör därför gälla i mål och ärenden om omedelbar placering.

Rättens sammansättning i mål om omedelbar placering i skyddat boende

Av 17 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, förkortad LAFD, följer att en förvaltningsrätt som huvudregel är domför med en lagfaren domare och tre nämndemän. Det finns dock flera undantag. Bland annat föreskrivs i 18 § att förvaltningsrätten i mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU är domför med en lagfaren domare ensam, om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av en fullsutten rätt. När det gäller ett barns omedelbara placering i skyddat boende bör förvaltningsrättens sammansättning vara densamma som vid mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. I likhet med vad som är fallet vid ett omedelbart omhändertagande är det vid omedelbar placering i skyddat boende fråga om mål eller ärenden av brådskande karaktär. En ändring bör därför göras i 18 § LAFD så att bestämmelsen även omfattar omedelbar placering i skyddat boende.

För kammarrätten gäller enligt 37 § LVU att det vid handläggning av andra mål enligt LVU än mål om omedelbart omhändertagande och tillfälligt flyttningsförbud ska ingå nämndemän i rätten. På motsvarande sätt som gäller vid omedelbart omhändertagande saknas skäl för att som huvudregel låta nämndemän ingå i rätten vid beslut om omedelbar placering i skyddat boende.

Socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska inte vara överklagbara

Det framgår av 41 § LVU vilka beslut av socialnämnden som får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. En socialnämnds beslut om ett barns omedelbara placering i skyddat boende föreslås underställas förvaltningsrätten. Förvaltningsrättens beslut om fastställelse med anledning av en sådan underställning får överklagas till kammarrätten. Nämndens beslut om omedelbar placering bör därför inte kunna överklagas. En sådan ordning tillgodoser rätten till domstolsprövning för dem som berörs av beslutet. Som redogörs för ovan ska nämnden besluta att en omedelbar placering i skyddat boende genast ska upphöra om det inte längre finns skäl för beslutet.

Ordförandebeslut och delegering av beslutanderätt

Med hänsyn till att situationen ofta är akut bör ett beslut om omedelbar placering, i likhet med vad som gäller enligt 6 § LVU, kunna fattas av socialnämndens ordförande att nämndens beslut om omedelbar placering inte kan avvaktas. Även ett beslut om omedelbar placering bör anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Enligt 10 kap. 4 § SoL får uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ett antal angivna ärenden, däribland ärenden enligt 6, 6 a, 22 och 24 §§ LVU. Med hänsyn till att beslut om omedelbar placering i skyddat boende är en ingripande åtgärd bör ett sådant beslut omfattas av motsvarande begränsning i rätten till delegation som bl.a. gäller för ett omedelbart omhändertagande enligt LVU.

Begränsad tillämpning av delgivningslagen

Det framgår av 38 § LVU att 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte får tillämpas vid delgivning med enskild i mål eller ärende enligt LVU. De aktuella bestämmelserna i delgivningslagen anger att delgivning under vissa förutsättningar får ske genom att handling lämnas till en annan person än delgivningsmottagaren eller genom kungörande och tillgänglighållande av handling som ska delges. Motsvarande begränsning av delgivningslagens tillämpning bör gälla även i mål eller ärenden om omedelbar placering. Det behövs inte någon lagändring för att begränsningen ska gälla även för dessa mål och ärenden.

Socialnämnden bör ha befogenhet att besluta om läkarundersökning

Enligt 32 § första stycket LVU får socialnämnden i ett ärende enligt lagen besluta om en läkarundersökning av den unge och utse läkare för undersökningen. Även rätten har samma befogenhet i ett mål enligt lagen. Syftet med läkarundersökningen är att identifiera sjukdom, skada eller funktionsnedsättning som kan ha betydelse för bedömningen av behovet av vård med stöd av LVU och planeringen av vården (prop. 2016/17:59 s. 35). Läkarundersökningen bör i

första hand genomföras i samråd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare. Om ett sådant samförstånd inte kan nås, får socialnämnden besluta om läkarundersökning. Nämnden bör endast i undantagsfall utnyttja en sådan befogenhet (JO 1994/95 s. 292).

I betänkandet föreslås att skyddat boende ska bli en ny placeringsform för vuxna och för barn som följer med en vuxen vårdnadshavare, vilket innebär att barn i skyddat boende också kommer att omfattas av bestämmelserna i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Enligt den lagen ska placerade barn få erbjudande om en hälsoundersökning. Det framgår av förarbetena till samma lag att hälsoundersökningen syftar till att ge underlag för en medicinsk bedömning av det enskilda barnets behov av hälso- och sjukvård och tandvård. Bedömningen kan föranleda fortsatta kontakter för barnet med hälso- och sjukvården eller tandvården och utgöra en del av underlaget till vårdplanen eller genomförandeplanen (prop. 2016/17:59 s. 33 f.). Läkarundersökningen enligt 32 § LVU ersätter inte hälsoundersökningen enligt lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, som dessutom har ett annat syfte än hälsoundersökningen (prop. 2016/17:59 s. 34).

Med hänsyn till att ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende inte innebär att barnet vårdas med stöd av LVU eller primärt ska utmynna i en ansökan från nämnden om LVU-vård, torde det i regel saknas anledning för nämnden att använda sin befogenhet att besluta om läkarundersökning enligt 32 § LVU. Detta är fallet eftersom syftet med läkarundersökningen är att bedöma behovet av just vård med stöd av LVU. Det kan dock inte uteslutas att en läkarundersökning i vissa fall kan gagna exempelvis planeringen av fortsatta åtgärder som rör barnets placering i skyddat boende. Som exempel kan det i det enskilda fallet finnas behov av att utan dröjsmål identifiera faktorer som påverkar barnets hälsa på grund av att barnet har bevittnat våld. Socialnämnden bör därför ha befogenhet att besluta om en sådan läkarundersökning även för barn som placeras omedelbart i skyddat boende. Det framgår av 32 § första stycket LVU att även rätten har denna befogenhet. Det behövs därför inte någon ändring i lag för att bestämmelsen om läkarundersökning i 32 § ska omfatta ärenden om omedelbar placering i skyddat boende.

3.1.3 Om socialnämndens ansvar för barn som placeras omedelbart i skyddat boende

Bedömning: Det behövs inte några ändringar i lag för att socialtjänstlagens bestämmelser om socialnämndens ansvar för placerade barn ska gälla för barn som placeras omedelbart i skyddat boende. Det behövs inte heller några lagändringar för att bestämmelserna i LVU om barnets bästa och barnets rätt att få information och framföra sina åsikter ska gälla för barn som placeras omedelbart i skyddat boende.

Förslag: Det ska uttryckligen framgå av LVU att en placering av ett barn i skyddat boende ska kunna beslutas utan samtycke.

Skälen för bedömningen

Socialnämndens ansvar för barn som placerats omedelbart i skyddat boende framgår av SoL

Barn har enligt 6 kap. 1 § FB rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn ska enligt samma bestämmelse behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. För barn och unga som vårdas enligt LVU har socialnämnden samma ansvar som vårdnadshavaren för att den unges grundläggande rättigheter enligt 6 kap. 1 § FB tillgodoses (11 § sista stycket LVU). Den föreslagna bestämmelsen om barns omedelbara placering i skyddat boende tillsammans med en vuxen vårdnadshavare innebär inte att barnet vårdas enligt LVU. Enligt 1 § fjärde stycket LVU får vissa andra åtgärder vidtas utan samtycke enligt 22 och 24 §§ LVU. Det gäller dels förebyggande insatser till följd av ett beteende som anges i 3 §, dels förflyttningsförbud. Bestämmelsen bör därför kompletteras så att det framgår att också en placering i skyddat boende ska kunna beslutas utan samtycke.

Att barnet under den omedelbara placeringen inte vårdas enligt LVU betyder också att socialnämnden, till skillnad från om barnet hade vårdats med stöd av LVU, inte med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 6 b § LVU kan besluta i frågor som rör insatser från hälso- och sjukvården eller socialtjänsten utan att först inhämta båda vårdnadshavarnas samtycke. Till skillnad från vad som annars gäller

enligt 14 § LVU kan socialnämnden inte heller besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas. Inte heller kan nämnden besluta att den unges vistelseort inte ska röjas för föräldrar eller vårdnadshavare.

Barn som placeras omedelbart i skyddat boende är inte föremål för vård enligt LVU. Som en konsekvens av det gäller inte bestämmelserna i 10–20 §§ LVU om vad vården ska innehålla och hur vården ska utformas. Det innebär att bestämmelserna i 10–20 §§ LVU inte är tillämpliga i fråga om omedelbara placeringar. I betänkandet föreslås att barn som placeras i skyddat boende ska omfattas av bestämmelserna i 6 kap. 7–8 §§ SoL som gäller för barn som placeras utanför hemmet i familjehem, jourhem, stödboende eller HVB. Exempelvis ska socialnämnden noga följa vården av barnet och verka för att barnet får lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård som barnet behöver (6 kap. 7 och 7 b § SoL). Bestämmelser om handläggning och dokumentation finns i 11 kap. 5 och 6 §§ samt 7 kap. 3 SoL.

Barnets bästa och barnets rätt till information

Av 1 § LVU framgår att vid beslut enligt LVU ska vad som är bäst för den unge vara avgörande. I artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) anges att konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnet ska för detta ändamål särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare i alla domstolsförfaranden och administrativa förfaranden som rör barnet. Denna rättighet återspeglas även i 36 § LVU. Av den bestämmelsen följer att ett barn ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om barnet har fyllt 15 år, har han eller hon rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt LVU eller SoL. Bestämmelserna i LVU om barnets bästa och barnets rätt att få information och framföra sina åsikter bör gälla för barn som placeras omedelbart i skyddat boende med stöd av den nya bestämmelsen. Det behövs inte någon ändring i lag för att dessa bestämmelser ska vara tillämpliga även vid omedelbara placeringar i skyddat boende.

3.1.4 Vårdnadshavarens beslutanderätt i frågor som kräver samtycke under vistelsetiden

Förslag: Socialnämnden ska ges befogenhet att med endast den ena av två vårdnadshavarens samtycke besluta om val eller byte av förskoleenhet.

Skälen för förslaget: När det gäller barn som vistas tillsammans med endast en av två vårdnadshavare i skyddat boende har JO och IVO väckt frågan om vad som gäller för en vårdnadshavarens beslutanderätt i frågor som normalt kräver båda vårdnadshavarnas samtycke. En vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. När ett barn har två vårdnadshavare ska dessa utöva sina rättigheter och skyldigheter i förhållande till barnet tillsammans. Det betyder att om föräldrarna har gemensam vårdnad måste båda vårdnadshavarna som huvudregel samtycka till de insatser som erbjuds (se 6 kap. 13 § FB). Från den grundläggande principen om det gemensamma beslutsfattandet vid gemensam vårdnad finns undantag för speciella situationer, enligt 6 kap. 13 § andra stycket FB. Om en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro, eller sjukdom eller av någon annan orsak inte kan ta del i sådana beslut som rör vårdnaden och som inte kan skjutas upp utan olägenhet bestämmer den andra vårdnadshavaren ensam. Vårdnadshavaren får dock – oavsett om den andra vårdnadshavaren har förhinder – inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, såvida inte barnets bästa uppenbarligen kräver det. När det gäller en vårdnadshavarens beslutanderätt för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med den vårdnadshavaren är utgångspunkten att vistelsen ska vara en tillfällig åtgärd i avvaktan på att frågan om barnets boende får en långsiktig lösning. Frågan är då vilka beslut som den vårdnadshavare som vistas i det skyddade boendet tillsammans med barnet kan besluta om ensam. Enligt förarbetena till FB ligger det i sakens natur att bestämmanderätten om ett barn utövas än av den ena än av den andra föräldern beroende på vilken av dem som för tillfället är till hands eller på hur föräldrarna har organiserat utövandet av vårdnaden. Någon rättslig påföljd drabbar inte den förälder som driver igenom sin vilja i strid mot den andres. Vidare framgår det av förarbetena att om föräldrarna inte sammanbor måste det med nödvändighet bli så att den av dem som

har barnet hos sig till stor del kommer att fatta de vardagliga besluten i fråga om vårdnaden. Det kan gälla frågor om barnets mat och kläder, sovttider, hur barnet ska tillbringa sin fritid osv. När det gäller beslut av mera ingripande betydelse för barnets framtid, t.ex. frågor som rör barnets skolgång och bosättning, måste bägge föräldrarna delta om inte barnets bästa uppenbarligen kräver att beslut fattas, trots att den ena av föräldrarna är förhindrad att medverka. Är förhållandena inte sådana att beslut snabbt måste fattas torde den förälder som inte har deltagit i beslutet i vissa fall kunna hävda att beslutet inte ska gälla (prop. 1975/76:170 s. 178). Vårdnadshavarna till ett barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en av vårdnadshavarna måste alltså besluta tillsammans i frågor av mer ingripande betydelse. Befintlig lagstiftning och förslag i betänkandet möjliggör att socialnämnden i vissa fall får fatta beslut om att vissa åtgärder får vidtas för ett barn när endast en av två vårdnadshavare ger sitt samtycke i frågor som normalt kräver båda vårdnadshavarnas deltagande. Det gäller barnets skolgång och vissa insatser inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten vilka redogörs för nedan.

Insatser från hälso- och sjukvården eller socialtjänsten

För vissa vård- och omsorgsinsatser finns ett undantag från det som utgångspunkt gällande kravet på gemensamt beslutsfattande i fråga om två vårdnadshavares gemensamma barn. Enligt 6 kap. 13 a § FB får socialnämnden, när det krävs med hänsyn till barnets bästa, besluta att en åtgärd får vidtas avseende barnet även om den ena vårdnadshavaren inte samtycker. De åtgärder som nämnden får besluta om är enligt paragrafens första stycke:

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av HSL,
2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § SoL, utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 § tredje stycket SoL eller
3. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

När patienten är ett barn ska enligt 4 kap. 3 § patientlagen (2014:821) barnets inställning till den aktuella vården eller behandlingen så långt som möjligt klarläggas. Det framgår av förarbetena

till patientlagen att barnets inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Det centrala för bedömningen av om barnet ska anses moget nog att ensamt få ge sitt samtycke till en sjukvårdsåtgärd är om barnet förstår hälso- och sjukvårdsinsatsen och vilka konsekvenser insatsen kan få (prop. 2013/14:106 s. 67 f.)

I de flesta fall ingår hälso- och sjukvård i den dagliga omsorgen om barnet i de fall barnet inte självt kan ta ställning. JO har uttalat att det många gånger är tillräckligt att samråd sker med den ena vårdnadshavaren. Dock ska enligt JO som regel samråd med den andra vårdnadshavaren ske om det finns anledning att misstänka att denne inte samtycker till behandlingen eller om det är fråga om mer ingripande åtgärder (JO 2003/04 s. 311 och JO:s beslut den 17 januari 2003, dnr 3102-2002).

Ett barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare kan behöva hälso- och sjukvårdsåtgärder eller olika insatser från socialtjänsten. Om barnet har behov av en åtgärd som gäller psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas med endast en av två vårdnadshavares samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa (6 kap. 13 a § första stycket 1 FB). Det framgår av förarbetena till FB att det med psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling främst avses utredning eller behandling som ges inom barn- och ungdomspsykiatri, BUP. Med behandling avses i första hand olika former av samtalskontakter. Även utredning av om behandling behövs omfattas av bestämmelsen (prop. 2011/12:53 s. 27). Bestämmelsen är däremot inte tillämplig när barnet har uppnått en sådan ålder och mognad att barnet själv kan samtycka till en hälso- och sjukvårdsåtgärd. Socialnämnden får besluta om socialtjänstinsatser till ett barn om bara en av barnets två vårdnadshavare samtycker till det och om det krävs med hänsyn till barnets bästa (6 kap. 13 a § första stycket 2 FB). Det gäller behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § SoL. Med stöd av denna bestämmelse kan socialnämnden, om det krävs med hänsyn till barnets bästa, besluta om en behandlingsinsats för ett barn som vistas i skyddat boende. En behandlingsinsats som ofta ges i samband med vistelse i skyddat boende är s.k. Trappan-samtal, som är en modell för krissamtal med barn som upplevt våld i sin familj. Är barnet över 15 år och samtycker till en

sådan insats kan den med stöd av 3 kap. 6 a § SoL ges utan vårdnadshavarnas samtycke.

Skola och förskola

JO har i flera beslut konstaterat att vårdnadshavarna måste vara överens om var barnet ska gå i skola. För skolan gäller därför att den måste kontrollera uppgifter om vem eller vilka som är vårdnadshavare för eleven och respektive vårdnadshavares inställning till inskrivning i en viss skola. Detta måste ske innan beslut om skolplacering fattas (JO:s ämbetsberättelse 2001/02 s. 397 och JO:s beslut den 12 april 2002, dnr 372–2001). För att säkerställa ett barns rätt till skolgång föreslås i betänkandet att socialnämnden med endast den ena av två vårdnadshavares samtycke ska få besluta om val eller byte av skolenhet med anledning av att barnet placeras i ett skyddat boende. I betänkandet föreslås att socialnämnden för ett barn som har två vårdnadshavare ska få besluta om val av eller byte av skolenhet utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa (se betänkandet s. 330).

När det gäller förskolan har JO i olika beslut tidigare konstaterat att placering av ett barn i förskolan normalt är att anse som en del av den dagliga omsorgen och därmed något som den vårdnadshavare som barnet bor hos ensam kan bestämma om (jfr JO:s beslut den 2 oktober 1998, dnr 2680–1997 och den 24 januari 2002, dnr 3285–2000). Någon ny behörighet för socialnämnden att besluta om ett barns val eller byte av förskoleenhet föreslås inte i betänkandet. JO har därefter i ett beslut den 12 juli 2019, dnr 8482–2017, uttalat att frågor om placering i förskola är sådana som barnets vårdnadshavare som huvudregel måste vara överens om. I beslutet anfördes följande:

Förskolan är fortfarande en frivillig form av utbildning och omsorg. Att tillhandahållandet av barnomsorg har haft och fortfarande har utgångspunkt i bl.a. föräldrarnas behov av barnpassning och praktiska överväganden framgår direkt av lagtexten. I allmänhet kan frågor som rör ett barns placering i förskola antas ha stor praktisk och ekonomisk betydelse för barnets föräldrar. Förskoleverksamheten ska även erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till barnets eget behov (6 kap. 5 § skollagen). Frågor som rör ett barns placering i förskola kan också av många skäl antas ha stor betydelse för barnet, inte bara mot bakgrund av den utveckling som förskolan har genomgått som innebär att det pedagogiska perspektivet har förtydligats och att verksamheten har blivit

starkare förknippad med barnets fortsatta skolgång. Frågor om placering i förskola rör alltså i hög grad barnets personliga angelägenheter och är därmed sådana frågor som barnets vårdnadshavare som huvudregel måste vara överens om.

I betänkandet betonas vikten av att de mindre barnen får gå i förskola under vistelsetiden i skyddat boende. Förskolan normaliserar barnens tillvaro och är en möjlighet till både vila från och stöd i föräldraskapet för föräldern. Vissa skyddade boenden driver egen förskoleverksamhet (betänkandet s. 215). Mot bakgrund av att frågor om ett barns förskoleplacering numera rör frågor som vårdnadshavarna enligt JO som huvudregel måste vara överens om bör socialnämnden få befogenhet att besluta om ett barns val eller byte av förskoleenhet på motsvarande sätt som föreslås i betänkandet vad gäller val eller byte av skolenhet. Den i betänkandet föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 13 a § första stycket 6 FB bör utvidgas till att omfatta även val eller byte av förskoleenhet.

3.1.5 Prövningen av barnets bästa enligt 6 kap. 13 a § FB

Socialnämnden får enligt 6 kap. 13 a § FB besluta om vissa åtgärder för barnet när det krävs med hänsyn till barnets bästa även om den ena vårdnadshavaren inte samtycker. I förarbetena till bestämmelsen anges att oenighet mellan vårdnadshavare i vissa fall kan leda till att barn inte får den hälso- och sjukvård och de sociala insatser som de behöver (prop. 2011/12:53 s. 12 f. och s. 26). Den ena vårdnadshavaren kan exempelvis motsätta sig en vårdinsats av rädsla för att barnet påverkas i sitt samtal med barn- och ungdomspsykiatri. Enligt förarbetena får inställningen hos den vårdnadshavare som inte samtycker till stödåtgärden och bakgrunden till detta vägas mot åtgärdens betydelse för barnet. Det är enligt förarbetena otillfredsställande att barn ska behöva avstå från motiverad hjälp.

I betänkandet föreslås att 6 kap. 13 a § FB ska kompletteras med en femte och en sju punkt. Enligt den femte punkten ska socialnämnden få besluta om ett barns placering i skyddat boende tillsammans med en vuxen vårdnadshavare och enligt den sjätte punkten ska socialnämnden ha möjlighet att besluta om val eller byte av skolenhet med anledning av att barnet placeras i sådant boende (s. 216 f. och 238 f.). I denna promemoria föreslås att socialnämnden

även ska få besluta om val eller byte av förskola (avsnitt 3.1.4). Som flera remissinstanser påpekat är det viktigt med tydliga kriterier för när socialnämnden ska få besluta om ett barns placering i skyddat boende med endast en vårdnadshavares samtycke.

I en dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2015 ref. 5) förtydligas att vårdnadshavarens rätt till privat- och familjeliv ska tillmätas större vikt än barnets rätt till hälsa i situationer där barnets behov av en vårdåtgärd inte kan bevisas vara påtagligt och tydligt och i enlighet med barnets bästa.

Det är främst vad som kommer fram i barnavårdsutredningen enligt 11 kap. 2 § SoL som är utgångspunkten för bedömningen av om åtgärden kan anses krävas med hänsyn till barnets bästa. Uppgifter som är relevanta att beakta är vårdnadshavarnas och, när så är möjligt, barnets berättelse om det inträffade, uppgifter om barnet från exempelvis skola, förskola eller hälso- och sjukvård. Det kan också finnas relevanta uppgifter från Polismyndigheten, även utan att någon polisanmälan behöver ha gjorts. Av 11 kap. 10 § tredje stycket SoL följer att barn oavsett ålder får höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande vid utredning om behovet av skydd eller stöd. Om nämnden eller socialtjänsten bedömer att samtal utan en vårdnadshavare samtycke är befogat och i enlighet med barnets bästa, ska vårdnadshavaren informeras om att ett sådant samtal planeras. Därefter får socialtjänsten bedöma under vilka omständigheter samtalet bör genomföras. Även vid val av plats för samtalet ska barnets bästa beaktas (prop. 2009/10:192 s. 17 f.). Det sistnämnda innebär att det beroende på förutsättningarna i det enskilda fallet kan vara möjligt för socialtjänsten att samtala med ett barn i det skyddade boendet. De kända konsekvenserna för barnet av att bevittna våld eller självt utsättas för våld som redogörs för i betänkandet (avsnitt 3.2) bör beaktas vid bedömningen av om barnets placering i skyddat boendet krävs med hänsyn till barnets bästa. Ur barnets perspektiv kan det vara lika allvarligt att, utan att ha bevittnat våldet, märka konsekvenserna av våldet, t.ex. att den våldsut-satta vårdnadshavaren har skador eller mår psykiskt dåligt och är rädd. Även sådana konsekvenser behöver därför beaktas.

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska konventionsstaterna åta sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller

andra personer som har lagligt ansvar för barnet. Enligt artikel 19 i barnkonventionen har barnet rätt till skydd mot alla former av våld och övergrepp. Medlemsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot våld. Det framgår vidare av artikel 39 i barnkonventionen att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som har utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp. Av artikeln följer att barn som bevittnat eller utsatts för våld har rätt till rehabilitering.

Som framhålls i förarbetena till 6 kap. 13 a § FB (prop. 2011/12:53 s. 26) ska socialnämnden bedöma vilket behov av insatser barnet har och hur nödvändigt det är att socialnämnden ingriper. Inställningen hos den vårdnadshavare som inte samtycker till stödåtgärden och bakgrunden till detta får vägas mot åtgärdens betydelse för barnet. Vidare framgår av förarbetena att det kan finnas anledning för socialnämnden att medge en insats enligt bestämmelsen om vårdnadshavarens inställning bottenar i annat än hänsyn till barnet och han eller hon inte är beredd att diskutera lämpliga sätt att tillgodose barnets behov. Socialnämnden bör vidare beakta om beslutet är nödvändigt för att förhindra att barnets situation förvärras. Risken för att barnet hamnar i en lojalitetskonflikt gentemot föräldrarna bör också beaktas.

Liksom när det gäller andra beslut som rör barn behöver även barnets egen vilja beaktas med hänsyn tagen till hans eller hennes ålder och mognad inför beslut om placering i skyddat boende eller val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet.

Socialnämndens beslut om att enligt 6 kap. 13 a § FB besluta om val eller byte av förskoleenhet bör på samma sätt som gäller för de andra insatserna i 6 kap. 13 a § FB gälla omedelbart och kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

3.1.6 Prövning enligt Europakonventionen

Enligt 2 kap. 19 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de

grundläggande friheterna (Europakonventionen). Europakonventionen gäller även som lag.

För att säkerställa att konventionsstaternas förpliktelser enligt Europakonventionen följs, har en permanent europeisk domstol för de mänskliga rättigheterna, Europadomstolen, inrättats. Europakonventionen omfattar alla persongrupper, således även barn och unga. I konventionen och senare antagna tilläggsprotokoll till konventionen slås ett antal grundläggande mänskliga rättigheter fast. I sin rättspraxis har Europadomstolen utvecklat ett flertal tolkningsprinciper. Domstolen har poängterat betydelsen av att begrepp i konventionen ges en autonom tolkning genom vilken uttrycken ska tolkas på ett sätt som är oberoende av innebörden av motsvarande begrepp i de nationella rättssystemen. Detta anses särskilt viktigt för att en europeisk minimistandard ska kunna etableras och upprätthållas (Danelius H [2015], Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna). En viktig princip som enligt Europadomstolens rättspraxis ska anses genomsyra konventionen är den s.k. proportionalitetsprincipen. Många åtgärder som till sin typ är konventionsenliga kan därmed godtas endast om de är proportionerliga, dvs. om de står i rimlig proportion till det intresse som de är avsedda att tillgodose. Är de oproportionerliga, dvs. mera långtgående än vad som framstår som rimligt för ändamålet, kan de däremot strida mot konventionen. Enligt artiklarna 8–11 (om rätten till respekt för privatliv och familjeliv, samvets- och religionsfrihet, yttrandefrihet och mötes- och föreningsfrihet) tillåts inskränkningar i de skyddade rättigheterna endast när det är nödvändigt för att skydda vissa viktiga intressen.

Enligt artikel 8.1 i Europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Av artikel 8.2 i konventionen framgår att en offentlig myndighet inte får inskränka åtnjutande av rätten till privat- och familjeliv annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter. Det huvudsakliga syftet med artikeln är att skydda enskilda från myndigheters godtyckliga begränsningar i deras privat- och familjeliv. Våld som utövas mellan privatpersoner,

t.ex. våld i nära relationer, kan för enskilda innebära en inskränkning i rätten till privat- och familjeliv. Konventionsstaterna har därför en (positiv) skyldighet att införa, upprätthålla och tillämpa regler som säkerställer skyddet för enskilda så att deras rättigheter enligt artikel 8 respekteras. Stater har därför under vissa omständigheter en skyldighet att skydda barn från att bevittna våld (Eremia ./.. Moldavien dom från den 17 maj 2013).

Enligt Europadomstolens praxis utgör föräldrars och barns ömsesidiga umgänge en grundläggande beståndsdel i familjelivet och nationella åtgärder som hindrar detta innebär en inskränkning av de rättigheter som avses i artikel 8 i Europakonventionen. En sådan inskränkning måste vara konventionsenlig och får endast vidtas som en sista utväg när inga andra mindre ingripande åtgärder är möjliga. Europadomstolen har uttalat att myndigheterna har ett förhållandevis stort utrymme att bedöma nödvändigheten av att omhänderta ett barn, men att en striktare granskning av myndigheterna kommer att göras när det gäller ytterligare begränsningar av föräldrarnas rättigheter och umgänge. Omhändertagandet bör normalt ses som en tillfällig åtgärd som ska avslutas så snart omständigheterna tillåter det. Alla åtgärder som innebär tillfälligt omhändertagande bör överensstämma med det slutgiltiga syftet att återförening den naturliga föräldern med barnet. En rimlig balans måste hittas mellan det omhändertagna barnets intressen och föräldrarnas intresse av att återförenas med barnet, samtidigt som barnets bästa måste komma före alla andra hänsyn (se bl.a. Kutzner ./.. Tyskland, dom från den 26 februari 2002 §§ 58–60; Johansen ./.. Norge, dom från 7 augusti 1996 Rapporten om dom och beslut 1996-III § 52, Olsson ./.. Sverige dom från 24 mars 1988 serie A nr. 130 och Gnahoré ./.. Frankrike dom från den 19 september 2000, nr 40031/98, § 59, ECHR 2000-IX). Artikel 8 innehåller inga krav på förfaranderegler, men beslutsprocessen ska vara rättvis och tillgodose föräldrars rättigheter i processen (Guide on Article 8 of the Convention – Right to respect for private and family life).

I denna promemoria och betänkandet lämnas förslag som innebär att ett barn ska kunna placeras i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke. I promemorian föreslås en ny bestämmelse i LVU för att möjliggöra ett barns omedelbara placering i skyddat boende (se avsnitt 3.1.1). Bestämmelserna innebär en inskränkning av rätten till privat- och familjeliv för den vårdnads-

havare som motsätter sig barnets placering. Ett beslut om sådan placering kan även innebära en inskränkning i barnets rätt till privat- och familjeliv.

Europakonventionen tillåter att stater ingriper och omhändertar barn om vissa förutsättningar är uppfyllda. Som anges ovan får en offentlig myndighet inte inskränka åtnjutande av rätten till privat- och familjeliv annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter. I förslaget till ny bestämmelse i LVU uppställs tydliga kriterier som är kopplade till skydd för barnets hälsa. Det ska enligt bestämmelsen vara sannolikt att barnet har behov av vård i skyddat boende, och beslut enligt SoL ska inte kunna avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa. Vad gäller betänkandets förslag till bestämmelse i FB måste socialnämnden utreda föräldrarnas inställning till vården, och åtgärden får vidtas endast om den krävs med hänsyn till barnets bästa. Den inskränkning i en vårdnadshavares rätt till familje- och privatliv som blir följderna av nu angivna bestämmelser bedöms som nödvändig till skydd för barnets hälsa.

I proportionalitetsbedömningen behöver inskränkningen av vårdnadshavarens rättigheter enligt artikel 8.2 i Europakonventionen bl.a. vägas mot intresset av barnets bästa och barnets rättigheter enligt bl.a. barnkonventionen. Barnet har rätt till skydd och sådan omvårdnad som behövs för att barnets välfärd ska beaktas (artikel 3 i barnkonventionen). Enligt artikel 6 i barnkonventionen har barnet vidare rätt till liv, överlevnad och utveckling. Barnet har också enligt artikel 19 i barnkonventionen rätt att vara skyddad mot alla former av fysiskt och psykiskt våld. Barnet har även rätt till bästa uppnåeliga hälsa (artikel 24 i barnkonventionen). Nu refererade artiklar i barnkonventionen har tydliga kopplingar till 5 kap. 1 § SoL som anger att socialnämnden ska verka för att barn växer upp under trygga och goda förhållanden. En koppling finns också till socialnämndens ansvar enligt 5 kap. 11 § SoL för att se till att ett barn som bevittnar våld får det skydd och stöd som barnet behöver. De föreslagna bestämmelserna kan även innebära att barnets rättigheter till familje- och privatliv enligt artikel 8.2 i Europakonventionen inskränks. Samtidigt kan det utgöra en inskränkning av barnets

rättigheter enligt samma artikel om myndigheterna inte ingriper för att skydda barnet mot våld. Barn får enligt artikel 9 i barnkonventionen skiljas från sina föräldrar om det är nödvändigt för barnets bästa.

Att leva med våld i familjen kan få allvarliga konsekvenser för ett barns hälsa både på kort och lång sikt. Genom de föreslagna bestämmelserna tillgodoses behovet av skydd för barnets hälsa och barnets rätt att vara skyddat från våld.

I Europadomstolens praxis understryks att omhändertagande av barn ska ses som en tillfällig åtgärd som så snart omständigheterna tillåter det ska avslutas. Insatsen skyddat boende är till sin karaktär tillfällig och syftar till att tillgodose ett akut skyddsbehov.

Såväl den föreslagna bestämmelsen i LVU som den i FB säkerställer även föräldrarnas rättigheter i processen. Sammanfattningsvis bedöms att de inskränkningar som förslagen innebär står i rimlig proportion till de intressen som de är avsedda att tillgodose.

3.1.7 Förhållandet till prövning av frågor om vårdnad, boende och umgänge

Ibland är vistelsetiden i skyddat boende inte helt kortvarig. Under den tid ett barn är placerat i skyddat boende kan det hända att någon av vårdnadshavarna, eller båda, vänder sig till allmän domstol och begär att få ändring i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. De nu aktuella förslagen om socialnämndens medverkan och samtycke till barnets placering i skyddat boende hindrar inte en sådan talan och begränsar inte heller domstolens prövning av frågorna i målet.

Vid domstolens prövning av frågor om vårdnad, boende och umgänge gäller att barnets bästa är avgörande. Domstolens beslut bygger på en helhetsbedömning. För att kunna bedöma vad som är till barnets bästa kan domstolen bl.a. inhämta en utredning från socialnämnden (6 kap. 19 § FB). Om föräldrarna är oense behöver utredningen i regel vara mer omfattande än om de är överens. Utredningen inkluderar i regel samtal med båda vårdnadshavarna och med barnet. Skulle ett barn vistas i skyddat boende med en av vårdnadshavarna kan det även vara av värde att i förekommande fall inhämta information av en kontaktperson eller umgängesstödjare. Med hänsyn till de utredningssvårigheter som likväl kan uppstå, exempelvis när det gäller den andra vårdnadshavarens relation till barnet, är

det angeläget att socialnämnden verkar för att utredningsfrågorna ska få en så allsidig belysning som möjligt.

Om domstolen beslutar att den placerade vårdnadshavaren ska få ensam vårdnad, finns inte längre grund för socialnämnden att tillämpa de föreslagna bestämmelserna i 6 b § LVU. Den placerade vårdnadshavaren kan då ensam lämna samtycke till insatser för barnet och det blir därmed inte heller aktuellt att tillämpa regleringen i 6 kap. 13 a § FB. Domstolen kan också under tiden för ett barns vistelse i skyddat boende med en vårdnadshavare i stället besluta att tilldöma den andra vårdnadshavaren ensam vårdnad. Även i detta fall saknas förutsättningar för socialnämnden att tillämpa de nu nämnda bestämmelserna eftersom barnet inte enligt någon av bestämmelserna kan placeras i skyddat boende med någon som inte är barnets vårdnadshavare.

3.2 Sekretess

Förslag: Sekretess ska gälla hos kommun eller region för uppgift om adress till skyddat boende eller hem för vård eller boende som bedriver verksamhet i form av skyddat boende om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Sekretessen ska även gälla för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden och för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs. För uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 40 år.

En sekretessbrytande bestämmelse ska dock möjliggöra att uppgifterna lämnas från en kommun eller en region till en socialnämnd om uppgifterna kan antas att ha betydelse för socialnämndens verkställighet av beslut om placering av enskild i hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende eller i skyddat boende.

Sekretess ska inte gälla för beslut om omedelbar placering i skyddat boende.

Någon meddelarfrihet ska inte gälla för uppgift om adress, fastighetsbeteckning eller tomträtt om uppgifterna förekommer hos Inspektionen för vård och omsorg. För socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska meddelarfriheten

inskränkas endast i fråga om annat än verkställighet av sådana beslut.

Socialnämnden ska utan hinder av sekretess lämna uppgifter om huruvida någon vistas i skyddat boende om uppgifterna för särskilt fall begärs av domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket.

Bedömning: Befintliga bestämmelser i OSL är tillräckliga för att vid behov kunna sekretessbelägga uppgifter om ett barn och barnets vårdnadshavare när de är placerade i skyddat boende.

Skälen för förslagen och bedömningen

Sekretess hos kommun eller region för uppgift om adress till skyddat boende eller hem för vård eller boende

I offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, finns en bestämmelse som slår fast att det inom socialtjänsten gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap. 1 §). I betänkandet föreslås i en ny bestämmelse, 26 kap. 13 a § OSL, att sekretess ska gälla hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för uppgift om adress till eller beteckning på fastighet eller tomträtt för en enskild verksamhet som ansöker om eller har beviljats tillstånd eller verksamhet som anmälts av kommun och region, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Syftet med betänkandets förslag är att i vissa fall kunna hindra att adressuppgifter till skyddade boenden blir offentliga hos IVO inom ramen för anmälningsförfarandet och tillståndsgivningen för allmänna respektive privata aktörer, om det skulle innebära risker för de personer som vistas i boendena. IVO är dessutom skyldig att föra register över dem som anmält eller har fått tillstånd att bedriva verksamhet (7 kap. 1 § SoL och 4 kap. 3 a § SoF). Det innebär att skyddade boenden i brist på bestämmelser om sekretess hos IVO lätt skulle kunna identifieras. Eftersom vissa skyddade boenden och hem för vård eller boende med inriktning mot skyddat boende har hemlig adress som en del av det yttre skalskyddet finns det enligt betänkandet en risk med att adresser kan

röjas eftersom det kan utgöra en fara för enskilda som vistas, eller kommer att vistas, i ett sådant boende.

I fråga om skyddade boenden som drivs av privata utförare bedömer betänkandet att kommuner vanligtvis direktupphandlar enstaka platser från dessa. Uppgiften om adress till det boende som direktupphandlas finns enligt betänkandet då som en del av den enskildes ärende hos socialtjänsten som därmed vid behov torde kunna sekretessbeläggas med stöd av 26 kap. 1 § OSL. Enligt betänkandet har det inte heller kommit fram något som tyder på att det finns risker för enskildas säkerhet i skyddade boenden som inte har hemlig adress. I betänkandet bedöms därför sammantaget att det inte krävs några ändringar i OSL beträffande kommunens möjligheter att sekretessbelägga adressuppgifter om skyddade boenden som drivs av kommunen. I betänkandet görs däremot bedömningen att det kan finnas anledning att se över kommunens möjlighet att vid behov sekretessbelägga adressuppgifter vid entreprenader, ramupphandlingar och vid tillämpning av lagen (2008:962) om valfrihetssystem, men att den frågan bör ses över samlat i ett annat sammanhang. Även förvaltningsrätten i Umeå lyfter denna fråga.

I motsats till betänkandet anser emellertid bland andra SKR, Sveriges Advokatsamfund, Göteborgs stad och Kammarrätten i Jönköping att det bör övervägas en särskild sekretessbestämmelse för adressuppgifter till skyddade boenden hos kommunerna. SKR anför att uppgifter om vilka skyddade boenden kommunerna har i egen regi och uppgifter i ingångna avtal om skyddade boenden inte alltid kan ses som en del av den enskildes ärende som kan sekretessbeläggas enbart med stöd av 26 kap. 1 § OSL.

Behovet av sekretess hos kommuner och regioner

Så som vissa av remissinstanserna har påpekat kan adressuppgifter till skyddade boenden i flera fall finnas hos kommunens socialtjänst utan att uppgifterna hör till ett individärende samtidigt som det ändå kan finnas ett behov av att kunna sekretessbelägga uppgifterna. Det ligger i sakens natur att verksamheter som bedriver skyddade boenden ibland behöver ha hemlig adress för att syftet med verksamheten ska kunna upprätthållas. Ett bristande sekretesskydd hos kommun eller region för adressuppgifter till skyddade boenden kan

drabba verksamhetens möjligheter att skydda såväl de som vistas i boendena som den personal som arbetar där. Samma behov av sekretesskydd finns även för de hem för vård eller boende (HVB) som bedrivs på ett sätt som motsvarar skyddat boende. Med sådant hem för vård eller boende avses ett hem för vård eller boende som har tillstånd att bedriva verksamhet i form av hem för vård eller boende enligt 7 kap. 1 § första stycket 1 SoL och har en verksamhetsinriktning som är skyddat boende. Förutom behovet av sekretess för uppgifter om adress finns det ett behov av sekretess för uppgifter om beteckning på fastighet eller tomträtt, eftersom sådana uppgifter leder till uppgifter om adress.

Utformningen av sekretesskyddet hos kommuner och regioner

Det bör införas en ny bestämmelse som gör det möjligt att sekretessbelägga uppgifter om adress till skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende. Även beteckning på fastighet där sådan verksamhet bedrivs eller tomträtt i fastighet där verksamhet bedrivs bör kunna sekretessbeläggas. Bestämmelsen bör göra det möjligt att sekretessbelägga de aktuella uppgifterna till både kommunala och enskilt drivna skyddade boenden hos kommuner och regioner även i andra sammanhang än då uppgifterna förekommer i ett individärende hos socialtjänsten.

Det finns ett allmänt intresse av att uppgifter om adress, fastighetsbeteckning och tomträtt omfattas av sekretess. Bestämmelsen bör därför införas i 18 kap. OSL, som reglerar i vilka situationer som sekretess kan gälla främst till skydd för intresset av att förebygga eller beivra brott. För att bestämmelsen ska fylla sitt syfte bör en sådan bestämmelse föras med ett omvänt skaderekvisit, i likhet med merparten av bestämmelserna i 18 kap. OSL. Vid ett omvänt skaderekvisit är utgångspunkten att uppgiften i fråga omfattas av sekretess. Verksamheter som bedriver skyddat boende kan vara utformade för att ta emot målgrupper med ett mycket stort skyddsbehov. Vissa av dessa verksamheter har hemlig adress som en del av skal-skyddet och att röja adressen skulle kunna få mycket allvarliga och ibland livshotande konsekvenser för dem som vistas där. Sekretess bör därför gälla hos kommunen eller regionen för uppgift om adress till skyddat boende och till HVB som bedriver verksamhet som

motsvarar skyddat boende, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Sekretess bör även gälla för beteckningen på en fastighet där sådan verksamhet bedrivs eller tomträtt i en fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

Sekretessen för uppgift i en allmän handling bör utsträckas till att gälla i högst 40 år eftersom det är angeläget att kunna sekretessbelägga de aktuella uppgifterna till ett skyddat boende eller ett HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende under hela den tid som de aktuella boendena kan tänkas bedriva verksamhet.

Sekretessbrytande bestämmelse

En uppgift för vilken sekretess gäller hos en myndighet får enligt huvudregeln inte röjas för andra myndigheter (8 kap. 1 § OSL). I en kommunal nämndorganisation ses varje nämnd med underlydande förvaltning som en myndighet (SOU 2003:99 s. 239). Uppgifter om skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddade boenden kan dock av organisatoriska skäl behöva lämnas från en nämnd till en annan, t.ex. i samband med upphandling av boenden om en annan nämnd än socialnämnden gör upphandlingen eller när flera nämnder gör en gemensam upphandling. På motsvarande sätt kan uppgifter ibland också behöva lämnas från en socialnämnd i en kommun till en socialnämnd i en annan kommun eller från en region till en kommun. Så kan exempelvis vara fallet om en kommun av säkerhetsskäl inte kan verkställa ett beslut om placering i skyddat boende inom den egna kommunen eller i ett skyddat boende som kommunen har ingått ramavtal med, och därför behöver höra sig för om befintliga skyddade boenden i andra kommuner. För att en socialnämnd ska kunna fullgöra sina uppgifter och verkställa beslut om placering av enskilda i skyddade boenden behöver nämnden därför ha tillgång till olika aktuella uppgifter, däribland adressuppgifter, t.ex. om de verksamheter som kan ha upphandlats. Det bedöms därför finnas ett berättigat behov av en sekretessbrytande bestämmelse för att möjliggöra socialnämndens tillgång till sådana uppgifter, och befintliga sekretessbrytande bestämmelser i OSL bedöms inte vara tillämpliga. En bestämmelse bör därför införas enligt vilken sekretessen i den föreslagna nya bestämmelsen i 18 kap. 7 a § inte hindrar att uppgift lämnas från en kommun

eller en region till en socialnämnd om uppgiften kan antas ha betydelse för socialnämndens verkställighet av beslut om placering av enskild i HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddade boenden eller i skyddat boende. Det bör noteras att trots den föreslagna sekretessbrytande bestämmelsen kommer också den mottagande kommunen att omfattas av den föreslagna bestämmelsen i 18 kap. 7 a §. OSL. I enskilda ärenden kommer dessutom de aktuella uppgifterna att omfattas av sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL.

Undantag från sekretess

Av 26 kap. 7 § första stycket 1–3 OSL framgår att beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke och beslut om sluten ungdomsvård alltid är offentliga. Omhändertagandebeslut som fattats av en socialnämnd eller av nämndens ordförande är därmed alltid offentliga. Även domstolarnas beslut om vård utan samtycke är offentliga. Sluten ungdomsvård är en frihetsberövande påföljd för unga lagöverträdare (se bl.a. 30 kap. 5 § och 32 kap. 5 § BrB). Av RÅ 1987 not. 431 framgår att också ett beslut att avslå ett yrkande om upphörande av vård är offentligt. Det är endast besluten och skälen för besluten som är offentliga. För uppgifter i det bakomliggande materialet kan sekretess gälla. Eftersom beslut om omedelbar placering är ett beslut som kan fattas emot en av vårdnadshavarnas vilja och att samtycke till åtgärden därmed saknas finns stora likheter med de andra nyssnämnda besluten som undantas från sekretess. Även beslut om omedelbar placering enligt 6 a § LVU bör därför undantas från sekretess. 26 kap. 7 § OSL bör därför ändras.

Rätt att meddela och offentliggöra uppgifter

I förarbetena till offentlighets- och sekretesslagstiftningen har det ansetts att sådan allmän verksamhet som faller utanför myndighetsutövning generellt sett är i mindre behov av offentlig granskning. I allmänhet bör man därför kunna ge företräde åt tystnadsplikt till skydd för en enskild som träder i frivillig förbindelse med en myndighet. Som en grundläggande utgångspunkt gäller att undantag från meddelarfriheten bör göras endast i de fall där sekretessintresset är så starkt att man knappast kan tänka sig någon situation där

insynsintresset väger över (Ds Ju 1975:22 s. 197–198 och prop. 1979/80:2 s. 110 Del A). I betänkandet föreslås en ny bestämmelse, 26 kap. 13 a § OSL, som föreskriver sekretess hos IVO för de nu aktuella uppgifterna. För att den bestämmelsen ska uppnå sitt syfte att kunna sekretessbelägga t.ex. adressuppgifter bör rätten att meddela och offentliggöra uppgifter enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen inskränkas även i fråga om sådana uppgifter hos IVO. Ett eventuellt insynsintresse i sådana ärenden bör stå tillbaka för behovet av att kunna skydda uppgifterna. Bestämmelsen i 26 kap. 15 § OSL bör därför ändras för att detta ska framgå. Motsvarande inskränkning i meddelarfriheten bör till följd av samma överväganden gälla också för samma uppgifter som enligt förslaget till ny bestämmelse i 18 kap. 7 a § OSL också ska omfattas av sekretess hos en kommun eller en region. Det behövs dock inte någon ändring i OSL för att sådan inskränkning i meddelarfriheten ska gälla.

I 26 kap. 15 § OSL andra stycket anges att den tystnadsplikt som följer av bl.a. 26 kap. 1 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter utom när det gäller verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutet ungdomsvård. Det framgår av förarbetena att meddelarfriheten så gott som undantagslöst bör gälla uppgifter som hänför sig till myndighetsutövning, och det har ansetts viktigt med insyn inom det sociala området (prop. 1979/80:2 Del A och Ds Ju 1975:22). Motsvarande meddelarfrihet som gäller för verkställigheten av beslut utan samtycke som anges i 26 kap. 15 § OSL bör därför också gälla för beslut om omedelbar placering i skyddat boende. Av det skälet bör 26 kap. 15 § andra stycket OSL ändras.

Socialtjänstens skyldighet att i vissa fall lämna ut uppgifter

Enligt 12 kap. 10 § tredje stycket SoL ska socialtjänsten utan hinder av sekretess lämna uppgifter bl.a. om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett stödboende, om uppgifterna för ett särskilt fall begärs av domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket. På motsvarande sätt som gäller dem som vistas i ett HVB, familjehem eller stödboende bör socialnämnden utan hinder

av sekretess vara skyldig att lämna uppgifter om huruvida någon vistas i ett skyddat boende.

Sekretesskydd i utbildningsverksamhet

Ibland kan uppgifter om i vilken skola eller förskola ett barn går behöva sekretessbeläggas gentemot den ena vårdnadshavaren när barnet och den andra vårdnadshavaren är placerade i ett skyddat boende, eftersom sådana uppgifter kan röja var det skyddade boendet finns. Sekretess för offentliga skolhuvudmän regleras i 23 kap. 1–3 §§ OSL medan bestämmelser om tystnadsplikt för enskilda huvudmän finns i 29 kap. 14 § skollagen (2010:800).

För barn i förskola följer det av 23 kap. 1 § OSL att uppgift om en enskilds personliga förhållanden bara får lämnas ut om det kan konstateras att uppgiften kan röjas utan att barnet eller någon närstående till barnet lider men. Samma sak gäller för fristående förskolor genom skollagens bestämmelser om tystnadsplikt. För skolor gäller enligt 23 kap. 2 § tredje stycket OSL att en skola kan sekretessbelägga uppgifter om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden om det av särskild anledning kan antas att barnet eller någon närstående till barnet lider men om uppgifterna röjs. På motsvarande sätt kan vissa uppgifter omfattas av tystnadsplikt för en fristående skola.

Det kan ibland finnas anledning att inte lämna ut vissa uppgifter som rör barnet till barnets vårdnadshavare, t.ex. uppgifter om barnets skolgång. Av 12 kap. 3 § OSL framgår att om ett barn kan antas lida betydande men om en viss uppgift blir känd för vårdnadshavaren omfattas uppgiften av sekretess. Sekretesskyddet kan alltså i sådana situationer ha företräde framför skolans skyldighet enligt skollagen och läroplaner att informera föräldrar och vårdnadshavare t.ex. om den ungas kunskapsutveckling och utveckling i övrigt liksom andra personliga uppgifter om barnet.

Om socialnämnden fattar ett beslut om val eller byte av förskole- eller skolenhet med stöd av den föreslagna nya bestämmelsen i 6 kap. 13 a § första stycket 6 FB, har dock vårdnadshavarna enligt 6 kap. 11 § FB rätt till partsinsyn. Det betyder att vårdnadshavarna har rätt att ta del av uppgifter om barnet i ärendet. Enligt 10 kap. 3 § OSL får sekretessen enligt huvudregeln stå tillbaka när en enskild har rätt

till sådan partsinsyn. Det framgår av 10 kap. 3 § OSL att sekretess inte hindrar att en enskild som är part i ett mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet. Bestämmelsen innehåller dock ett undantag. En sådan handling eller ett sådant material får inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådana fall ska myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda.

I betänkandet har det bedömts att bestämmelserna i 10 kap. 3 § och 12 kap. 3 § OSL är tillräckliga för att vid behov kunna sekretessbelägga uppgifter i barnets personakt hos socialnämnden om dels uppgifter om adress i skyddat boende, dels andra uppgifter i barnets dokumentation i personakten som kan missbrukas av vårdnadshavaren på ett sätt som allvarligt skadar barnet (betänkandet s. 261–262). På motsvarande sätt bedöms i denna promemoria att uppgifter som rör i vilken skola eller förskola ett barn är mottaget med stöd av den föreslagna 6 kap. 13 a § vid behov kan sekretessbeläggas gentemot en vårdnadshavare. Det framgår vidare av 10 kap. 3 § andra stycket OSL att sekretess aldrig hindrar en part i ett mål eller ärende att ta del av en dom eller ett beslut i målet eller ärendet. Uppgifter i en dom eller ett beslut kan alltså aldrig sekretessbeläggas för en part. Bestämmelsen innebär att det behövs särskilda överväganden om utformningen av en dom eller ett beslut när det finns uppgifter om exempelvis en part som inte bör komma till motpartens kännedom. Ett exempel på det är en skyddad identitetsuppgift. Av beslutet enligt 6 kap. 13 a § 6 FB torde det endast behöva framgå att åtgärden val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet får göras med endast en vårdnadshavares samtycke. Av beslutet behöver det därmed inte framgå till vilken förskola eller skola som bytet sker. Ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

3.3 Ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Förslag: Kommunernas ansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska gälla även för en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i ett skyddat boende i en annan kommun.

Skälen för förslaget: Enligt 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, har en kommun ett ansvar enligt LSS bl.a. gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i familjehem eller HVB i en annan kommun. Också personer som omfattas av LSS kan få beslut om placering i ett skyddat boende. Kommunens ansvar för att tillhandahålla LSS-insatser i en annan kommun bör därför även omfatta den som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun. Det betyder att kommunens ansvar för LSS-insatser kommer att omfatta såväl barn som placeras i skyddat boende med en vårdnadshavare som vårdnadshavaren själv.

3.4 Ändringar i socialförsäkringsbalken kan behöva övervägas

Bedömning: Socialförsäkringsbalkens bestämmelser om barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd kan behöva ändras för att förslaget att införa skyddat boende som en ny placeringsform ska bli så ändamålsenligt som möjligt. Behovet av sådana ändringar bör dock ses över i ett annat sammanhang.

Skälen för bedömningen: I 15 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, regleras rätten till barnbidrag. I 15 kap. 9 och 10 §§ finns vissa bestämmelser om rätten till flerbarnstillägg. Enligt de bestämmelserna ger barn i familjehem, HVB eller stödboende inte rätt till flerbarnstillägg. Detta har motiverats med hänsyn till att försörjning erhålls från det allmänna. Det kan därmed övervägas om motsvarande begränsning av rätten till flerbarnstillägg borde gälla även beträffande barn som vistas i skyddat boende.

Vidare gäller enligt 96 kap. 8 § SFB att bostadsbidrag kan lämnas till ett barns förälder eller föräldrar även när ett barn bor i ett familjehem, ett HVB eller ett stödboende om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan exempelvis avse att familjen eller barnet är föremål för rehabiliterande insatser med syfte att återföreka föräldrar och barn (prop. 1975/76:145 s. 95). Också i fråga om bostadsbidrag kan det övervägas om motsvarande rätt till bidrag borde gälla även för föräldrar med barn som vistas i ett skyddat boende. För ett barn som vid ingången av en viss månad vårdas i ett HVB gäller också enligt 106 kap. 7 § SFB att det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden har rätt att få barnbidraget för den månaden som bidrag till vårdkostnaden. Om ett överskott uppkommer ska detta redovisas till den som annars har rätt att få bidraget. Även för barn som vistas i ett skyddat boende kan det övervägas om ett kommunalt organ borde ha rätt att få barnbidraget i motsvarande situationer.

I fråga om underhållstöd gäller att enligt 106 kap. 8 § punkt 3 SFB ska underhållstöd inte lämnas för en sådan kalendermånad då ett barn under hela månaden vårdas i ett familjehem, HVB eller stödboende inom socialtjänsten. En motsvarande begränsning i föräldrars rätt till underhållstöd kan övervägas även för barn som vistas i skyddat boende.

Dock bedöms det finnas anledning att se över reglerna för rätten till dessa socialförsäkringsförmåner inte bara för personer som vistas i ett skyddat boende utan även för personer som är placerade i andra former. En sådan mer omfattande översyn har dock inte varit möjlig att göra inom ramen för denna promemoria utan bör göras samlat i ett annat sammanhang. För att få bättre kunskap om vilka socialförsäkringsförmåner som har betydelse i samband med att barn är placerade och vilka övervägande som görs av kommunen avseende försörjningen under placeringstiden, samt vilka konsekvenser det får för berörda barn, har regeringen i regleringsbrevet 2020 gett Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) i uppdrag att utreda frågan (regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Inspektionen för socialförsäkringen). Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2021. Sedan 2018 pågår också en omfattande översyn av reglerna för bostadsbidrag och underhållstöd (dir 2018:97). En mera samlad översyn i enlighet med den ovan nämnda bör därför lämpligen ske när ISF har redovisat sin återrapportering av uppdraget och det finns

ett bättre kunskapsunderlag att tillgå, och när den pågående utredningen har slutfört sitt arbete.

3.5 Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen

Förslag: En elev som vistas i en kommun eller i ett samverkansområde för en utbildning på grund av placering i ett skyddat boende ska vid beslut om mottagande till programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever, jämföras med den elev som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En kommun som anordnar programinriktat val som har utformats för en enskild elev, yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev, individuellt alternativ eller språkintroduktion ska ta emot barn och unga som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende. Detsamma ska gälla för en region som anordnar introduktionsprogram.

En elev som på grund av placering i ett skyddat boende, flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, ska ha rätt att fullfölja det påbörjade introduktionsprogrammet eller ett annat introduktionsprogram hos den kommun eller i det samverkansområde där det skyddade boendet finns. En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter placering i ett skyddat boende återvänder till sin hemkommun ska ha rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde. Motsvarande ska gälla för en elev som har placerats i ett hem för vård eller boende.

En kommun eller en region ska vara skyldig att ta emot en elev på ett individuellt program i gymnasiesärskolan om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende, om hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

Bedömning: Bestämmelserna om en hemkommuns ersättning till en annan kommun som tar emot en elev, interkommunal ersättning, bör även att gälla när en kommun tar emot en elev som vistas i ett skyddat boende. Det behöver inte göras några ändringar i skollagen för att de bestämmelserna ska gälla.

Skälen för förslaget och bedömningen

Utredningens förslag om rätt till skolgång för barn och unga i skyddat boende avser inte alla program

I betänkandet konstateras att många barn i skyddat boende inte får sin rätt till skolgång tillgodosedd. Det föreslås i betänkandet att vistelse i ett skyddat boende inte ska leda till ändrad folkbokföring, i likhet med det som i dag gäller för barn som vistas i ett hem för vård eller boende. För att tydliggöra barn och ungas rätt till skolgång, föreslås i betänkandet att en elev som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen ska ha rätt att bli mottagen i grundskolan eller grundsärskolan i den kommun där eleven vistas, på motsvarande sätt som redan gäller för elever som vistas i hem för vård eller boende. Det föreslås vidare bestämmelser som innebär att barn och unga som vistas i ett skyddat boende ska jämföras med barn och unga som är bosatta i kommunen, när det gäller mottagande till nationella program i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Dessutom föreslås att elever på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan ska ha rätt att fullfölja sin utbildning i den nya vistelsekommunen, och kunna fullfölja den tidigare utbildningen i hemkommunen om de återvänder dit. Motsvarande regler gäller redan för elever som vistas eller har vistats i hem för vård eller boende (jfr 16 kap. 49 och 49 a §§ och 19 kap. 42 och 42 a §§ skollagen [2010:800]).

Statens skolverk efterfrågar en analys av om den aktuella elevgruppen även bör omfattas av bestämmelser om rätt till utbildning på introduktionsprogram i gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolans individuella program, på motsvarande sätt som i dag gäller för elever som har placerats i hem för vård eller boende.

Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning på introduktionsprogram i gymnasieskolan i vistelsekommunen

Utbildningen i gymnasieskolan består av nationella program som är yrkesprogram eller högskoleförberedande program. I gymnasieskolan finns också utbildning i form av introduktionsprogram (15 kap. 7 § skollagen). Introduktionsprogrammen är programinriktat val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintroduktion (17 kap. 2 § skollagen). Programinriktat val och yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram ska utformas för en enskild elev (17 kap. 4 § skollagen).

I skollagen finns det för varje skolform inom skolväsendet bestämmelser om vilka som kan få utbildning inom skolformen. Detta gäller även de fyra introduktionsprogrammen i skolformen gymnasieskolan. En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökandena till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett hem för vård eller boende ska vid beslut om mottagande jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen (17 kap. 19 § skollagen). När det gäller programinriktat val eller yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev, individuellt alternativ eller språkintroduktion får den anordnande kommunen eller regionen ta emot barn och unga som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning oberoende av vilken kommun de kommer ifrån (17 kap. 21 § skollagen). Kommunen är emellertid skyldig att ta emot barn och unga som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett hem för vård eller boende vistas i kommunen eller samverkansområdet. Det gäller också för regioner som anordnar programinriktat val eller yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev eller individuellt alternativ (17 kap. 21 a § skollagen).

De bestämmelser som syftar till att säkerställa att elever som vistas i ett hem för vård eller boende ska få undervisning inom skolväsendet infördes den 1 juli 2015. Bland annat förtydligades det

att en elev som vistas i ett hem för vård eller boende har rätt att bli mottagen i en skola i vistelsekommunen. Elever på nationella program i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har i vistelsekommunen även rätt att fullfölja en utbildning som påbörjats i hemkommunen (prop. 2014/15:43).

När det gäller gymnasieskolans nationella program och introduktionsprogram finns det bestämmelser om rätten att fullfölja en påbörjad utbildning (16 kap. 37–40, 49 och 49 a §§ och 17 kap. 15 § skollagen). Rätten kan aktualiseras exempelvis om en skola läggs ned eller om en elev flyttar till en annan kommun. Eftersom utbildningen på introduktionsprogrammen inte följer en lika tydlig struktur som utbildningen på de nationella programmen är rätten att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram knuten till huvudmannens utbildningsplan och elevens individuella studieplan. En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram i gymnasieskolan har alltså rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes och enligt den individuella studieplanen, eller på ett annat introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan (17 kap. 15 § skollagen). Hösten 2017 förtydligades det att en elev har rätt att fullfölja ett introduktionsprogram även efter flytt till en annan kommun. Rätten att fullfölja utbildningen avser såväl det påbörjade introduktionsprogrammet som ett annat introduktionsprogram (prop. 2016/17:190). Bestämmelserna kompletterades den 1 juli 2018 (prop. 2017/18:183). Det infördes dock inte någon rätt för elever att fullfölja sin utbildning på ett introduktionsprogram om flytten beror på att eleven vistas i ett hem för vård eller boende enligt SoL.

Med anledning av Skolverkets påpekande föreslås att utredningens förslag om att tydliggöra rätten till skolgång för barn som vistas i ett skyddat boende ska kompletteras med motsvarande förtydligande i fråga om introduktionsprogram. Det ska alltså anges i skollagen att en elev som på grund av placering i ett skyddat boende vistas i en kommun eller ett samverkansområde för en utbildning på programriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever, vid beslut om mottagande till utbildningen ska jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Vidare ska en kommun som anordnar programriktat val

som har utformats för en enskild elev, yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev, individuellt alternativ eller språkintrouktion ta emot barn och unga som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende. Detsamma ska gälla för en region som anordnar introduktionsprogram.

Även utredningens förslag om elevens rätt att fullfölja sin utbildning på ett nationellt program i den nya vistelsekommunen och om att eleven ska kunna fullfölja den tidigare utbildningen i hemkommunen om eleven återvänder dit bör kompletteras med motsvarande bestämmelser när det gäller rätten att fullfölja utbildningen på introduktionsprogram. Detta innebär att en elev som har påbörjat utbildning på ett introduktionsprogram och därefter, till följd av placering i ett skyddat boende, flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, ska ha rätt att fullfölja det påbörjade introduktionsprogrammet eller ett annat introduktionsprogram hos den kommun eller i det samverkansområde där det skyddade boendet finns. En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter en avslutad placering i ett skyddat boende återvänder till sin hemkommun ska även ha rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde. Motsvarande ska gälla för en elev som har placerats i ett hem för vård eller boende.

I likhet med vad som i vissa fall gäller för gymnasieskolans nationella program föreslås fullföljanderätten även avse samverkansområdet för utbildningen.

Förtydligandena i fråga om mottagande i en annan kommun ska införas i 17 kap. 19 och 21 a §§ skollagen. Bestämmelserna om fullföljande av utbildning i 17 kap. 15 § skollagen ska kompletteras med en ny paragraf, 15 a §.

Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning på ett individuellt program i gymnasiesärskolan i vistelsekommunen

Utbildningen i gymnasiesärskolan består av nationella och individuella program (18 kap. 8 § skollagen). Utbildning på ett indi-

viduellt program ska erbjudas de elever som inte kan följa undervisningen på ett nationellt program (19 kap. 14 § skollagen).

En kommun får ta emot en elev från en annan kommun på ett individuellt program i sin gymnasiesärskola under förutsättning att hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program. Även en region får ta emot en elev på ett individuellt program under samma förutsättning. Detta gäller dock endast om hemkommunen och den mottagande kommunen eller regionen kommer överens om ersättningen för utbildningen (19 kap. 40 § skollagen).

En kommun eller en region är skyldig att ta emot en elev på ett individuellt program om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett hem för vård eller boende, och hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program (19 kap. 40 a § skollagen).

Det är viktigt att säkerställa att elever som har placerats i ett skyddat boende, som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp och som har bedömts inte kunna följa undervisningen på ett nationellt program får möjlighet att bli mottagna på ett individuellt program på samma villkor och under samma förutsättningar som elever som placerats i ett hem för vård eller boende. Därför föreslås att en kommun eller en region ska vara skyldig att ta emot en elev på ett individuellt program i gymnasiesärskolan om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende, om hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program. En bestämmelse om detta föreslås införas i 19 kap. 40 a § skollagen.

Med en kommuns skyldighet att ta emot barn och unga i sin utbildning följer en rätt till ersättning från hemkommunen

Med en kommuns skyldighet att ta emot en elev som inte är hemmahörande i kommunen följer en rätt till ersättning från elevens hemkommun.

Av 17 kap. 26 a § och 19 kap. 44 a § skollagen följer att en kommun eller en region som har tagit emot en elev på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan eller ett individuellt program i gymnasiesärskolan på grund av att eleven vistas i ett hem för vård

eller boende, ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun. Detsamma bör gälla i fråga om en elev som tagits emot på ett introduktionsprogram eller ett individuellt program på grund av att eleven vistas i ett skyddat boende. Det behöver dock inte göras någon ändring i 17 kap. 26 a § eller 19 kap. 44 a § skollagen för att så ska bli fallet, eftersom dessa bestämmelser redan hänvisar till paragrafer där bestämmelser om mottagande av elever som vistas i ett skyddat boende föreslås införas.

4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Förslagen i SOU 2017:112 om tillståndsplikt för skyddade boenden ska kompletteras med övergångsbestämmelser som anger att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat en verksamhet i form av skyddat boende ska senast den 1 mars 2022 ansöka om tillstånd enligt socialtjänstlagen för att få fortsätta bedriva verksamheten. En verksamhet som påbörjats utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Skälen för förslaget: I betänkandet föreslås att skyddade boenden ska vara tillståndspliktiga. I betänkandet föreslås därför att 7 kap. 1 § första stycket 1 socialtjänstlagen ska ändras så att det föreskrivs där att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) yrkesmässigt får bedriva verksamhet i form av skyddat boende.

Sundbybergs kommun framhåller att arbetet i skyddade boenden först efter en övergångsperiod kommer att kunna bedrivas på det sätt som betänkandet föreslår. Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks) anser att jourerna måste ges möjlighet att ställa om sin verksamhet under minst ett års tid efter det att förslagen trätt i kraft för att jourerna ska kunna anpassa sin verksamhet till de nya kraven. Bland andra IVO och Göteborgs kommun anser att övergångsbestämmelser behövs i fråga om tillståndsplikten för att ett nära förestående ikraftträdande inte ska skapa problem för tillståndssökande eller för IVO. IVO anser att övergångsbestäm-

melser ger tydlighet och bättre förutsättningar för både IVO och enskilda aktörer att kunna anpassa sig till de nya reglerna. IVO grundar sin uppfattning på erfarenheterna från när tillståndsplikt infördes för stödboenden utan övergångsbestämmelser.

Det är angeläget att betänkandets förslag träder i kraft så snart som möjligt. Förslagen bör därför träda i kraft den 1 januari 2022. Med hänsyn till de argument som bl.a. IVO framfört finns dock skäl att införa övergångsbestämmelser för befintliga skyddade boenden. Det är rimligt att enskilda utförare får två månader på sig för att lämna in en ansökan till IVO. Det ger både de enskilda utförarna och kommunerna bättre förutsättningar att kunna hantera omställningen till tillståndsplikt på ett sätt som inte drabbar skyddsbehövande individer. Det föreslås därför att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av skyddat boende senast den 1 mars 2022 ska ansöka om tillstånd enligt SoL för att få fortsätta bedriva verksamheten. En verksamhet som påbörjats utan tillstånd ska endast få fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

5 Konsekvenser

5.1 Ekonomiska konsekvenser

5.1.1 Kostnader för staten

Förslaget om att socialnämnden ska ges befogenhet att fatta beslut om att omedelbart placera ett barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare kan medföra kostnader för staten (avsnitt 3.1) eftersom kommunen kommer att åläggas en ny handläggningsuppgift som innebär att socialnämnden ska underställa förvaltningsrätten sådana beslut. Beslut om omedelbar placering ska enligt förslaget fastställas av förvaltningsrätten, vilket även innebär ett nytt ärendeslag hos domstolarna. Det tillkommer också kostnader för offentliga biträden.

Övriga förslag bedöms inte medföra inte några ekonomiska konsekvenser för staten.

Konsekvenser för domstolar

Antal unika barn

Betänkandet har i konsekvensutredningen antagit att 3 500 barn och ungefär lika många vuxna personer årligen kan komma att vistas i skyddade boenden. Socialstyrelsens har i juni 2020 presenterat en ny kartläggning av skyddade boenden enligt vilken uppskattningsvis 6 200 barn vistades minst en natt på skyddat boende under perioden från den 31 juli 2018 till och med den 1 augusti 2019. Det är en ökning med 95 procent jämfört med en tidigare kartläggning från Socialstyrelsen. Enligt Socialstyrelsen kan ökningen delvis förklaras med att antalet skyddade boenden har ökat och att tillgången på platser förbättrats. I denna promemoria antas att en viss andel av den

uppskattade siffran avser barn som efter en kort tid i ett skyddat boende följer med en vårdnadshavare till ett annat skyddat boende inom ramen för ett och samma beslut om insatsen, exempelvis för att det av skyddsskäl behövs ett annat boende. Det finns uppgifter exempelvis från verksamheter som driver skyddade boenden för hedersvåldsutsatta som anger att en stor andel av de som vistas där avser sådana avbrutna placeringar. Av statistik från Norge framgår att antalet vistelser år 2018 uppgick till 1 958 avseende 1 452 barn, dvs. antalet unika barn uppgick endast till tre fjärdedelar av antalet vistelser (Bufdir, Barn på krisesenter, juni 2019). I Sverige saknas det personnummerbaserad statistik avseende barns och vuxnas vistelser i skyddat boende, och antalet unika barn som varje år vistas i skyddat boende är därför inte känt. En utgångspunkt för beräkningarna i detta avsnitt kan med ledning av det som nu redovisats vara att 4 500 barn unika barn varje år vistas i skyddat boende. Det kan vidare antas att knappt 50 procent av de barn som vistas i skyddat boende kommer att bli föremål för omedelbar placering i skyddat boende enligt promemorians förslag, dvs. 2 205 barn. Antagandet baseras på uppskattningen att knappt 70 procent av de barn vars ena vårdnadshavare beviljas insatsen skyddat boende har två vårdnadshavare. Det finns uppgifter som ger stöd för att barn som bevittnat våld eller barn som har skyddade personuppgifter i betydligt lägre utsträckning än andra barn har två vårdnadshavare (Utveckling av bedömningsinstrument och stödsatser för våldsutsatta barn, Anders Broberg m.fl., Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet 2015 och SOU 2017:6 s. 395). Det kan också antas att den nya bestämmelsen kommer att tillämpas i en majoritet av ärendena där barnet har två vårdnadshavare, med utgångspunkt i remissinstansernas bedömning att det ofta kan bli svårt att utverka ett samtycke från den andra vårdnadshavaren inför ett barns omedelbara placering i skyddat boende (se avsnitt 3.3.1). Det kan antas att den nya bestämmelsen kommer att tillämpas i runt 70 procent av ärendena där barnet har två vårdnadshavare.

Antal mål i domstol

Av 14 § Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2010:3) för förvaltningsrätt om registrering av mål i Vera framgår att vid underställning

av LVU-mål beträffande flera barn till samma vårdnadshavare ska ett mål registreras oavsett om flera underställningar kommer in samtidigt till förvaltningsrätten. Motsvarande princip bör göra sig gällande även för mål om omedelbar placering i skyddat boende. Det är vanligt förekommande att en vårdnadshavare har fler än ett medföljande barn i det skyddade boendet. Vid ett antagande att en vårdnadshavare i medeltal har två medföljande barn i det skyddade boendet, blir det 0,5 mål i domstolen per barn. Enligt en sammanställning från Unizon för de sex åren 2013–2018 bodde 9 494 våldsutsatta barn och 7 803 kvinnor i kvinnojourernas boenden, vilket innebär 1,2 barn per kvinna. I den siffran ingår emellertid även kvinnor utan medföljande barn. Det betyder att 1 102 mål (2 205./2) kommer att bli föremål för underställande i förvaltningsrätten.

Kostnader

Den genomsnittliga styckkostnaden i förvaltningsrätten och kammarrätten bedöms ligga på ett medelvärde mellan styckkostnaden för mål enligt socialtjänstlagen och styckkostnad för målkategorin övriga mål (7 835 kronor respektive 5 249 kronor). Medelvärdet blir då 6 542 kronor, vilket leder till en sammantagen årlig kostnad om runt 7 200 000 kronor. Det kan vidare antas att cirka hälften av målen i förvaltningsrätten kommer att överklagas till kammarrätten. Medelvärdet för genomsnittlig styckkostnad i kammarrätten för mål enligt socialtjänstlagen och styckkostnad för målkategorin övriga mål (8 257 kronor respektive 17 538 kronor) blir knappt 12 898 kronor, vilket leder till en sammantagen årlig kostnad om 7 107 000 kronor.

5.1.2 Kostnader för offentliga biträden

I 39 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, finns bestämmelser om när offentligt biträde ska förordnas. I promemorian föreslås att bestämmelsen i tillämpliga delar ska gälla även när ett barn placeras omedelbart i skyddat boende. Det får till följd att domstolen enligt promemorians förslag ska förordna ett offentligt biträde i mål om ett barns omedelbara placering i skyddat boende. Offentligt biträde ska förordnas för den som

åtgärden avser och för dennes vårdnadshavare om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Om det behövs offentligt biträde både för barnet och dennes vårdnadshavare ska de förordnas ett gemensamt biträde, om det inte finns motstridiga intressen dem emellan. Det har ovan antagits att knappt 50 procent av ärendena blir föremål för prövning i domstol och då kommer att handläggas av förvaltningsrätten. Hälften av dessa mål kommer att handläggas av kammarrätten. Antalet mål i förvaltningsrätten har ovan antagits uppgå till 1 102. Antalet förordnande offentliga biträden för barn antas uppgå till samma siffra. Detta eftersom barn med samma vårdnadshavare i regel också kommer att förordnas samma offentliga biträde. Det antas att antalet förordnade offentliga biträden för varje ärende i snitt kommer att uppgå till 3 givet att det i de flesta fall kommer att saknas förutsättningar för att förordna gemensamt biträde för vårdnadshavarna. I regel torde barnet och den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med inte förordnas gemensamt biträde. Tidsåtgången för det offentliga biträdet avseende dels den vårdnadshavare som barnet i det skyddade boendet placeras tillsammans med, dels den andra vårdnadshavaren, beräknas uppgå till i snitt fyra timmar per förordnande. Även för barnets eller barnens mål bedöms tidsåtgången uppgå till fyra timmar. Timersättningen för offentliga biträden är fr.o.m. 1 januari 2020 1 404 kronor exkl. mervärdesskatt (2 § förordningen [2009:1237] om timkostnadsnorm inom rättshjälpsområdet). Vid detta antagande uppgår det sammanlagda antalet arbetade timmar för offentliga biträden för målen i förvaltningsrätten till 13 224 och kostnaden blir då omkring 18 560 000 kronor. Tidsåtgången i kammarrätten beräknas uppgå till i snitt två timmar per förordnande. Om hälften av målen i förvaltningsrätten överklagas till kammarrätten blir kostnaden för förordnande av offentligt biträde i kammarrätten hälften av hälften av denna summa, dvs. runt 4 640 000 kronor.

5.1.3 Konsekvenser för kommuner

I betänkandet föreslås att skyddat boende ska bli en ny placeringsform. Barn föreslås kunna placeras i skyddat boende tillsammans med en vuxen vårdnadshavare. Bestämmelser om utredning, vårdplan och genomförandeplan föreslås i betänkandet gälla på mot-

svarande sätt som för exempelvis placeringar i hem för vård eller boende. Den tillkommande arbetsuppgiften att underställa förvaltningsrätten ett beslut om omedelbar placering av barn i skyddat boende bedöms ovan aktualiseras för uppskattningsvis hälften av det unika antalet barn (avsnitt 5.1.1). Sett till utredningsförfarandet som helhet, bedöms den tillkommande arbetsuppgiftens karaktär vara av mindre omfattning och därför inte föranleda någon ökad utredningskostnad för barn som placeras i skyddat boende.

I samband med införandet av 2 a kap. SoL infördes en bestämmelse i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL respektive i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS (prop. 2010/11:49). Enligt 2 a kap. 4 § SoL behåller en kommun ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun av skäl som anges i 1–6, t.ex. familjehem eller hem för vård eller boende (punkterna 1 och 2). I punkten 2 ingår numera även stödboende (prop. 2015/16:45). Av 16 d § framgår att en kommun har ansvar enligt LSS gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i t.ex. familjehem eller hem för vård eller boende (punkten 2). I punkten 2 ingår numera även stödboende (prop. 2015/16:45). I betänkandet föreslås att bestämmelsen i 2 a kap. 4 § SoL ska omfatta även skyddat boende. I denna promemoria föreslås ett motsvarande tillägg i 16 d § LSS. Vid införandet av bestämmelserna i 2 a kap. 4 § SoL och 16 d § LSS bedömde regeringen att förslagen inte innebar några nya uppgifter för kommunerna (prop. 2010/11:49 s. 82). Skäl saknas att i denna promemoria göra en annan bedömning.

Enligt skollagen är det elevens hemkommun, dvs. i huvudsak den kommun där eleven är folkbokförd, som har skyldighet att anordna skolgång för eleven. Det innebär att elevens hemkommun bär kostnadsansvaret för elevens utbildning. Förslaget om att ungdomar i skyddat boende ska ha rätt till mottagande på introduktionsprogram i gymnasieskolan och på individuella program i gymnasiesärskolan innebär en skyldighet för en kommun att ta emot en elev som vistas i kommunen till följd av placering i ett skyddat boende. I den mån det finns en skyldighet enligt skollagen för en kommun att ta emot en elev som är folkbokförd i annan kommun har den mottagande kommunen enligt skollagen som huvudregel rätt till ersättning för sina faktiska kostnader. Regler om skyldigheten att ta emot elever

från en annan kommun finns i nuvarande lagstiftning och förslaget om att barn och unga i skyddat boende ska ha rätt att tas emot på individuella program i gymnasiesärskolan följer huvudregeln vid sådan skyldighet i skollagen. I denna promemoria görs bedömningen att reglerna om interkommunal ersättning är tillämpliga även för elever på introduktionsprogram och individuellt program som bor i skyddat boende i en annan kommun än hem-kommunen. Reglerna om interkommunal ersättning bedöms dock komma att tillämpas för ett mycket begränsat antal elever. Förslagen kan leda till en ökning eller minskning av en enskild kommuns kostnad, men förslagen leder varken till ökade eller minskade kostnader för kommunerna som helhet.

5.1.4 Samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt

Denna promemoria syftar till att förbättra det omedelbara stödet till barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Enligt forskningen är konsekvenserna av att som barn bevittna våld mycket allvarliga. De negativa effekterna av våldet riskerar att försvåra barnets förutsättningar inom alla livsområden, exempelvis möjligheten att tillgodogöra sig undervisning i skolan. Självskadebeteende och kriminalitet är vanligare hos dessa barn jämfört med andra barn. Vidare ökar risken för att som vuxen själv utsätts eller utsätta andra för våld. Forskningen tyder på att våldets följdverkningar kan reduceras väsentligt genom tidiga stöd- och behandlingsinsatser. Uteblivna omedelbara insatser för att bearbeta upplevelser av våld medför att utsatta barn löper en stor risk att behöva framtida insatser till följd av fysisk eller psykisk ohälsa. Det finns därmed mycket som talar för att kostnader som möjliggör nödvändiga insatser för barn som vistas i skyddat boende kan betraktas som en social investering som resulterar i lägre utgifter inom hälso- och sjukvården och inom en rad andra områden i samhället.

5.2 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Enligt 14 kap. 2 § regeringsformen, förkortad RF, sköter kommunerna lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Enligt 14 kap. 3 § RF bör en

inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Förslaget om omedelbar placering av ett barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare är en ny skyldighet för kommunerna och innebär därför en inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Förslaget måste därför ställas i proportion till dess inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Förslaget syftar till att möjliggöra att ett barn vid behov omedelbart ska kunna få tillgång till insatsen skyddat boende om beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa. Alternativ till lagstiftning saknas (se avsnitt 3.1.1). Socialnämnden har enligt SoL ett ansvar att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialnämnden har vidare ansvar för att barn som utsatts för våld liksom barn som bevittnat våld får det stöd och den hjälp som de behöver. Förslaget om ett barns omedelbara placering i skyddat boende är en nödvändig insats till skydd och stöd för utsatta barn. Bedömning är att syftet med föreslagna åtgärder står i proportion till den inskränkningen i den kommunala självstyrelsen som förslaget medför.

Förslaget om konsekvensändringen i 16 d § LSS innebär ingen ny skyldighet för kommunerna.

Förslaget till förtydligande bestämmelser om skolgången för elever i skyddat boende medför att reglerna för interkommunal ersättning kan komma att tillämpas. Detta kan ses som ett en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Dock får inskränkningen anses vara befogad mot bakgrund av att vistelsekommunen föreslås få en förtydligad skyldighet att ta emot elever som inte är folkbokförda i kommunen med anledning av placering i skyddat boende.

5.3 Konsekvenser för barn

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har ratificerats av Sverige och konventionen är numera svensk lag sedan den 1 januari 2020. Samhället har en skyldighet att skydda barn som far illa eller riskerar att fara illa. Genom förslaget säkerställs att ett barn som har ett omedelbart behov av vård i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare ska kunna få det. Därmed stärks skyddet för barn i denna situation. Förslaget möjliggör tidiga

insatser för barn för att motverka de negativa effekterna av våld vilket bedöms ha positiva effekter för de utsatta barnens psykiska och fysiska hälsa på såväl kort som lång sikt. En av barnkonventionens grundprinciper är barnets rätt till utveckling (artikel 6) som också har nära samband med barnets rätt till utbildning (artikel 28). Genom promemorians förslag till förtydligande bestämmelser om rätten till skolgång ökar likvärdigheten i fråga om rätten till utbildning för elever i skyddat boende och hem för vård eller boende. Möjligheterna ökar för dessa barn att få den utbildning de har rätt till. I det enskilda fallet kan det dock fortfarande finnas försvårande faktorer som kan påverka att rätten till utbildning tillgodoses, såsom akuta skyddsaspekter.

5.4 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Det är känt att barn som upplevt våld i nära relationer i högre utsträckning än andra barn själva utövar våld i vuxen ålder. Likaså visar forskningen att personer med denna erfarenhet oftare begår kriminella handlingar. Att möjliggöra för barn att omedelbart få vård i skyddat boende innebär för barnets del att barnet kommer bort från våldet och får tillgång till verktyg och stöd att bearbeta sina upplevelser. Tidiga insatser är avgörande för att påverka utvecklingen på sikt. Även om det inte är möjligt att i ekonomiska tal ange hur förslagen kommer att påverka brottsligheten finns skäl att anta att möjligheten till omedelbara insatser är ett led i att långsiktigt minska mäns våld mot kvinnor liksom kriminellt beteende i övrigt.

5.5 Konsekvenser för jämställdhet

Regeringen har ställt upp sex delmål för sitt arbete för jämställdhet. Kvinnor är mer utsatta än män för våld av närstående. Förslagen förväntas innebära att våldsutsatta barn i högre utsträckning än tidigare får tillgång till vård och omsorg som motsvarar deras behov. Detta kan bidra till att förhindra våldsutsatthet och våldsutövande i nästa generation och därmed på sikt bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa liksom delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

5.6 Övriga konsekvenser

Förslagen kan i viss omfattning medföra ökad sysselsättning för offentliga biträden.

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags. Inte heller bedöms förslagen ha några EU-rättsliga konsekvenser.

6 Författningskommentar

6.1 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

6 kap.

13 a § Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen,

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

5. en placering i ett sådant boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen eller

6. val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet i anledning av att barnet placerats i ett sådant boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.1.4.

Paragrafen reglerar i vilka situationer som socialnämnden kan besluta om vissa hälso- och sjukvårds- och socialtjänstinsatser för ett barn trots att båda vårdnadshavarna inte är överens om att åtgärden i fråga ska få vidtas.

Genom den nya bestämmelsen i *första stycket femte punkten* ges socialnämnden möjlighet att besluta att ett barn ska placeras i skyd-

dat boende. Den nya *sjätte punkten* i *första stycket* ger socialnämnden en motsvarande möjlighet i fråga om val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet med anledning av att barnet placerats i ett skyddat boende.

Beträffande den prövning som enligt bestämmelsens *första stycke* ska göras av barnets bästa gäller enligt tidigare förarbeten till bestämmelsen generellt att det bör ske en prövning av barnets behov med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Inställningen hos den vårdnadshavare som inte samtycker till stödåtgärden och bakgrunden till detta får vägas mot åtgärdens betydelse för barnet. Vidare måste det finnas ett påtagligt och tydligt behov av insatsen i det enskilda fallet samtidigt som barnets inställning ska beaktas. Det bör vidare beaktas om beslutet är nödvändigt för att förhindra att barnets tillstånd förvärras (prop. 2011/12:53. s. 26 och 27). Högsta förvaltningsdomstolen har i HFD 2015 ref. 5 förtydligat att vårdnadshavarens rätt till privat- och familjeliv ska tillmätas större vikt än barnets rätt till hälsa i situationer där barnets behov av en vårdåtgärd inte kan bevisas vara påtagligt och tydligt och i enlighet med barnets bästa.

Beträffande prövningen av vad som är barnets bästa i fråga om en placering i skyddat boende är det främst vad som kommer fram i barnavårdsutredningen enligt 11 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) som är utgångspunkten för prövningen. Uppgifter att beakta är vårdnadshavarnas, och när så är möjligt, barnets berättelse om det inträffade och uppgifter om barnet från exempelvis skola, förskola eller hälso- och sjukvård. Också Polismyndigheten kan ha relevanta uppgifter även i de fall då någon polisanmälan inte har gjorts. Konsekvenserna för barnet av att bevittna våld eller själv utsättas för våld bör också beaktas. Liksom när det gäller andra beslut som rör barn behöver även barnets egen vilja beaktas med hänsyn tagen till hans eller hennes ålder och mognad. Även risken för att barnet hamnar i en lojalitetskonflikt gentemot föräldrarna bör beaktas.

Vid prövningen av vad som är barnets bästa när det gäller val eller byte av förskoleenhet kan omständigheterna vara sådana barnet till följd av vistelsen i skyddat boende behöver välja ny eller byta förskoleenhet för att barnets skydd och säkerhet ska kunna garanteras. Bestämmelsen blir därmed tillämplig bara i de fall då barnet har placerats tillsammans med en vuxen vårdnadshavare i ett skyddat

boende. Att socialnämnden i en sådan situation fattar beslut om val eller byte av förskoleenhet torde i regel kunna vara förenligt med barnets bästa. Detsamma gäller om en placering i skyddat boende innebär ett inte oväsentligt ökat avstånd till barnets förskola.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.

Av bestämmelsen framgår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

18 § En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och
4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttent rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, *mål om omedelbar placering i*

skyddat boende enligt 6 b § samma lag, mål om vård vid en läsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en läsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3-5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.1.2.

Paragrafen reglerar i vilka situationer som en förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare.

Ändringen i paragrafens *fjärde stycke tredje punkt* innebär att när en förvaltningsrätt i sak avgör ett mål enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga är förvaltningsrätten domför med en lagfaren domare ensam i mål om omedelbar placering i skyddat boende. Det gäller enligt andra stycket i bestämmelsen dock enbart om det inte av särskild anledning är påkallat att målet prövas av en fullsutten rätt.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.

Av bestämmelsen framgår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

6.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

1 § Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom ska göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 6 b, 22 och 24 §§.

Vid beslut enligt denna lag ska vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.1.3.

Bestämmelsen anger vissa generella förutsättningar för frivillig vård respektive tvångsvård inom ramen för socialtjänstens verksamhet. Enligt bestämmelsen ska socialtjänstinsatser för barn och unga som utgångspunkt genomföras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare. Paragrafen anger samtidigt vilka åtgärder som trots det får vidtas utan samtycke. Genom ändringen i *fjärde stycket* upplyses om att en åtgärd i form av en omedelbar placering i skyddat boende får vidtas utan samtycke.

Omedelbart omhändertagande och omedelbar placering

6 b § Om socialnämnden har beslutat att den ena av ett barns två vårdnadshavare ska placeras i ett sådant boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), får nämnden besluta att barnet omedelbart ska placeras i boendet tillsammans med den vårdnadshavaren om det är sannolikt att barnet behöver vård där tillsammans med vårdnadshavaren och placeringen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa, och

1. den andra vårdnadshavarens samtycke till placeringen inte kan inhämtas före placeringen eller särskilda skäl talar emot att samtycket inhämtas före placeringen, eller

2. den andra vårdnadshavaren inte samtycker till placeringen av barnet.

Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med samtycker till barnets placering. Har barnet fyllt 15 år får placeringen beslutas endast om barnet självt samtycker till det.

Den omedelbara placeringen i skyddat boende får pågå under högst fyra veckor från det att beslutet fattades.

Rubriken närmast före paragrafen är ändrad. Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 3.1.1.

Paragrafen ger socialnämnden möjlighet att under vissa förutsättningar omedelbart placera ett barn som har två vårdnadshavare i skyddat boende tillsammans med endast den ena av vårdnadshavarna.

En grundförutsättning för en placering är enligt *första stycket* att det är sannolikt att barnet behöver vård i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Sannolikhetsbedömningen som nämnden ska göra ska gälla barnets behov av skydd och stöd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Omständigheter som allmänt får anses tala för att det är sannolikt att barnet behöver skydd och stöd i skyddat boende kan vara att barnet bevitnat våld mot en förälder eller på annat sätt upplevt konsekvenserna av våld mot en förälder, exempelvis genom att föräldern har skador eller är rädd, möblemanget sönderslaget eller liknande, eller att barnet själv har utsatts för våld. Sådana omständigheter kan ha långtgående negativa effekter på barnets fysiska och psykiska hälsa på både kort och lång sikt. Eftersom bedömningen måste grundas på det beslutsunderlag som nämnden har tillgång till i det akuta skedet kan en ganska hög grad av osäkerhet behöva accepteras.

För att ett beslut om omedelbar placering ska kunna fattas måste, enligt *första stycket*, risken för barnets hälsa också bedömas vara

akut och ställas i relation till vad som kan hända barnet om barnet inte placeras i skyddat boende. Situationer då det bör kunna anses att en placering inte kan avvaktas kan t.ex. vara om barnet annars riskerar att få bo kvar hos den vårdnadshavare som samtidigt är misstänkt våldsutövare. Nämnden behöver i det sammanhanget ta hänsyn till risker för såväl fysiskt som psykiskt våld och den psykiska belastning som det kan innebära för barnet att bo kvar hos en vårdnadshavare som utsatt den andra vårdnadshavaren för våld, hot eller andra övergrepp. I riskbedömningen bör nämnden även väga in barnets upplevelser av våld eller hot och konsekvenserna för barn av att bevittna eller utsättas för våld eller hot. I det akuta skedet kan barnet i första hand behöva få trygghet och komma bort från en situation som har varit skadlig för barnet. Likaså behöver de negativa konsekvenserna för barnets hälsa brytas.

Om vårdnadshavaren har flera barn behöver nämnden bedöma varje barns individuella behov av omedelbar placering.

I regel torde bedömningen av barnets behov av vård i skyddat boende grunda sig på samma uppgifter som legat till grund för beslutet att placera vårdnadshavaren i skyddat boende. Det kan exempelvis gälla vårdnadshavarens berättelse om det inträffade, orosanmälningar avseende barnet eller uppgifter från polisen.

Utöver att barnet sannolikt ska behöva vård i skyddat boende krävs som en av två ytterligare förutsättningar enligt *första stycket första punkten* antingen att samtycke inte kan inhämtas eller av särskilda skäl inte bör inhämtas. En anledning till att samtycke inte kan inhämtas kan vara att vårdnadshavaren inte går att få tag på. Särskilda skäl för socialnämnden att inte inhämta ett samtycke från den andra vårdnadshavaren kan vara att det innebär säkerhetsrisker för den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med och därmed indirekt för barnet om en sådan kontakt skulle tas. Så kan exempelvis vara fallet vid uppgifter om allvarligt våld eller när hotbilden mot vårdnadshavaren är framträdande.

Också i de fall vårdnadshavaren inte samtycker till placeringen av barnet kan det enligt *första stycket andra punkten* finnas möjligheter att besluta om omedelbar placering. Utöver situationen när den andra vårdnadshavarens klart uttryckt för nämnden att han eller hon inte samtycker, bör nämnden kunna besluta om omedelbar placering när nämnden redan från början mot bakgrund av aktuella och konkreta omständigheter i det enskilda fallet känner till att den andra vård-

nadshavaren inte samtycker. Nämndens uppfattning om ifall samtycke finns eller ej ska dock inte bygga på subjektiva antaganden.

Av bestämmelsens *andra stycke* framgår att placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med samtycker till barnets placering. Har barnet fyllt 15 år krävs förutom den vårdnadshavarens samtycke även samtycke från barnet självt.

Av bestämmelsens *tredje stycke* framgår att placeringen får pågå under högst fyra veckor från det att beslutet om omedelbar placering fattades. Något beslut om att förlänga en omedelbar placering till att gälla mer än fyra veckor får därför inte fattas. Både under en sådan fyraveckorsperiod och därefter kan socialnämnden dessutom i vissa fall besluta om ett barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke, med stöd av förslaget till 6 kap. 13 a § första stycket 5 föräldrabalken.

6 c § Vid handläggningen av ärenden om omedelbar placering enligt 6 b § tillämpas även det som föreskrivs om omedelbart omhändertagande i

– 6 § andra stycket om rätten för socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat att besluta om omedelbart omhändertagande,

– 7 § första–tredje styckena om underställning och prövning av beslut om omedelbart omhändertagande,

– 9 § andra stycket och tredje stycket första meningen om hinder mot verkställighet av och om upphörande av omedelbart omhändertagande,

– 39 § första, andra och fjärde styckena om offentligt biträde.

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 3.1.2.

Paragrafen anger vilka av de bestämmelser som gäller i ärenden om omedelbart omhändertagande enligt LVU som ska tillämpas i ärenden som gäller omedelbar placering i skyddat boende. I *första strecksatsen* hänvisas till bestämmelserna om rätten att besluta om omedelbart omhändertagande för socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat. Vidare ska, enligt den *andra strecksatsen*, bestämmelserna som gäller för omedelbart omhändertagande om underställning och prövning av beslut tillämpas vid handläggningen av ärenden om omedelbar placering. Av den *tredje strecksatsen* följer att bestämmelserna i LVU om upphörande av ett omedelbart omhändertagande och om häktning som hinder mot verkställighet också ska tillämpas vid en omedelbar placering.

Skäl för att en omedelbar placering ska upphöra kan vara om den ena vårdnadshavaren beslutar sig för att samtycka till att barnet placeras i skyddat boende, om den vårdnadshavare som barnet vistas tillsammans med i det skyddade boendet har fått ensam vårdnad om barnet eller om nämnden har fattat beslut om barnets placering i skyddat boende med stöd av betänkandets förslag till ny bestämmelse i 6 kap. 13 a § föräldrabalken. Även i det fall som vårdnadshavaren själv väljer att avsluta sin placering i det skyddade boendet finns skäl för att låta den omedelbara placeringen upphöra. Den *fjärde strecksatsen* anger vilka av LVU:s bestämmelserna om offentligt biträde som ska gälla i mål och ärenden om omedelbar placering.

37 § Vid handläggning i *kammarrätten* av andra mål enligt denna lag än mål om omedelbart omhändertagande, *omedelbar placering i skyddat boende* och tillfälligt flyttningsförbud *ska* nämndemän ingå i rätten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.1.2.

Bestämmelsen anger när nämndemän ska ingå i handläggningen av LVU-mål i kammarrätt. Genom ändringen slås fast att när mål om omedelbar placering i skyddat boende handläggs i kammarrätt ska nämndemän inte ingå i rätten. Paragrafen har även ändrats språkligt.

40 § Beslut om omedelbart omhändertagande, *om omedelbar placering i skyddat boende*, om förebyggande insatser eller om tillfälligt flyttningsförbud gäller omedelbart.

Andra beslut av socialnämnden enligt denna lag gäller omedelbart, om nämnden inte förordnar något annat.

Rätten får förordna att andra beslut som rätten har meddelat *ska* gälla omedelbart.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.1.2.

Bestämmelsen reglerar vilka beslut enligt LVU som gäller omedelbart. Ändringen i paragrafens *första stycke* slår fast att ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende gäller omedelbart. Ändringen i paragrafens tredje stycke är endast språklig.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.

Av bestämmelsen framgår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

6.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

16 d § En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

2. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.3.

Paragrafen anger i vilka situationer som en kommun behåller ansvaret för en persons rätt till insatser enligt lagen när en kommun i en annan kommun har verkställt ett beslut om någon av de boendeinsatser enligt socialtjänstlagen som anges i paragrafens första till tredje punkt.

Ändringen i paragrafens *första stycke första punkt* utökar kommunens ansvar för LSS-insatser till att även gälla när en person till följd av kommunens beslut är bosatt i ett skyddat boende i en annan kommun.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.

Av bestämmelsen framgår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

6.5 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

7 kap.

1 § Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap.

5 § andra och tredje styckena eller 5 kap. 7 § tredje stycket,

3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller

6. hemtjänst.

Kommun och region som driver verksamhet som avses i första stycket 1–4 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Paragrafen, vars förslag till övergångsbestämmelse behandlas nedan i denna promemoria, behandlas i betänkandet och i avsnitt 4.

Paragrafen reglerar vilka former av socialtjänstverksamhet som kräver tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att få bedrivas av de privata aktörer som anges i paragrafen. Genom ändringen i *första stycket första punkten* införs en tillståndsplikt för verksamhet i form av *skyddat boende*.

10 kap.

4 § Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 6 a, 6 b, 8 och 11 a-13 §§ denna lag, 4 och 6 §§, 11 § första och andra styckena, 13 §, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27 och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.1.2.

Paragrafen anger vilka av nämndens beslut enligt socialtjänstlagen, LVU och lagen om vård av missbrukare i vissa fall som socialnämnden vid delegering endast får delegera till förtroendevalda. Av ändringen i paragrafen följer att begränsningen också ska gälla för beslut om omedelbar placering i skyddat boende.

12 kap.

10 § Från socialtjänsten ska utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, *skyddat boende*, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

2. uppgifter som behövs i ett ärende hos Skatteverket om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481),

3. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning eller polisprogrammet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.2.

Paragrafen ändras på så sätt att *första* och *andra styckena* tas bort. Ändringarna innebär att de tidigare hänvisningarna till bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, tas bort. Hänvisningarna upplyste om att vissa bestämmelser i OSL var tillämpliga. Att hänvisningen tagits bort innebär inte någon ändring i sak beträffande de bestämmelsernas tillämpning.

Ändringen i *tredje stycket första punkten* slår fast att offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om socialtjänstsekretess inte gäller uppgifter om huruvida någon vistas i ett skyddat boende om uppgifterna begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket för ett särskilt fall.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av sådant skyddat boende som avses i 7 kap. 1 § första stycket 1, ska senast den 1 mars 2022 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad

verksamhet utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Paragraferna behandlas i avsnitt 4.

Av ikraftträdandebestämmelsen framgår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Av övergångsbestämmelsen följer att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som påbörjat verksamhet i form av skyddat boende före det att lagändringen om tillståndsplikt trätt i kraft senast den 1 mars 2022 måste ansöka om tillstånd enligt SoL för att få fortsätta bedriva verksamheten. Av övergångsbestämmelsen följer också att en verksamhet som påbörjats utan tillstånd endast får fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

6.6 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

18 kap.

Skyddade boenden

Adressuppgifter

7 a § Sekretess gäller hos kommun eller region för uppgift om adress till hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § 2 socialtjänstlagen (2001:453) som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende eller skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas.

Sekretess gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretess i högst 40 år.

Paragrafen och rubrikerna närmast före paragrafen, som är nya, behandlas i avsnitt 3.3.

Paragrafen innebär att kommuner och region i vissa fall ska sekretessbelägga adressuppgifter, uppgifter om fastighetsbeteckning och uppgifter om tomträtt i fastighet för verksamhet som bedriver verksamhet i form av skyddat boende eller hem för vård eller boende

vars verksamhet motsvarar skyddat boende. Med ett sådant hem för vård eller boende avses ett hem för vård eller boende som har tillstånd att bedriva verksamhet i form av hem för vård eller boende enligt 7 kap. 1 § första stycket 1 SoL och har en verksamhetsinriktning som är skyddat boende. Skyldigheten gäller oavsett i vilket sammanhang som uppgifterna förekommer hos kommunen eller regionen. Bestämmelsen är utformad med ett omvänt skaderequisit vilket innebär att utgångspunkten är att uppgifterna omfattas av sekretess.

Av *andra stycket* framgår att sekretessen för uppgifterna i en allmän handling ska gälla i högst 40 år.

Sekretessbrytande bestämmelse

7 b § Sekretess enligt 7 a § hindrar inte att uppgift lämnas från en kommun eller en region till en socialnämnd om uppgiften kan antas ha betydelse för socialnämndens verkställighet av beslut om placering av enskild i sådana boenden som avses i 7 a § första stycket.

Paragrafen och rubriken närmast före paragrafen, som är nya, behandlas i avsnitt 3.3.

Bestämmelsen gör det möjligt att bryta sekretessen för uppgifter om adress, fastighetsbeteckning och tomträtt i fastighet som sekretessbelagts med stöd av förslaget till ny 7 a §, om ett brytande av sekretessen kan antas ha betydelse för en socialnämnds verkställighet av ett beslut i ett individärende där en enskild placeras i ett skyddat boende. Exempel på sådana situationer kan vara uppgiftslämnande i samband med upphandlingar, om upphandlingen görs av en annan nämnd än den socialnämnd som ska fatta och verkställa beslut om placering i skyddat boende, om flera kommuner gemensamt upphandlar skyddade boenden eller kommunen av säkerhetsskäl behöver verkställa ett beslut om placering i skyddat boende utanför den egna kommunen eller i ett skyddat boende som kommunen har ingått ramavtal med.

26 kap.

7 § Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,

3. beslut om omedelbar placering i skyddat boende,
 4. beslut om slutna ungdomsvård,
 5. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller
 6. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).
- Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.2.

Bestämmelsen anger för vilka myndighetsbeslut som socialtjänstsekreten enligt 1 § inte gäller. Ändringen i *första stycket tredje punkten* innebär att socialtjänstsekreten inte ska gälla för beslut om omedelbar placering i skyddat boende. Precis som i fråga om övriga beslut som anges i 7 § är det dock bara själva beslutet och skälen för beslutet som inte omfattas av sekretess. Sekretess kan därför fortfarande gälla för andra uppgifter i det ärende som beslutet gäller.

Övriga ändringar i paragrafens första stycke är endast redaktionella.

15 § Den tystnadsplikt som följer av 5, 13, 13 a och 14 a §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, *beslut om omedelbar placering i skyddat boende*, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutna ungdomsvård.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.2.

Bestämmelsen reglerar i vilka situationer den grundlagsskyddade meddelarfriheten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen inskränks genom OSL:s bestämmelser om socialtjänstsekreten, kommunal bostadsförmedling, adoption, m.m. Ändringen i paragrafens *första stycke* slår fast att meddelarfriheten inte gäller i fråga om uppgifter hos myndighet som utövar särskild tillsyn över socialnämndens verksamhet, dvs. hos Inspektionen för vård och omsorg, för adressuppgift eller uppgift om beteckning på fastighet eller uppgift om tomträtt i fastighet där verksamhet bedrivs i

form av skyddat boende eller i form av hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Genom ändringen i paragrafens *andra stycke* inskränks meddelarfriheten beträffande uppgifter om socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende, såvida det inte gäller uppgifter om verkställigheten av ett sådant beslut.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.

Av bestämmelsen framgår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

6.7 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

17 kap.

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–15 a §§),
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (16–27 §§), och
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en fristående gymnasieskola (28–36 §§).

I paragrafen anges innehållet i kapitlet.

Ändringen i den första strecksatsen föranleds av att det införs en ny paragraf under mellanrubriken allmänna bestämmelser

15 a § En elev som på grund av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den kommun eller i det samverkansområde där hemmet eller boendet finns. Utbildningen ska i ett sådant fall fullföljas enligt den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter en avslutad placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende återvänder till hemkommunen har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde enligt hemkommunens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

Paragrafen, som är ny, kompletterar 15 § och innehåller bestämmelser om rätten att fullfölja utbildning på ett introduktionsprogram för elever som vistas i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag i en annan kommun än hemkommunen. Paragrafen behandlas i avsnitt 3.5.

I *första stycket* anges att en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram i en kommun och som på grund av placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att fullfölja utbildningen i vistelsekommunen. Det är den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan som ska gälla för den fortsatta utbildningen. Bestämmelser om utbildningsplan och individuell studieplan finns i 7 §. Rätten att fullfölja utbildningen gäller såväl på det påbörjade introduktionsprogrammet som på ett annat introduktionsprogram. Denna rätt gäller i första hand hos den nya vistelsekommunen eftersom bara kommuner har ett ansvar för att erbjuda alla behöriga ungdomar i kommunen introduktionsprogram.

En elev har dock enligt *andra stycket* rätt att fullfölja utbildningen hos en enskild huvudman under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§. Det innebär att en huvudman för en fristående gymnasieskola som anordnar yrkesintroduktion, individuellt alternativ eller språkin introduktion är skyldig att ta emot en elev till utbildningen, om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala för utbildningen. När det gäller programriktat val som har utformats för en grupp elever är huvudmannen skyldig att ta emot så många elever som har rätt till den sökta utbildningen och som det finns platser för. Detta

gäller dock inte en elev i behov av särskilt stöd, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven i form av tilläggsbelopp.

Av *tredje stycket* framgår att en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och, som efter att en placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende upphört, återvänder till sin hemkommun har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde. Detta gäller oavsett om huvudmannen för den påbörjade utbildningen är hemkommunen, vistelsekommunen eller en enskild huvudman. Det är hemkommunens utbildningsplan och en ny individuell studieplan som gäller för den fortsatta utbildningen.

19 § En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag* ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller regionen ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

I paragrafen finns bestämmelser om en kommuns eller regions skyldighet mottagande till programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever. Paragrafen behandlas i avsnitt 3.5.

Ändringen i *andra stycket* innebär att en elev som vistas i kommunen eller i samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende enligt socialtjänstlagen, på motsvarande sätt som gäller för en elev som vistas i ett hem för vård eller boende, ska jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller i samverkansområdet, när kommunen fattar beslut om mottagande till utbildningen (jfr propositionen Utbildning för elever i samhällsvård och på sjukhus [prop. 2014/15:43 s. 55 f.]). Eleven får alltså konkurrera om de platser som finns på utbildningen i vistelse-

kommunen på lika villkor som de som är hemmahörande i kommunen. En förutsättning för det är dock att eleven är behörig till programmet. Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ finns bestämmelser om behörighet i 10 och 11 §§. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 26 a §.

21 a § En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag* vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en kommun i vissa fall är skyldig att ta emot ungdomar som inte är hemmahörande i kommunen till vissa introduktionsprogram i gymnasieskolan. Paragrafen behandlas i avsnitt 3.5.

En kommun som anordnar programinriktat val som har utformats för en enskild elev, yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev, individuellt alternativ eller språkin introduktion får enligt 21 § första stycket ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning även om de inte kommer från kommunen. Ändringen i paragrafen innebär att en kommun som anordnar sådan utbildning som anges i 21 § första stycket är skyldig att ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren om de på grund av placering i ett skyddat boende enligt socialtjänstlagen vistas i kommunen eller i samverkansområdet för utbildningen, på motsvarande sätt som gäller för ungdomar som är placerade i ett hem för vård eller boende. Det gäller också för en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en enskild elev, yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev eller individuellt alternativ. Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ finns bestämmelser om behörighet i 10–12 §§. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 26 a §.

19 kap.

40 a § En kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program om

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag*, och

2. hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program i gymnasiesärskolan. Paragrafen behandlas i avsnitt 3.5.

Ändringen i *första punkten* innebär att kommunen eller regionen ska ta emot en elev om eleven vistats i kommunen eller i samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende enligt socialtjänstlagen, på motsvarande sätt som gäller för en elev som vistas i ett hem för vård eller boende. En förutsättning är att hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program i gymnasiesärskolan, vilket framgår av andra punkten. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 44 a §.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.

Av bestämmelsen framgår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Departementsserien 2020

Kronologisk förteckning

1. Ett nytt brott om olovlig befattning med betalningsinstrument. Genomförande av non-cash-direktivet. Ju.
2. Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer. Ju.
3. Konkurrensverkets befogenheter. N.
4. Klimatdeklaration för byggnader. Fi.
5. Kompletterande bestämmelser till utträdesavtalet mellan Förenade kungariket och EU i fråga om medborgarnas rättigheter. Ju.
6. Material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. N.
7. Inkomstpensionstillägg. S.
8. En ny växtskyddslag. N.
9. Utökad målgrupp för Allmänna arvsfonden. S.
10. Ny lag om källskatt på utdelning. Fi.
11. Säkerhetskyddsreglering för Regeringskansliet, utlandsmyndigheterna och kommittéväsendet. Ju.
12. Registrering av kontantkort, m.m. Ju.
13. Stärkt skydd för vissa geografiska beteckningar och ändringar i den känneteckensrättsliga regleringen av ond tro. Ju.
14. Genomförande av arbetsvillkorsdirektivet. A.
15. Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser. S.
16. Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång. S.

Departementsserien 2020

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av arbetsvillkorsdirektivet.
[14]

Finansdepartementet

Klimatdeklaration för byggnader. [4]
Ny lag om källskatt på utdelning. [10]

Justitiedepartementet

Ett nytt brott om olovlig befattning med betalningsinstrument. Genomförande av non-cash-direktivet. [1]
Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer. [2]
Kompletterande bestämmelser till utträdesavtalet mellan Förenade kungariket och EU i fråga om medborgarnas rättigheter. [5]
Säkerhetsskyddsreglering för Regeringskansliet, utlandsmyndigheterna och kommittéväsendet. [11]
Registrering av kontantkort, m.m. [12]
Stärkt skydd för vissa geografiska beteckningar och ändringar i den känneteckensrättsliga regleringen av ond tro. [13]

Näringsdepartementet

Konkurrensverkets befogenheter. [3]
Material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. [6]
En ny växtskyddslag. [8]

Socialdepartementet

Inkomstpensionstillägg. [7]
Utökad målgrupp för Allmänna arvsfonden. [9]

Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser. [15]

Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång. [16]

Socialdepartementet

Remittering av departementspromemorian Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16)

Departementspromemorian ska komplettera beredningsunderlaget till betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112). Efter avslutad remittering kommer ärendet, med utgångspunkt i betänkandet och departementspromemorian, att beredas vidare inom Regeringskansliet.

Remissinstanser

Akademikerförbundet SSR

Alingsås kommun

Barnombudsmannen

Brottsofferjouren Sverige

Brottsoffermyndigheten

Dals-Ed kommun

Datainspektionen

Domstolsverket

Familjerättssociomernas riksförening - FSR

Friskolornas riksförbund
Funktionsrätt Sverige
Föreningen grävande journalister
Föreningen PappaBarn
Föreningen Sveriges Kommunala Familjerådgivare (KFR)
Föreningen Sveriges skolchefer
Föreningen Sveriges socialchefer
Försäkringskassan
Förvaltningsrätten i Stockholm
Förvaltningsrätten i Umeå
Göteborgs kommun
Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete)
Hultsfreds kommun
Hässleholms kommun
Hörby kommun
Idéburna skolors riksförbund
Inspektionen för socialförsäkringen
Inspektionen för vård och omsorg
Journalistförbundet
Justitiekanslern (JK)
Jämställdhetsmyndigheten

Jönköpings kommun

Kalix kommun

Kammarrätten i Stockholm

Kiruna kommun

Kriminalvården

Kristianstads kommun

Köpings kommun

Landskrona kommun

Lerums kommun

Linköpings stadsmision

Linköpings universitet (Barnafrid–nationellt kunskapscentrum)

Luleå kommun

Lunds kommun

Länsstyrelsen Jönköping

Länsstyrelsen Östergötland

Malmö kommun

Migrationsverket

Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

MÄN

Norrköpings kommun

Nätverket unga för tillgänglighet

Piteå kommun

Polismyndigheten

Region Gävleborg

Region Norrbotten

Region Stockholm

Region Uppsala

Region Västra Götaland

Region Örebro

Riksdagens ombudsmän (JO)

Riksförbundet Barnens Rätt i Samhället (BRIS)

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS)

Riksorganisationen för valfrihet, jämställdhet och föräldraskap (HARO)

Riksorganisationen Sveriges Makalösa föräldrar

Rädda Barnen

Rädda Barnens Ungdomsförbund

Rättviks kommun

Röda korset

Sigtuna kommun

Skara kommun
Skatteverket
Socialstyrelsen
Somaya kvinno- och tjejjour
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Statens skolinspektion
Statens skolverk
Statskontoret
Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Stockholms kommun
Stockholms Stadsmission
Stockholms universitet (Institutionen för socialt arbete)
Sundbybergs kommun
Svenska barnläkarföreningen
Sveriges Advokatsamfund
Sveriges Kommuner och Regioner
Sveriges Kvinnolobby
Södertälje kommun
Tierps kommun
TRIS - Tjejers rätt i samhället
Trollhättans kommun

TU Medier Sverige

Ulricehamns kommun

Umeå universitet (Juridiska institutionen)

UNICEF

Unizon

Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)

Vingåkers kommun

Vision

Åklagarmyndigheten

Ängelholms kommun

Örnsköldsviks kommun

Östra Göinge kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet **senast den 13 november 2020**. Svaren bör lämnas i bearbetningsbar form (t.ex. Wordformat) per e-post till s.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till s.sof@regeringskansliet.se. Ange diarienummer S2020/05758/SOF och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet. Remissinstansens namn ska även anges i dokumentnamnet.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemoria. Om remissen är begränsad till en viss del av promemorian, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Frågor under remisstiden besvaras av Marit Birk, Socialdepartementet, Enheten för socialtjänst och funktionshinderspolitik, telefon 08-405 88 81, e-post marit.birk@regeringskansliet.se.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan dessutom laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Malin Larsson
Ämnesråd, tf enhetschef

Kopia till

Norstedts Juridik, kundservice, 106 47 Stockholm

35

Ägaranvisning samt
finansiering av ALMI
Företagspartner Mälardalen
AB år 2021
20RS8715

Ägaranvisning samt finansiering av ALMI Företagspartner Mälardalen AB år 2021

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige besluta

att godkänna förslaget till ägaranvisning för ALMI Företagspartner Mälardalen AB för 2021 och framåt, samt

att godkänna överenskommelsen mellan ägarna om finansiering av ALMI Företagspartner Mälardalen AB för 2021.

Sammanfattning

Almi Företagspartner Mälardalen AB ägs av Region Örebro län med 24,5 procent. Varje år utkommer ägaranvisningar där ägarna tydliggör sina gemensamma intentioner avseende inriktningen av och mål för bolagets verksamhet. Nytt för 2021 är att bolaget föreslås följa utvecklingen av det pågående Corona-utbrottet och inom ramen för uppdraget och ägaranvisning anpassa verksamheten efter de förändrade behov hos företagen som detta kan komma att föranleda. I 2021 års ägaranvisning förtydligas även vikten av ett jämställt företagande samt att bolaget särskilt ska beakta och vidta de åtgärder som krävs för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. Ägarna har även kommit överens kring finansieringen av bolaget. Finansieringen för Region Örebro län är densamma som för år 2020, det vill säga 7.220 840 kronor.

Ärendebeskrivning

Almi Företagspartner Mälardalen AB, nedan kallat bolaget, ägs av Almi Företagspartner AB (51 procent) nedan kallat moderbolaget, av Region Västmanland (24,5 procent) och Region Örebro län (24,5 procent). Ägarna tydliggör i ägaranvisningar sina gemensamma intentioner avseende inriktningen av och mål för bolagets verksamhet. Anvisningarna är styrande för bolagets verksamhet i enlighet med beslut som fattats vid årsstämma under våren 2020.

I ägaravisningen framgår att bolagets verksamhet ska utgå från Alms vision och affärsidé.

- Alms vision: Vi investerar i framtida tillväxt.
- Alms affärsidé: Med lån, riskkapital och affärsutveckling skapar vi möjligheter för företag att växa. Vi finns nära företagen med en bred kunskap om företagande och hållbar tillväxt.

Av ägaravisningen framgår att bolagets uppdrag är att stärka det svenska näringslivets utveckling och verka för en hållbar tillväxt. Ägaravisningen innehåller även riktlinjer för verksamheten.

Bolagets verksamhet ska vara marknadskompletterande och riktas mot företag som inte får sitt behov av finansiering eller rådgivning tillgodosett av marknadens privata aktörer.

Bolaget ska erbjuda tjänster inom affärsutveckling och utlåning i huvudsak riktat till företag med lönsamhets- och tillväxtpotential. Alms målgruppsmodell ska vara styrande för hur resurser ska allokeras varför tillväxtpotential och nytta av Alms marknadskompletterande insatser ska vara avgörande för beslut om insatser.

Bolaget ska bidra till utveckling och kommersialisering av företag med kunskapsintensiva affärsidéer, t.ex. genom samverkan med science parks samt inkubatorer och andra akademiska miljöer. Verksamheten ska även bidra till ett jämställt företagande och medverka till att konkurrenskraftiga, och därmed hållbara, små och medelstora företag utvecklas och blir fler. Med hållbar tillväxt avses tillväxt i bolag som bedöms vara ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara över tid.

För att säkerställa att kundföretagen får tillgång till rätt insatser och för att bidra till samordning av insatser inom aktörssystemet ska bolaget aktivt ta initiativ till en ökad samverkan och bygga partnerskap med relevanta privata och offentliga aktörer vars syfte är att finansiera och på andra sätt stödja företagsutveckling samt internationalisering av näringslivet, detta gäller särskilt samverkan med Almi Invest. Bolaget ska också aktivt verka för en bättre samordning mellan länens olika innovationsstödjande insatser.

Bolaget ska i övrigt

- medverka i genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna i Västmanlands respektive Örebro län,
- kontinuerligt informera samtliga kommunledningar om bolagets verksamhet i samverkan med de regionala ägarna,
- driva verksamhet kring internationalisering i företag genom verksamheten inom EEN, samt
- kommunicera nya projektidéer i tidigt läge med moderbolag och de regionala

ägarna för att möjliggöra gemensamma satsningar.

Nytt för 2021 är att bolaget föreslås följa utvecklingen av det pågående Corona-utbrottet och inom ramen för uppdraget och ägaranvisning anpassa verksamheten efter de förändrade behov hos företagen som detta kan komma att föranleda. I 2021 års ägaranvisning förtydligas även vikten av ett jämställt företagande samt att bolaget särskilt ska beakta och vidta de åtgärder som krävs för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Ägarna har beslutat att verksamheten 2021 ska finansieras enligt nedan.

Almi Mälardalen	Moderbolag		Regional ägare		Summa
Anslag	15 031 138	51%	14 441 680	49%	29 472 818
<i>varav Västmanland</i>			7 220 840		
<i>varav Örebro</i>			7 220 840		

2020 års ordinarie anslag från Region Örebro län uppgick till samma belopp. Under 2020 tillkom även ett extra ägartillskott för att kunna klara det ökade trycket på utlåning som en konsekvens av rådande Coronapandemi. Region Örebro län beslutade då att tillskjuta 1 114 750 kronor utöver ordinarie anslag.

Beredning

Regional tillväxtnämnd har vid sitt sammanträde den 30 september 2020 behandlat ärendet.

Regionala tillväxtnämnden föreslår regionstyrelsen föreslå regionfullmäktige besluta att godkänna förslaget till ägaranvisning för ALMI Företagspartner Mälardalen AB för 2021 och framåt, samt att godkänna överenskommelsen mellan ägarna om finansiering av ALMI Företagspartner Mälardalen AB för 2021.

Konsekvenser för miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiven

Anvisningarna förväntas ha en positiv inverkan på miljö- och jämställdhetsperspektiven. Bolaget ska enligt anvisningarna medverka till ett jämställt företagande och medverka till att konkurrenskraftiga, och därmed hållbara, små och medelstora

företag utvecklas och blir fler. Med hållbar tillväxt avses tillväxt i bolag som bedöms vara ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara över tid. Almi ska även enligt anvisningarna arbeta mot alla kunder i målgruppen men ha ett särskilt fokus på tidiga skeden samt kvinnor och personer med utländsk bakgrund.

Ekonomiska konsekvenser

Finansieringen sker inom regionala tillväxtnämndens budget.

Uppföljning

Bolaget ska i samband med årsstämman till ägarna lämna en skriftlig rapport kring måluppfyllelse (samt kommentera eventuella avvikelser) och väsentliga insatser som bolaget vidtagit med anledning av bifogad ägaranvisning. Bolaget ska därvid också redovisa resultatet av bolagets arbete för ökad samordning av insatser i aktörssystemet samt föregående års insatser fördelat på bransch och kommun. Bolaget ska även tillstålla ägarna kvartalsbokslut inklusive periodens rapport om uppföljning av periodens utfall av fastställda mål samt i dialog med ägarna tillstålla ägarna tertialrapportering av vissa indikatorer. Utöver detta ska bolaget på moderbolagets begäran bidra till redovisning av hur koncernen agerat marknadskompletterande.

Beslutsunderlag

FöredragningsPM regionstyrelsen den 20 oktober 2020.

Bilaga 1: Ägaranvisning för Almi Företagspartner Mälardalen AB

Bilaga 2: Missiv till ägaranvisning med målbilaga

Bilaga 3: Målbilaga regionala dotterbolag

Bilaga 4: Almi Företagspartner Mälardalen AB - överenskommelse mellan ägare om finansiering av verksamheten 2021

Rickard Simonsson
Regiondirektör

Skickas till:

Regionfullmäktige

Ägaranvisning för Almi Företagspartner Mälardalen AB

Almi Företagspartner Mälardalen AB, nedan kallat bolaget, ägs av Almi Företagspartner AB (51 procent) nedan kallat moderbolaget, av Region Västmanland (24,5 procent) och Region Örebro län (24,5 procent).

Ägarna tydliggör i dessa ägaranvisningar sina gemensamma intentioner avseende inriktningen av och mål för bolagets verksamhet

Dessa anvisningar är styrande för bolagets verksamhet i enlighet med beslut som fattats vid årsstämma under våren 2020.

1 Uppdrag

Almis verksamhet ska stärka det svenska näringslivets utveckling och verka för en hållbar tillväxt.

Bolaget ska erbjuda tjänster inom affärsutveckling och utlåning i huvudsak riktat till företag med lönsamhets- och tillväxtpotential. Almis målgruppsmodell ska vara styrande för hur resurser ska allokeras varför tillväxtpotential och nytta av Almis marknadskompletterande insatser ska vara avgörande för beslut om insatser.

Verksamheten ska bidra till ett jämställt företagande och medverka till att konkurrenskraftiga, och därmed hållbara, små och medelstora företag utvecklas och blir fler. Med hållbar tillväxt avses tillväxt i bolag som bedöms vara ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara över tid.

Bolaget ska aktivt söka nya kunder och verksamheten ska utgå från behoven hos företagen i samtliga av länens kommuner.

Bolaget ska arbeta mot alla kunder i målgruppen (bredd-, spets- och idealkunder) men ha ett särskilt fokus på tidiga skeden i termer av livscykel eller i termer av expansionsfaser såsom produkt- och tjänste- eller marknadsutveckling, samt kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Bolaget ska bidra till utveckling och kommersialiseringen av företag med kunskapsintensiva affärsidéer, t.ex. genom samverkan med science parks samt inkubatorer och andra akademiska miljöer.

Almis verksamhet ska vara marknadskompletterande och riktas mot företag som inte får sitt behov av finansiering eller rådgivning tillgodosett av marknadens privata aktörer.

För att säkerställa att kundföretagen får tillgång till rätt insatser och för att bidra till samordning av insatser inom aktörssystemet ska bolaget aktivt ta initiativ till en ökad samverkan och bygga partnerskap med relevanta privata och offentliga aktörer vars syfte är att finansiera och på andra sätt stödja företagsutveckling samt internationalisering av näringslivet. Detta gäller särskilt samverkan med Almi Invest. Bolaget ska också aktivt verka för en bättre samordning mellan länens olika innovationsstödjande insatser.

2 Vision och affärsidé

Verksamheten ska utgå från Alms vision och affärsidé.

- Almis vision: Vi investerar i framtida tillväxt.
- Almis affärsidé: Med lån, riskkapital och affärsutveckling skapar vi möjligheter för företag att växa. Vi finns nära företagen med en bred kunskap om företagande och hållbar tillväxt.

3 Riktlinjer för verksamheten

Bolagets kärnverksamhet är lån i kombination med affärsutveckling. Bolaget ska i kommission tillhandahålla de lån och garantier som ingår i koncernens produktutbud samt de nationella kunderbjudandena inom affärsutveckling.

Bolaget ska följa utvecklingen av det pågående Corona-utbrottet och inom ramen för uppdraget och denna ägaranvisning anpassa verksamheten efter de förändrade behov hos företagen som detta kan komma att föranleda.

Affärsutvecklingsverksamhet utöver de nationella kunderbjudandena ska utgå från det identifierade behovet hos de små och medelstora företagen. Sådan verksamhet ska godkännas av bolagets styrelse som ska säkerställa att uppdragen ligger i linje med ägarnas syn på verksamhetens inriktning.

Bolaget ska bedriva verksamheten effektivt så att en så stor andel som möjligt av resurserna används för affärsverksamhet mot kund. Koncerngemensamma processer och stödfunktioner ska användas. Bolaget ska särskilt beakta och vidta de åtgärder som krävs för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Bolaget ska verka inom det koncerngemensamma ledningssystemet. Bolaget ska implementera riktlinjer-principer för ersättning och andra anställningsvillkor för ledande befattningshavare i bolag med statligt ägande, beslutade av regeringen den 22 december 2016/27 februari 2020.

Bolaget ska aktivt medverka i den fortsatta implementeringen av Almis strategi.

4 Övriga anvisningar

Bolaget ska i övrigt

- medverka i genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna i Västmanlands respektive Örebro län,
- kontinuerligt informera samtliga kommunledningar om bolagets verksamhet i samverkan med de regionala ägarna,
- driva verksamhet kring internationalisering i företag genom verksamheten inom EEN, samt
- kommunicera nya projektidéer i tidigt läge med moderbolag och de regionala ägarna för att möjliggöra gemensamma satsningar.

5 Verksamhetens mål

Bolaget ska i sin verksamhet eftersträva de mål som framgår av vid var tid gällande målstruktur. Nu gällande målstruktur återfinns i bilaga 1.

6 Särskild rapportering

Bolaget ska i samband med årsstämman till ägarna lämna dels en skriftlig rapport av hur målen har uppnåtts samt kommentera ev. avvikelser, dels en skriftlig rapport av väsentliga insatser som bolaget vidtagit med anledning av denna ägaranvisning. Bolaget ska därvid också redovisa resultatet av bolagets arbete för ökad samordning av insatser i aktörssystemet samt föregående års insatser fördelat på bransch och kommun.

Bolaget ska tillstålla ägarna kvartalsbokslut inklusive periodens rapport om uppföljning av periodens utfall av fastställda mål.

Bolaget ska i dialog med ägarna tillstålla ägarna tertialrapportering av vissa indikatorer.

Bolaget ska på moderbolagets begäran bidra till redovisning av hur koncernen agerat marknadskompletterande.

7 Finansiering av verksamheten

Ägarna tillskjuter för bolagets verksamhet 2021 anslagsmedel enligt särskild överenskommelse.

Därutöver tillkommer medel för projekt och uppdrag, initierade av ägarna och som finansieras av ägarna gemensamt eller var och en för sig, eller av annan finansiär, enligt särskilda överenskommelser. Särskilda uppdrag från någon ägare till Bolaget ska godkännas av båda parter. Kostnader och intäkter för uppdrag som finansieras vid sidan av ägaranslaget ska redovisas särskilt. Sådana uppdrag kan tillkomma när som helst under verksamhetsåret ska godkännas av bolagets styrelse i enlighet med vad som framgår av avsnitt 3 ovan.

Bolaget ska där så är möjligt komplettera finansieringen av verksamheten genom medel från bl a nationella och regionala aktörer eller EU.

Denna ägaravisning, som ersätter tidigare utfärdade ägaravisning, har upprättats i fyra (4) original exemplar varav parterna tagit var sitt och ett överlämnats till bolaget.

Västerås den

2020

Örebro den

2020

Region Västmanland

Region Örebro län

.....,

Denise Norström

.....

Irén Lejegren

Stockholm den

2020

Almi Företagspartner AB

.....,

Göran Lundwall

Kommentar till väsentliga förändringar i ägaravisning till regionalt dotterbolag

Verksamheten ska *bidra till ett jämställt företagande*:

Förtydligande som bottnar i en ändring i regeringens ägaravisning till Almi Företagspartner AB och som ligger väl i linje med hur moderbolaget uppfattar att ägarna gemensamt ser på vikten av jämställdhet och mångfald. De föreslagna målen rörande överrepresentation av fokusgrupper är ett sätt att följa upp att uppdraget efterlevs.

Bolaget ska också bidra till utveckling *och kommersialisering* av företag med kunskapsintensiva affärsidéer, *t.ex. genom samverkan med science parks samt inkubatorer och andra akademiska miljöer*:

Tidigare rapporterade moderbolaget andelen kunskapsintensiva företag till regeringen, ett krav som är borttaget från den anvisning till moderbolaget som staten antog på årsstämman den 27 april 2020. Bolaget föreslås, precis som är fallet redan i dag, finnas i dessa miljöer och samverka med befintliga aktörer och genom detta kunna bygga relationer och få in propåer från kunder som ligger inom Almis uppdrag och målgruppsmodell.

Bolaget ska följa utvecklingen av det pågående Corona-utbrottet och inom ramen för uppdraget och denna ägaravisning anpassa verksamheten efter de förändrade behov hos företagen som detta kan komma att föranleda.

Ett tillägg för att tydliggöra ägarnas ambitioner under rådande omständigheter.

Bolaget ska särskilt beakta och vidta de åtgärder som krävs för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Ett tillägg för att fånga upp koncernens omfattande arbete med åtgärder för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Bolaget ska på moderbolagets begäran bidra till redovisning av hur koncernen agerat marknadskompletterande.

Ett tillägg för att moderbolaget ska kunna rapportera aktiviteter /
överväganden i enlighet med regeringens ägaransvisning till moderbolaget.

Kommentarer till den reviderade målstrukturen

Målstrukturen är tydliggjord såtillvida att det framgår vilka mål som styrelsen ansvarar för att sätta, märkta med (S), och vilka mål som ägarna gemensamt sätter för bolaget, märkta med (Ä).

Nettoomsättningstillväxt (Ä)

Reviderat mål. Tidigare mättes överlevnadsgrad, omsättning och förädlingsvärde. Det nya målet fokuserar enbart på nettoomsättning och jämförelsegruppen är ändrad.

EBITDA-tillväxt (Ä)

Nytt mål i syfte att mäta lönsam tillväxt. Samma jämförelsegrupp som för nettoomsättningstillväxt.

Andel unika kunder i tidigare skeden (Ä)

Mål som tidigare endast mätts på koncernnivå. Med tidiga skeden avses nystartade bolag samt bolag i tillväxt- och expansionsfas.

Andel kvinnor av unika kunder (Ä)

Oförändrat mål. Sammansättning av jämförelsegruppen ändrad.

Andel utländsk bakgrund av unika kunder (Ä)

Oförändrat mål. Sammansättning av jämförelsegruppen ändrad.

Avkastning lån rullande 36 månader (Ä)

Oförändrat mål.

Utbetalda lån (S)

Oförändrat mål.

Avslutade affärsutvecklingsinsatser (S)

Oförändrat mål.

Kostnad/Insats (S)

Nytt mål i syfte att öka fokus på produktivitet genom att mäta relationen kostnad/insats. Ersätter det tidigare målet Andel kundtid.

Engagemangsindex (S)

Oförändrat mål.

God kundkännedom (Ä)

Nytt mål i syfte att tydliggöra ägarnas höga ambition avseende arbete med åtgärder för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

NPS Kundföretag (S)

Oförändrat mål.

Målstruktur affärsområde Företagspartner

Målstrukturen för affärsområde Företagspartner är indelad i sju (7) målområden med totalt 12 underliggande mål.

- För sju (7) av de tolv (12) målen beslutas målnivåerna av ägarna genom denna anvisning. Dessa mål är markerade med **(Ä)**.
- För fem (5) av de tolv (12) målen beslutas målnivåerna, efter dialog mellan affärsområde företagspartner och dotterbolag, inom ramen för koncernens årliga verksamhetsplaneringsprocess. Målnivåerna fastställs slutligen av bolagets styrelse i samband med fastställande av verksamhetsplan och budget. Dessa mål är markerade med **(S)**.

Målområde	Mål	Målnivå	Mål- typ	Rapport styrelse			
				Q1	Q2	Q3	Q4
Hållbar tillväxt i kundföretagen	Nettoomsättningstillväxt	Nettoomsättningstillväxten i kundföretagen ska vara högre än jämförelsegruppen. Jämförelsegruppen utgörs av den regionala företagsstocken av mikroföretag samt små och medelstora företag enligt Europeiska kommissionens definition.	(Ä)	-	-	-	X
	EBITDA-tillväxt	EBITDA -tillväxten i kundföretagen ska vara högre än jämförelsegruppen. Jämförelsegruppen utgörs av den regionala företagsstocken av mikroföretag samt små och medelstora företag enligt Europeiska kommissionens definition.	(Ä)	-	-	-	X
Fokusgrupper	Andel unika kunder i tidiga skeden	Andel unika kunder i tidiga skeden (uppstarts- och expansionsfaser) ska uppgå till minst 80 procent.	(Ä)	-	X	-	X
	Andel kvinnor av unika kunder	Andel kvinnor (den högst rankade företagsledaren) av unika kunder ska vara högre än jämförelsegruppen. Jämförelsegruppen utgörs av den regionala företagsstocken mikroföretag samt små och medelstora företag enligt Europeiska kommissionens definition, vars omsättning har vuxit med i genomsnitt minst 10 procent per år under den senaste 3-årsperioden.	(Ä)	-	X	-	X
	Andel utländsk bakgrund av unika kunder	Andel utländsk bakgrund av unika kunder ska vara högre än jämförelsegruppen. Jämförelsegruppen utgörs av den regionala företagsstocken mikroföretag samt små och medelstora företag enligt Europeiska kommissionens definition, vars omsättning har vuxit med i genomsnitt minst 10 procent per år under den senaste 3-årsperioden.	(Ä)	-	X	-	X
Avkastning	Avkastning lån rullande 36 månader	Avkastning lån rullande 36 månader ska ligga mellan två (2) och fyra (4) procent.	(Ä)	X	X	X	X
Affärsvolym	Utbetalda lån	Total utbetalning nya lån (kr). Målnivån beslutas efter samråd med affärsområdet och ska bidra till att koncernens övergripande mål uppnås	(S)	X	X	X	X
	Avslutade affärsutvecklingsinsatser	Avslutade affärsutvecklingsinsatser (antal). Målnivån beslutas efter samråd med affärsområdet och ska bidra till att koncernens övergripande mål uppnås.	(S)	X	X	X	X
Produktivitet	Kostnad/insats	Bolaget ska eftersträva en hög produktivitet definierat som kostnad/insats. Målnivån beslutas efter samråd med affärsområdet och ska bidra till att koncernens övergripande mål uppnås.	(S)	X	X	X	X
Hållbart värdeskapande	Engagemangsindex	Almi ska ha engagerade medarbetare med ambition, kompetens och potential att utveckla sig själva och därmed bidra till att Almi når sina mål. Engagemangsindex mäts i den årliga medarbetarundersökningen och ska uppgå till minst 85.	(S)	-	-	-	X
	God kundkännedom genom KYC i Almis aktiva affärsrelationer	Bolaget ska ha 100 procent kundkännedom i alla sina aktiva affärsrelationer.	(Ä)	-	X	-	X
Nöjda kunder	NPS Kundföretag	Almis kundföretag ska vara nöjda med Almis insatser och vara beredda att rekommendera Almi till andra. Genom NPS-enkäter (Net Promotor Score) till kundföretag utvärderas om kunderna är nöjda med Almis insats. NPS ska uppgå till minst 55. 1012 (1143)	(S)	-	X	-	X

Almi Företagspartner Mälardalen AB - överenskommelse mellan ägare om finansiering av verksamheten 2021

Av ägaranvisningar 2020 för Almi Företagspartner Mälardalen AB framgår att finansieringen av bolagets verksamhet för 2021 ska överenskommas i särskild ordning.

Ägarna har beslutat att verksamheten 2021 ska finansieras enligt nedan.

Almi Mälardalen	Moderbolag		Regional ägare		Summa
Anslag	15 031 138	51%	14 441 680	49%	29 472 818
<i>varav Västmanland</i>			<i>7 220 840</i>		
<i>varav Örebro</i>			<i>7 220 840</i>		

Denna överenskommelse har upprättats i fyra (4) originalexemplar varav parterna tagit var sitt och ett överlämnats till bolaget.

Västerås den 2020

Örebro den 2020

Region Västmanland

Region Örebro

.....

.....

Denise Norström

Irén Lejegen

Stockholm den 2020

Almi Företagspartner AB

.....

Göran Lundwall

36

Remissvar - Förslag till
Regional utvecklingsstrategi
för Uppsala län

20RS5032

Svar på remissen Förslag till Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar

att förslaget till svar godkänns som Region Örebro läns svar till Region Uppsala.

Sammanfattning

Den regionala utvecklingsstrategin och Agenda 2030-strategin för Uppsala län, nedan kallad regional utvecklingsstrategi för Uppsala län, anger visionen för Uppsala län: Ett gott liv i en nyskapande och hållbar kunskapsregion med internationell lyskraft. Denna vision visar på ett långsiktigt önskvärt tillstånd. Den bygger på Uppsala läns förutsättningar och svarar upp mot de stora utmaningarna. I strävan mot att uppnå visionen tar strategin samtidigt steg mot de globala målen.

De globala målen och visionen konkretiseras i tre strategiska utvecklingsområden:

- En region för alla lyfter fram hur ett samhälle format efter människan ger ett gott liv, med öppna och inkluderande miljöer.
- En hållbart växande region fokuserar på samhällsutvecklingen i Uppsala län, dess natur och livsmiljöer och förhållandet till omkringliggande län.
- En nyskapande region tar fasta på betydelsen av ett livskraftigt näringsliv och civilsamhälle samt förmågan till utmaningsdriven förnyelse och värdeskapande i företag, organisationer och samhälle.

Region Örebro län har granskat remissförslaget utifrån områden som berör Örebro län och där samverkan sker med Region Uppsala. Region Örebro län har därför i sitt yttrande främst lämnat inspel inom områden som rör minskad klimatpåverkan,

Tjänsteställe, handläggare
Regional utveckling, Susanne Rosendahl

Sammanträdesdatum
2020-10-20

FöredragningsPM
Dnr: 20RS5032

infrastruktur, transporter och fysisk planering, utbildning och kompetensförsörjning samt innovationer.

Ärendebeskrivning

Region Uppsala har arbetat fram ett förslag till regional utvecklingsstrategi (RUS) för Uppsala län. Förslaget har skickats ut på remiss under perioden maj-oktober 2020. Region Örebro län har fått erbjudande om att yttra sig om förslaget. Förslag till yttrande är framtaget av en grupp tjänstepersoner på förvaltningen för regional utveckling.

Bedömning

Övergripande inspel

Förslaget till Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län är väl genomarbetat och uppfyller ambitionen att vara in linje med Agenda 2030-målen. Läsbarheten skulle dock vinna på viss kondensering av dokumentet.

Region Uppsala, Region Örebro län och de övriga regionerna i östra Mellansverige, ÖMS samverkar redan idag inom ett flertal politikområden, bland annat kompetensförsörjning, infrastruktur, smart specialisering samt energi- och klimatfrågor. Region Örebro län önskar att denna samverkan lyfts i strategin.

Inspel område för område

Minskad klimatpåverkan

Region Örebro län önskar att Region Uppsala överväger att lyfta in även beteendeförändringar och andra mjuka insatser för en mer hållbar och klimatsmart region. Anledningen till detta är att Region Örebro län gärna ser fortsatta gemensamma satsningar och projektet i regionerna i östra Mellansverige kopplat till beteendeförändringar.

Tjänsteställe, handläggare
Regional utveckling, Susanne Rosendahl

Sammanträdesdatum
2020-10-20

FöredragningsPM
Dnr: 20RS5032

Infrastruktur, transporter och fysisk planering

Region Örebro län ser positivt på att möjligheten till boende i glesbygder underlättas. Det är samtidigt av intresse för den funktionella integreringen av östra Mellansverige att dessa bostäder, i likhet med tätorternas, placeras i lägen som medger arbetspendling med stöd av kollektivtrafik.

Region Örebro län finner det också positivt att godsstrategin som tas fram inom samarbetet En bättre sats nämns och att region Uppsala jobbar strategiskt i dess riktning.

Region Örebro län bedömer att kartbilden på sid 30 (figur 6) ger en rättvisande bild med tydlig rumslig beskrivning om konkreta samarbetsområden.

Region Örebro län föreslår att det förtydligas att arbetet inom säkra och attraktiva städer och livsmiljöer också stärker det storregionala målet om funktionell integrering av bostads- studie och arbetsmarknaderna inom östra Mellansverige (ÖMS).

Det är av flera skäl positivt att Region Uppsala vill värna länets jordbruksmark. Region Örebro län delar samtidigt utmaningen att göra detta parallellt med tätortsutveckling. De tydligaste exemplen är Uppsala stad och Örebro stad vilka båda växer snabbt och är belägna på bördiga slätter. Region Örebro län skulle värdesätta ett utbyte med Region Uppsala kring metoder för att hantera denna planeringsutmaning. T.ex. genom att studera hur stadsmiljöer kan möjliggöra livsmedelsproduktion och andra ekosystemtjänster.

Utbildning och kompetensförsörjning

Region Örebro län finner att avsnittet om utbildning täcker in de utmaningar som vi också ser i Örebro län. Detta ger goda förutsättningar för fortsatt gott samarbete.

Avsnittet om kompetensförsörjning beskriver väl flera av de utmaningar vi även ser i Örebro län och samverkan pågår inom östra Mellansverige via Regionalfond och Socialfond. Region Örebro län ser att behov av att privata och offentliga arbetsgivare stärker kunskapen om och förmågan i det egna strategiska kompetensförsörjningsarbetet. Om inte detta stärks försvåras möjligheten för arbetsgivare och branschorganisationer att vara en aktiva och relevanta samverkanspartners till exempelvis utbildningssystemen i östra Mellansverige. Vi behöver därför tillsammans lyfta vikten av alla arbetsgivares strategiska kompetensförsörjningsarbete.

Tjänsteställe, handläggare
Regional utveckling, Susanne Rosendahl

Sammanträdesdatum
2020-10-20

FöredragningsPM
Dnr: 20RS5032

Innovationer för hållbar tillväxt och utveckling

Region Uppsala beskriver att processen med framtagandet av regional utvecklingsstrategi går parallellt med att ta fram en strategi för Smart Specialisering (RIS3). Region Örebro län ser fram emot att Region Uppsala tar fram en RIS3-strategi som komplement till den regionala utvecklingsstrategin.

Konsekvenser för miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiven

I Uppsala län ska det regionala utvecklingsarbetet, utöver att koppla mot nationell och europeisk nivå, även säkerställa en utveckling i linje med Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

En utveckling i Uppsala län i linje med de globala målen för hållbar utveckling bedöms även komma Örebro läns invånare till godo utifrån miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiven.

Ekonomiska konsekvenser

Det föreligger inga ekonomiska åtaganden för Region Örebro län.

Beslutsunderlag

FöredragningsPM Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län, remiss.

Region Örebro läns svar på Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län

Remissversion - Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län

Rickard Simonsson
Regiondirektör

Skickas till:

Region Uppsala

Tjänsteställe, handläggare
Regional utveckling, Susanne Rosendahl

Diarienummer
20RS5032

Datum
2029-10-20

Beteckning
Yttrande

Region Örebro läns yttrande på remiss - Remiss - Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län

Bakgrund

Region Uppsala har arbetat fram Förslag till Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län, nedan kallad regional utvecklingsstrategi för Uppsala län. Förslaget har skickats ut på remiss under perioden maj till oktober 2020. Region Örebro län har fått erbjudande om att yttra sig om förslaget.

Beredning

Region Örebro län tackar för erbjudandet att svara på remissen och har granskat remissförslaget utifrån områden som berör Örebro län, främst kring fysisk planering, energi- och klimatfrågor, kompetensförsörjning samt områden där samverkan sker inom samarbetet inom östra Mellansverige.

Yttrande

Övergripande inspel

Förslaget till Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län är väl genomarbetat och uppfyller ambitionen att vara in linje med Agenda 2030-målen. Läsbarheten skulle dock vinna på viss kondensering av dokumentet.

Region Uppsala, Region Örebro län och de övriga regionerna i östra Mellansverige, ÖMS samverkar redan idag inom ett flertal politikområden, bland annat kompetensförsörjning, infrastruktur, smart specialisering samt energi- och klimatfrågor. Region Örebro län önskar att denna samverkan lyfts i strategin.

Postadress
Region Örebro län
Regionkansliet
Box 1613, 701 16 Örebro
E-post: regionen@regionorebrolan.se

Besöksadress
Eklundavägen 2, Örebro
Tel: 019-602 70 00
Fax: 019-602 70 08

Inspel och synpunkter område för område

4.1.3 Utbildning och sysselsättning för alla

Region Örebro län finner att avsnittet täcker in de utmaningar som vi också ser i Örebro län. Detta ger goda förutsättningar för fortsatt gott samarbete.

5. En hållbart växande region

Behovet av en övergripande regional fysisk planering inom Uppsala län uttrycks såväl som prioriterat mål (sid 26, 36), som åtagande (sid 28, 57) och som text (sid 31, 36). Det är väl motiverat och beskrivet. Här har Region Örebro län är intresse av erfarenhetsutbyte med Region Uppsala.

5.1 Långsiktiga utvecklingsmål för en hållbart växande Region

De tre långsiktiga utvecklingsmålen är bra och attraktiva dock finner Region Örebro län de förslagna insatserna för att minska klimatpåverkan som övervägande tekniska. Region Örebro län önskar att Region Uppsala överväger att lyfta in även beteendeförändringar och andra mjuka insatser för en mer hållbar och klimatsmart region. Anledningen till detta är att Region Örebro län gärna ser fortsatta gemensamma satsningar och projektet i regionerna i östra Mellansverige kopplat till beteendeförändringar.

5.1.1 Tillgängliga och hållbara transporter

Region Örebro län ser positivt på att möjligheten till boende i glesbygder underlättas. Det är samtidigt av intresse för den funktionella integreringen av östra Mellansverige att dessa bostäder, i likhet med tätorternas, placeras i lägen som medger arbetspendling med stöd av kollektivtrafik.

Region Örebro län finner det också positivt att godsstrategin som tas fram inom samarbetet *En bättre sats* nämns och att region Uppsala jobbar strategiskt i dess riktning.

Region Örebro län bedömer att kartbilden på sid 30 (figur 6) ger en rättvisande bild med tydlig rumslig beskrivning om konkreta samarbetsområden.

5.1.2 Säkra och attraktiva städer och livsmiljöer

Region Örebro län föreslår att det förtydligas att arbetet inom säkra och attraktiva städer och livsmiljöer också stärker det storregionala målet om funktionell integrering av bostads- studie och arbetsmarknaderna inom östra Mellansverige (ÖMS).

5.1.3 Livskraftiga naturmiljöer och hållbar livsmedelsförsörjning

Det är av flera skäl positivt att Region Uppsala vill värna länets jordbruksmark. Region Örebro län delar samtidigt utmaningen att göra detta parallellt med tätortsutveckling. De tydligaste exemplen är Uppsala stad och Örebro stad vilka båda växer

snabbt och är belägna på bördiga slätter. Region Örebro län skulle värdesätta ett utbyte med Region Uppsala kring metoder för att hantera denna planeringsutmaning. T.ex. genom att studera hur stadsmiljöer kan möjliggöra livsmedelsproduktion och andra ekosystemtjänster.

6.1.1 Kompetens till länets företag och organisationer

Avsnittet beskriver väl flera av de utmaningar vi även ser i Örebro län och samverkan pågår inom östra Mellansverige via Regionalfond och Socialfond. Region Örebro län ser att behov av att privata och offentliga arbetsgivare stärker kunskapen om och förmågan i det egna strategiska kompetensförsörjningsarbetet. Om inte detta stärks försvåras möjligheten för arbetsgivare och branschorganisationer att vara en aktiva och relevanta samverkanspartners till exempelvis utbildningssystemen i östra Mellansverige. Vi behöver därför tillsammans lyfta vikten av alla arbetsgivares strategiska kompetensförsörjningsarbete.

6.1.3 Innovation för hållbar tillväxt och utveckling

Region Uppsala beskriver att processen med framtagandet av regional utvecklingsstrategi går parallellt med att ta fram en strategi för Smart Specialisering (RIS3). Region Örebro län ser fram emot att Region Uppsala tar fram en RIS3-strategi som komplement till den regionala utvecklingsstrategin.

För Region Örebro län

Andreas Svahn
Regionstyrelsens ordförande

Rickard Simonsson
Regiondirektör

Hej!

Region Uppsala har uppdraget att revidera Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län. Processen har pågått under 2019 och 2020 och ett förslag till ny strategi är nu framtagen. **Vi skickar härmed ut Förslag till Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län till er organisation på remiss.** Se bifogat missiv för mer information.

Vi hoppas att ni har möjlighet att svara så vi kan få ta del av era inspel och tankar på förslaget! **Sista dag för svar är 30 oktober 2020.**

Missiv samt *Förslag till Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län* är bifogade. För övriga underlag, samt information om bland annat datum för remisskonferenser under våren, gå in på www.regionuppsala.se/rus.

Med vänlig hälsning

Henrik Andréasson

Processledare Regional utvecklingsstrategi

för Region Uppsala

Remiss – Regional utvecklingsstrategi Uppsala län

Den regionala utvecklingsstrategin är en övergripande strategi för det gemensamma regionala utvecklingsarbetet i Uppsala län. Det förslag till strategi som nu går ut på remiss ska, från och med dess antagande, ersätta den befintliga regionala utvecklingsstrategin. I detta förslag till utvecklingsstrategi föreslås att denna även ska fungera som länets Agenda 2030-strategi.

Förslaget har arbetats fram i bred dialog under 2019 och 2020, med representanter för kommuner, myndigheter, akademi, näringsliv och det civila samhället. Inspelen från dialogerna har varit ett viktigt underlag för förslaget till regional utvecklingsstrategi, tillsammans med kunskapsunderlag om tillståndet i, och utvecklingen av, Uppsala län, samt lärdomar från nuvarande strategi.

Mer information om hur förslaget på regional utvecklingsstrategi för Uppsala län har tagits fram, och tillgång till bakomliggande underlagsrapporter finns på www.regionuppsala/rus

Vi är medvetna om att utvecklingen av covid-19 påverkar era verksamheter och har därför förlängt remissperioden till 30 oktober. Vi hoppas att ni har möjlighet att svara på remissen.

Om dokumentet

Förslaget till regional utvecklingsstrategi bygger vidare på struktur från nuvarande RUS, med en vision som konkretiseras i tre strategiska utvecklingsområden, *En region för alla*, *En hållbart växande region*, samt *En nyskapande region*. De strategiska utvecklingsområdena är ömsesidigt påverkande och beroende av varandra samtidigt som de ger ingång och struktur för länets utvecklingsarbete. Agenda 2030 ligger som en grund för arbetet och ska fungera som en riktningsskiss, samtidigt som det är mot de globala målen och visionen vi strävar.

Strategin inleds med en beskrivning av uppdraget, länets läge och nuläge samt påverkande omvärldskrafter, samt hur strategin syftar att integrera Agenda 2030 och de globala målen.

Därefter redogörs för de strategiska utvecklingsområdena med en redogörelse för vad respektive utvecklingsområde strävar efter samt vad området innefattar. Därefter redogörs för områdets *långsiktiga utvecklingsmål* och den riktning som länets aktörer tillsammans behöver sträva mot, samt de *åtaganden* som vi gemensamt i samverkan har att hantera för att gå mot det långsiktiga utvecklingsmålet. Slutligen redogörs för de prioriterade målen under programperioden (2021–2024) och vilka steg som ska tas inom dessa, samt kopplade *indikatorer*.

I det avslutande kapitlet redogörs för förutsättningarna och formerna för ett kraftfullt genomförande av strategin.

Bilderna i remissversionens kommer att i slutlig version ersättas med länsspecifika bilder. Under remissperioden sker även en genomgång av texterna för att säkerställa läsarlämpliga och lättillgängliga formuleringar.

Så svarar ni

Region Uppsala önskar svar på remissen senast den 30 oktober 2020. Svaret skickas in i Word- eller PDF-format (namngett med er organisations namn) till regionalutvecklingsstrategi@regionuppsala.se. Skriv "Remissvar" samt organisationens namn i ämnesraden. Ange även kontaktperson för ert remissvar.

Svaret ska utgå från strategins huvudrubriker och vara så kortfattat och konkret som möjligt. Ta upp både det som ni ser som styrkor i strategin och det ni tycker behöver ändras. Motivera kortfattat. Där ni vill instämma i eller motsätta er, gör ert ställningstagande tydligt. Ni får gärna även beskriva hur ni som organisation ser att ni kan vara med och bidra i genomförandet av strategin.

Så behandlas synpunkterna

Region Uppsala sammanställer och behandlar de inkomna synpunkterna efter att remissperioden är slut. Vi presenterar en samlad bild av remissvaren på www.regionuppsala.se/rus. Under hösten 2020 tar vi fram en uppdaterad version av strategin som behandlas av regionstyrelsen. Beslut om strategin tas på regionfullmäktige våren 2021.

Synpunkter i remissvaren kommer även i möjligaste mån tas till vara i Region Uppsalas programskrivning av nya EU-program inom sammanhållningspolitiken för perioden 2021–2027 och i arbetet med att ta fram en strategi för innovation/smart specialisering.

Remisshandlingar

- Missiv med sändlista (det här brevet)
- Förslag till Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län
- Underlagsrapport 1: Nulägesanalys Uppsala län
- Underlagsrapport 2: Omvärldsanalys Uppsala län
- Underlagsrapport 3: Perspektivanalys av Regional utvecklingsstrategi inför remiss
- Underlagsrapport 4: Beskrivning av revideringsprocessen

Ovanstående handlingar finns tillgängliga på www.regionuppsala.se/rus

Remissdialoger under processen

I slutet av maj och början av juni kommer vi att arrangera ett antal digitala möten för att presentera förslaget och ge möjlighet att ställa frågor. Innehållet kommer vara detsamma under mötena, men flera datum och tider erbjuds för att öka chansen att ni vid behov kan delta vid något av tillfällena. Innan sommaren kommer vi att ta ställning till eventuella dialogtillfällen under hösten.

Mötestider:

28 maj, kl. 10–12

29 maj, kl. 8–10

2 juni, kl. 11.30–13

10 juni, kl. 16.30–18

11 juni, kl. 13–15

Länk till respektive tillfälle kommer att läggas upp på www.regionuppsala.se/rus senast en vecka innan. Ingen särskild anmälan krävs.

Frågor

Har du frågor är du välkommen att kontakta processledare

Henrik Andréasson, henrik.andreasson@regionuppsala.se, tel. 018-6116112, eller

Pär Westring, par.westring@regionuppsala.se, tel. 018-6171056

Vi ser fram emot att ta del av era remissvar!

Johan von Knorring
Regiondirektör

Sändlista för remiss avseende Förslag till Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län

Kommunerna i Uppsala län

Kommuner (angränsande till Uppsala län)

Gävle
Norrtälje
Sala
Sandviken
Sigtuna
Strängnäs
Upplands-Bro
Västerås

Grannregioner

Länsstyrelsen Gävleborgs län
Länsstyrelsen Stockholms län
Länsstyrelsen Västmanlands län
Länsstyrelsen Örebro län

Region Gävleborg
Region Stockholm
Region Sörmland
Region Västmanland
Region Örebro

Universitet

Sveriges lantbruksuniversitet
Uppsala universitet

Myndigheter

Länsstyrelsen Uppsala län
Arbetsförmedlingen
Försvarsmakten Militärregion Mitt
Försäkringskassan
Livsmedelsverket
Läkemedelsverket
Migrationsverket
Polismyndigheten Region Mitt
Skogsstyrelsen
SVA
Swedavia
Trafikverket
Tillväxtverket

Näringslivsaktörer/-organisationer

ALMI
Companion
Connect Region Uppsala
Drivhuset
Fastighetsägarna
Företagarna Mälardalen
LRF Mälardalen
Skogsägarna
Stockholms Handelskammare
STUNS
Svenskt Näringsliv
UIC
Ung företagsamhet
Uppsala BIO

Civilsamhälle/föreningar

ABF
Barnombudet i Uppsala län
Cykelfrämjandet
Friluftsförbundet
Hela Sverige ska leva
HSO/Funktionsrätt
Hyresgästföreningen
Kårsamverkan Uppsala universitet
Naturskyddsföreningen
PRO
RFSL
Röda korset
RF-SISU
SIU
SPF
Studieförbundet
Sveriges elevkårer
Uppsala läns bildningsförbund
Vi unga Uppsala län

Organisationer i övrigt

Fackförbunden
Mälardalsrådet
Samordningsförbundet
Svenska Kyrkan
Upplandsstiftelsen

SAMT ÖPPEN möjlighet via webben

Remissversion av:

Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län

Innehåll

1. Förord	4
Tillsammans skapar vi framtidstro	4
2. Inledning	6
2.1 Uppdraget	6
2.2 En länsstrategi för Agenda 2030	7
2.3 Uppsala län och dess omvärld	8
2.3.1 Omvärldskrafter som påverkar länet	8
2.3.2 Uppsala län och dess förutsättningar	9
3. Från vision till indikatorer	12
4. En region för alla	14
4.1 Långsiktiga utvecklingsmål för En region för alla	16
4.1.1 Ett hälsofrämjande samhälle	16
4.1.2 Ett öppet och inkluderande samhälle	18
4.1.3 Utbildning och sysselsättning för alla	19
4.2 Prioriterade mål under programperioden för En region för alla	22
4.2.1. En hälsofrämjande och nära vård	22
4.2.2. Ett gott samhällsklimat med hög tillit och inkludering	23
4.3 Indikatorer för En region för alla	25
5. En hållbart växande region	26
5.1 Långsiktiga utvecklingsmål för En hållbart växande region	28
5.1.1 Tillgängliga och hållbara transporter	28
5.1.2 Säkra och attraktiva städer och livsmiljöer	31
5.1.3 Livskraftiga naturmiljöer och hållbar livsmedelsförsörjning	34
5.2 Prioriterat mål under programperioden för En hållbart växande region	36
5.2.1 En hållbar och robust regional samhällsplanering och infrastruktur	36
5.3 Indikatorer för En hållbart växande region	38
6. En nyskapande region	40
6.1 Långsiktiga utvecklingsmål för En nyskapande region	42
6.1.1 Kompetens till länets företag och organisationer	42
6.1.2 Ett gott klimat för utveckling och hållbar tillväxt i hela länet	43
6.1.3 Innovation för hållbar tillväxt och utveckling	45
6.2 Prioriterat mål under programperioden för En nyskapande region	49
6.2.1 En ökad utmanings- och kunskapsdriven hållbar tillväxt, utveckling och innovation	49
6.3 Indikatorer för En nyskapande region	50
7. Genomförande - från vision till handling	51
8. RUS i korthet	56

1. Förord

Tillsammans skapar vi framtidstro

Alla vi som bor och verkar i Uppsala län har ett gemensamt intresse och ansvar för att vårt län ska fortsätta utvecklas åt rätt håll. Vi har ett ansvar inför oss själva och kommande generationer att ta oss an de utmaningar och möjligheter vi står inför. Från att här och nu hantera effekterna av Covid19-pandemin, till att mer långsiktigt fundera på hur vi som län ska förhålla oss till en bredd av övergripande samhällsutmaningar utifrån våra specifika förutsättningar.

Den regionala utvecklingsstrategin ska ge en inriktning för länets långsiktiga utvecklingsarbete mot år 2030 och vilka steg vi behöver ta nu för att ta oss dit. I Uppsala län ska det regionala utvecklingsarbetet bidra till en utveckling i linje med Agenda 2030 och en hållbar tillväxt där alla aktörer inkluderas. Tillsammans skapar vi framtidstro och positiv genomförandekraft.

Denna remissversion bygger vidare på struktur och innehåll från tidigare regionala utvecklingsstrategier. I framtagandeprocessen har synpunkter fångats upp i dialog med länets aktörer. Dessa inspel har gett oss en bra grund för både framtagande av remissversionen och för ägarskap och kraft i kommande genomförande. Vi har vid ca 150 tillfällen mött drygt 1 500 mötesdeltagare från länets kommuner, berörda myndigheter, länets två universitet, civilsamhällesorganisationer, företag och näringslivsorganisationer. Särskilda ansträngningar har även gjorts för att fånga upp hur ungdomar resonerar kring viktiga framtidsfrågor.

Framarbetandet av detta dokument skedde innan Covid19-pandemin slog till. Den och dess effekter är nu en realitet för oss alla. I det liggande dokumentet har några mindre justeringar gjorts, för att knyta an till detta. Den regionala utvecklingsstrategin ska ge inriktning för det långsiktiga utvecklingsarbetet, samt peka ut fokus under de kommande åren. Inom ett antal delar kan vi se att viss komplettering av texter och förslag kan behövas för att möta upp de utvecklingsbehov som kommer som en följd av Covid19-pandemin. Remissarbetet och slutberedning under hösten 2020 får ge underlag för sådana justeringar.

Vi ser fram emot att få in remissvar från många olika aktörer och delar av länet. Ett högt engagemang även i denna del av arbetet, kan bidra till att vi efter fastställandet effektivt kan växla över till ett fokuserat genomförande.

Emilie Orring (M)
Regionstyrelsens ordförande

2. Inledning

2.1 Uppdraget

Det formella uppdraget att ta fram en regional utvecklingsstrategi kommer från lag om regional utvecklingsansvar (2010:630). Den regional utvecklingsansvariga aktören – Region Uppsala – ska utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin. Strategin ska utarbetas i, och bidra till, sektorsövergripande samverkan mellan och inom länets offentliga organisationer, näringsliv och civilsamhälle – vilket även ska leda till ökad samverkan mellan län, samt mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Det regionala utvecklingsarbetet är en del av Sveriges politik för hållbar tillväxt och utveckling och Europeiska unionens sammanhållningspolitik, som syftar till att minska skillnaderna mellan Europas regioner.

Uppsala läns regionala utvecklingsarbete förhåller sig och bidrar även till de nationella målen om miljö, folkhälsa, boende och byggande, klimat, kulturmiljö, jämställdhet, friluftsliv samt de europeiska och nationella transportpolitiska målen. Genom att koppla våra mål och utveckling mot

nationell och europeisk nivå ges sammanhang och kraft i arbetet. I denna regionala utvecklingsstrategi ligger ett särskilt fokus på att strategin ska ge grund för nödvändiga steg och åtaganden som bidrar till Parisavtalets mål om klimatet och de nationella klimatmålen, i enlighet med det klimatpolitiska ramverket.

Den regionala utvecklingsstrategin beaktar, stärker och stärks av samarbeten på mellan-kommunal nivå. Samarbetet mellan enskilda kommuner i olika län fortsätter att utvecklas. Knivsta arbetar aktivt i Arlandaregionen tillsammans med Sigtuna, Vallentuna och Upplands-Väsby och har utarbetat en delregional utvecklingsplan för området. Enköping har bildat samarbetet 4 Mälarstäder med Strängnäs, Eskilstuna och Västerås, utifrån gemensamma intressen kring bostäder, arbetsmarknad och Mälarens betydelse. I norr är Älvkarleby tätt sammanlänkat med Gävle och kommunerna i Gävleborgs län och i söder är Håbo tätt integrerat med Stockholms arbetsmarknad. Östhammar, Tierp och Heby samspelar allt starkare med Uppsala, tack vare utbyggda kommunikationer.

Strategier på europeisk och nationell nivå är under framarbetning. I processen för framtagandet av en regional utvecklingsstrategi följs detta arbete. Vid slutgiltig version efter remissperiod kommer dessa strategier att kortfattat redogöras för här.

EU:s politiska riktlinjer 2019-2024 bygger på de gemensamma idéer och prioriteringar som förenar EU och syftar till att forma det gemensamma arbetet framöver. De politiska riktlinjerna är inriktade på de sex övergripande ambitionerna för Europa: en europeisk grön giv, en ekonomi för människor, ett Europa rustat för den digitala tidsåldern, skydd av den europeiska livsstilen, ett starkare Europa i världen samt en ny satsning på demokrati i Europa.

2.2 En länsstrategi för Agenda 2030

I Uppsala län ska det regionala utvecklingsarbetet, utöver att koppla mot nationell och europeisk nivå, även säkerställa en utveckling i linje med Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Denna strategi ska därför, utöver att vara Uppsala läns regionala utvecklingsstrategi, även fungera som länets Agenda 2030-strategi.

Agenda 2030 är en deklaration från världens länder att de gemensamt är fast beslutna att ta de djärva och omdanande steg som omgående krävs för att föra in världen på en hållbar och motståndskraftig väg. Agendan har godkänts av alla länder och gäller för alla. Det rör sig om universella mål och delmål som omfattar hela världen – utvecklade länder och utvecklingsländer i lika grad. De är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den miljömässiga, sociala och ekonomiska.

Agenda 2030 och de globala målen visar hur mycket som förenar världens länder i utmaningar, strävan och målsättningar. De globala målen ligger i linje med redan fastställda europeiska och nationella målsättningar, där Agenda 2030 återaktualiserar

vikten av dessa mål, sätter dem i ett globalt sammanhang och visar på att en omställning måste ske här och nu.

De globala målen och deras indikatorer är en integrerad del av den regionala utvecklingsstrategin. Vi arbetar i linje med Agenda 2030 och de globala målen när vi i vårt län låter arbetet präglas av inkludering och delaktighet. Vi knyter an till Agenda 2030 och de globala målen när vi i en anda av allvar och beslutsamhet tar oss an de utmaningar som världen och vårt län står inför. Genom att i vår regionala utveckling ha ett fokus på genomförande i partnerskap kan vi visa på hur vårt län ska ta sin del av, och nyttja de stora möjligheterna som kommer av, omställningen till ett hållbart samhälle.

Genom detta arbete kan vi skapa framtidstro hos invånarna i Uppsala län, och om vi i samverkan lyckas bygga ett hållbart samhälle med hög välfärd, en god livsmiljö och låg miljöpåverkan, kan vi vara föregångare och visa att omställning är möjlig. Genom att dela med oss av våra erfarenheter kan vi därigenom inspirera vår omvärld och vara en positiv kraft även i den globala utvecklingen.

Figur 1. FN:s globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030.

2.3 Uppsala län och dess omvärld

Genom att koppla våra mål och vår utveckling mot nationell, europeisk och global nivå, ges kraft och sammanhang för vårt utvecklingsarbete. I en alltmer sammankopplad värld är större övergripande trender och krafter med påverkan på utvecklingen gemensamma mellan regioner och länder. Samtidigt kommer dessa omvärldskrafter att påverka länder och regioner olika utifrån deras särskilda förutsättningar och beredskap.

I Nuläges- samt Omvärldsanalys för Uppsala län redogörs för de omvärldskrafter som identifierats, samt för trender och nuläge för Uppsala län som ses ha bäring på den regionala utvecklingen.

I detta avsnitt redogörs kortfattat för omvärldskrafter och för länets läge och nuläge och hur dessa ger upphov till utmaningar och möjligheter som vi behöver beakta i det regionala utvecklingsarbetet.

2.3.1 Omvärldskrafter som påverkar länet

Världen idag står inför enorma utmaningar i att hantera de pågående klimatförändringarna och en miljö som är på bristningsgränsen. Konsekvenserna av dessa påverkar såväl människa som natur och är ett hot mot vår existens. Redan idag har människans tidigare aktiviteter givit upphov till allvarliga klimatrelaterade konsekvenser. Dessa konsekvenser riskerar att bli än mer omfattande och allvarliga, om vi inte förändrar hur våra samhällen ser ut från och med nu.

Teknikutvecklingen och digitaliseringen innebär omställning av samhället i paritet med industrialiseringen. Påverkan sker på bredden i hela samhället, från grundförutsättningar för stora verksamheter och behov av kompetens, till hur vi tar till oss information och interagerar med varandra. Digital omställning handlar om hur vi förhåller och anpassar oss till, samt drar fördel av, de möjligheter digitaliseringen innebär för arbetssätt, processer och beteenden.

Den snabba globaliseringen har helt förändrat hur människor rör sig, företag agerar och samhällen interagerar. Den globala ekonomin har bidragit till ett ökat välstånd samtidigt som den snabba tillväxten har skett utanför de gränser som planeten klarar av. Globaliseringen kan medföra många möjligheter, men samtidigt öka känsligheten för det som händer utanför vårt lands gränser, i allt från utbrott och spridning av samhällsfarliga sjukdomar och antibiotikaresistens, till ett globalt säkerhetspolitiskt läge präglad av ökad instabilitet och oförutsägbarhet.

Till följd av globalisering och teknologiutveckling ökar också konkurrensen mellan länder, regioner och företag. Förutsättningarna för företagets konkurrens- och utvecklingskraft förändras. Behovet av rätt kompetens samt av kluster av kreativa människor, smarta institutioner, spetsforskning och ledande företag kommer att öka. Förmågan till utmanings- och kunskapsbaserad innovation i samverkan blir mer och mer en avgörande konkurrensfördel.

Tilliten mellan människor och till samhällsinstitutionerna är avgörande för såväl ekonomisk utveckling som offentlig välfärd. Ökade förväntningar kan bidra till ökat missnöje över samhällets utveckling, samtidigt som vissa upplever att förändringar inte kommer dem till del eller är av ondo. Den medvetna polariseringen som populister representerar riskerar att minska den sociala sammanhållningen och att undergräva grundläggande demokratiska värderingarna i samhället.

I västvärlden ser man en tydlig demografisk trend med låga födelsetal och ökad livslängd, vilket medfört en allt äldre befolkning. Med längre liv kommer större behov av omsorg och vård, vilket sätter press på välfärdssystemen. Många nyanlända är i arbetsför ålder och en välintegrerad arbetsmarknad kan bidra till finansieringen av välfärden. Sveriges kommuner och regioner står inför ekonomiska

Sveriges miljömål

Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, luftföroreningar och klimat. Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen.

av gymnasieskolan har mycket svårt att komma in på arbetsmarknaden. Den självs kattade hälsan sjunker bland unga, med ökade skillnader mellan könen.

Även utsattheten för brott och den upplevda tryggheten är ojämnt fördelad i samhället. Kvinnors otrygghet är större än mäns. I vissa utsatta områden i länet finns även en förhöjd risk för kriminalitet och att barn och unga ansluter sig till kriminella miljöer.

Det geografiska läget i Stockholm–Mälarenregionen, närheten till Arlanda och en väl utbyggd kollektivtrafik ger god tillgänglighet inom och mellan regionerna och tillgång till en stor arbetsmarknad. En tredjedel av invånarna i Uppsala län arbetar i en annan kommun än den de bor i och nära en fjärdedel arbetar i ett annat län, där stora delar av länet funktionellt tillhör samma arbetsmarknad som Stockholm. Goda förbindelser med huvudstaden är av stor betydelse för hela länet.

Den ökade rörligheten och tillgängligheten i länet har många fördelar men ställer krav på utbyggnad av långsiktigt hållbara transportmedel och ett mer jämställt och jämlikt nyttjande av dessa. Transporter står idag för en stor del av länets utsläpp av växthusgaser.

En majoritet av länets invånare har tillgång till snabbt bredband, men det råder stora variationer, där framförallt vissa områden på landsbygden i stor utsträckning saknar tillgång till en god bredbandsuppkoppling.

Det byggs historiskt sett många lägenheter i Uppsala län, men det finns fortfarande ett under-

skott av bostäder som möter de olika behov som finns.

Uppsala län når idag inte de nationella miljömålen och ekosystemen i länet är påverkade av mänsklig aktivitet och olika grader av exploatering. Endast ett miljö kvalitetsmål bedöms möjligt att nå i länet, för att övriga mål ska nås krävs ytterligare styrmedel och åtgärder inom många områden för att säkra en ekologisk återhämtning. Utöver påverkan på miljön i länet har länets invånares livsstil och konsumtion också påverkan på klimatet och miljön i världen i stort.

Näringslivet i Uppsala län har under de senaste åren utvecklats starkt, med växande och nystartade företag. Långsiktigt finns förutsättningar för att denna positiva utveckling ska kunna fortsätta, samtidigt har vi inom den närmsta tiden att som län hantera och minska de negativa samhällsekonomiska effekterna av Covid-19-pandemin. Länet uppvisar som helhet upp en stor branschbredd, flera globalt verksamma företag och en hög andel sysselsatta inom offentliga verksamheter. Uppsala län har även en konkurrensfördel genom två ledande universitet, Uppsala universitet och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), som fungerar som nav för forskning och innovation. Detta, tillsammans med ett starkt regionalt företags- och innovationsstöd, en diversifierad arbetsmarknad och närhet till ett antal statliga myndigheter, har bidragit till att regionen historiskt har klarat konjunktursvingningar bättre än flera andra svenska regioner. Kompetensförsörjning är en utmaning i länet, för såväl näringsliv som offentlig sektor.

Skillnader inom näringslivets utveckling finns mellan de norra och södra länsdelarna, mellan och inom respektive kommun, samt mellan stad och land. I Östhammar, Tierp och Älvkarleby är en modern stål- och verkstadsindustri dominerande, samtidigt som småföretagandet växer. I sydväst är Enköping och Håbo mer kopplade till Stockholmsregionens näringsliv, med logistik, byggverksamhet och en växande tjänstesektor som grund. I Knivsta finns många tillverkande företag och en stark tjänstesektor. Heby är starkt inom gröna näringar och har

3. Från vision till indikatorer

Vår vision för Uppsala län är **ett gott liv i en nyskapande och hållbar kunskapsregion med internationell lyskraft.**

Denna vision visar på ett långsiktigt önskvärt tillstånd. Den bygger på länets förutsättningar och svarar upp mot de stora utmaningarna. I strävan mot att uppnå länets vision tar vi samtidigt steg mot de globala målen, och vice versa.

De globala målen och länets vision konkretiseras i tre strategiska utvecklingsområden för länet:

- **En region för alla** lyfter fram hur ett samhälle format efter människan ger ett gott liv, med öppna och inkluderande miljöer.
- **En hållbart växande region** fokuserar på samhällsutvecklingen i Uppsala län, dess natur och livsmiljöer och förhållandet till omkringliggande län.
- **En nyskapande region** tar fasta på betydelsen av ett livskraftigt näringsliv och civilsamhälle samt förmågan till utmaningsdriven förnyelse och värdeskapande i företag, organisationer och samhälle.

Hur visionen, de tre strategiska utvecklingsområdena och Agenda 2030 samspelar åskådliggörs i figuren till vänster. De tre strategiska utvecklingsområdena är ömsesidigt påverkande och är beroende av varandra. Agenda 2030 ligger som en grund för arbetet och ska fungera som en riktningssvisare, samtidigt som det är mot de globala målen och visionen vi strävar. Strategin och Agenda 2030 kräver beslutsamhet och fokus på genomförande.

Genom de tre strategiska utvecklingsområdena ges ingång och struktur för länets utvecklingsarbete. Under respektive strategiskt utvecklingsområde redogörs för vad utvecklingsområdet strävar efter, inklusive långsiktiga utvecklingsmål och åtaganden

i det långsiktiga utvecklingsarbetet. Här redogörs även för prioriterade mål under programperioden (2021-2024) och vilka steg och insatser som ska tas inom dessa. Avslutningsvis redogörs för de indikatorer som kopplas mot respektive strategiskt utvecklingsområde. Dessa ger en bild av den mer övergripande långsiktiga utvecklingen för länet inom utpekade område tillsammans med indikatorer som redan har tagits fram på nationell nivå för Agenda 2030.

Detta åskådliggörs i figuren nedan.

4. En region för alla

I en region för alla präglas hela Uppsala län av ett gott samhällsklimat som är öppet och inkluderande med hög tillit. Vi har en stärkt demokrati och en god förmåga att hantera sociala påfrestningar. Vi lever i ett hälsofrämjande samhälle med tillgänglighet till god vård och service i hela länet. Uppsala läns invånare har en god livskvalitet och hälsa, och ges möjlighet till utveckling och delaktighet i samhället och arbetslivet. Alla invånare ska ges möjlighet till en bra start i livet, med god utbildning och livslångt lärande.

Genom den regionala utvecklingsstrategin arbetar vi för att uppnå en region för alla. Detta sker med utgångspunkt i följande långsiktiga utvecklingsmål och prioriterade mål under programperioden.

Det är människorna som bor och verkar i länet som med sin kompetens och kraft skapar länets utveckling utifrån sina unika förutsättningar.

Agenda 2030 och de globala målen visar på att ingen ska lämnas utanför i utvecklingsarbetet och syftar i sin grund till att förverkliga de mänskliga rättigheterna. Vi behöver säkerställa att utvecklingen kommer alla till del, oavsett bakgrund, erfarenheter och förutsättningar.

En god livskvalitet ska vara livet igenom, med tid för livets grundstommar. Med en bra start i livet och

en barndom präglad av hälsa, trygghet, kunskap och delaktighet har man bättre förutsättningar till ett gott liv, då detta är grundläggande för att utjämna skillnader mellan individer och grupper.

Utbildning ger kompetens, egenmakt och förutsättningar till arbete och egen försörjning, och en inkluderande och växande arbetsmarknad ger utrymme för fler att bidra med sin kompetens efter egen förmåga och förutsättningar.

God hälsa är en förutsättning för att kunna leva ett gott liv. Genom hälsofrämjande arbete och en hälso- och sjukvård och omsorg av hög kvalitet ges länets invånare stöd till att uppnå, återfå eller behålla bästa möjliga hälsa.

Ett öppet samhällsklimat och en hög tillit är grundläggande för att skapa trygga och attraktiva samhällen, och ger motståndskraft mot sociala påfrestningar och motverkar utanförskap. Ett rikt kultur- och föreningsliv, som inkluderar människor i alla åldrar, bidrar till social samvaro och ger

invånarna möjlighet till livskvalitet livet igenom. För att kunna uppnå ett tryggt och inkluderande samhälle är digital inkludering och kompetens central.

En region för alla behöver säkra en god livskvalitet för hela länet, nu och för kommande generationer. I länets arbete för en hållbar framtid behövs en stärkt tilltro till det gemensamma hållbarhetsarbetet som sker på alla nivåer, från global nivå till lokala strategier och samverkan mellan organisationer och företag. En god framtidstro är av stor vikt för att få individen att känna tilltro till sin egen förmåga att bidra i omställningen, med insikten att det finns många åtgärder som leder till förbättring där den enskildes engagemang kan bidra.

Inom en region för alla jobbar vi för tre långsiktiga utvecklingsmål om ett Uppsala län som erbjuder: Ett hälsofrämjande samhälle, Ett öppet och inkluderande samhälle, samt Utbildning och sysselsättning för alla. ***Prioriterade mål under programperioden 2021–2024 är En nära och hälsofrämjande vård, samt Ett gott samhällsklimat med hög tillit.***

4.1 Långsiktiga utvecklingsmål för En region för alla

Långsiktiga utvecklingsmål	Ett hälsofrämjande samhälle	Ett öppet och inkluderande samhälle	Utbildning och sysselsättning för alla
Åtaganden	<ul style="list-style-type: none"> • Omställning till en effektiv och nära vård • Främja hälsosamma levnadssätt 	<ul style="list-style-type: none"> • Ge ökade möjligheter till digital kompetens för inkludering och delaktighet • Ta tillvara civilsamhällets kraft och engagemang 	<ul style="list-style-type: none"> • Skapa goda möjligheter till ett livslångt lärande • Möjliggöra egen försörjning på en mer jämställd, jämlik och växande arbetsmarknad

4.1.1 Ett hälsofrämjande samhälle

Samhällets utformning har stor betydelse för hur god och jämlik hälsan är bland länets invånare. För att utjämna skillnader i hälsa och uppnå en god hälsa för alla behöver samhället verka både vårdande, behandlande, kompenserande, förebyggande och främjande, med såväl generella som specifika insatser.

Uppsala läns arbete med att utjämna skillnader i hälsa tar avstamp i modellen för hälsans bestämningsfaktorer, där det regionala utvecklingsarbetet kan verka för jämlika livsvillkor genom våra samhällsarenor (se figur 4). Modellen utgår från tre olika nivåer som påverkar människans hälsa. Hälsan påverkas av rådande samhällsutveckling på olika sätt, exempelvis av beslut i nationell politik. Människans hälsa påverkas också av olika samhällsarenor samt deras utformning och tillgänglighet, exempelvis hur arbetsmarknaden ser ut och hur skola, hälso- och sjukvård är utformad. Aktörerna som omfattas av länets regionala utvecklingsstrategi har till viss del rådighet över hur länets samhällsarenor är utformade och hur dessa kan kompensera för ojämlika livsvillkor. Genom samhällsarenornas utformning kan invånarnas levnadssätt påverkas, och exempelvis delaktighet och goda levnadsvanor främjas.

Våra förutsättningar för hälsa grundläggs i barn- och ungdomskonventionen som fastställer alla barns rätt till bästa uppnåeliga hälsa. Barnets vårdnads-

havare har det yttersta ansvaret för att tillgodose barnets behov. Det är därför av stor vikt att det finns tillgång till relevant stöd för föräldrar under hela barnets uppväxt.

Länets hälso- och sjukvård och omsorg behöver vara kvalitativ, säker, jämställd, jämlik och tillgänglig utifrån behov. Vården ska utgå från individens egna förutsättningar för att stärka tilltron till den egna förmågan. Tillgängliggörande av digitala lösningar för välfärdstjänster blir viktigt för att fortsatt kunna erbjuda god kvalitet på vård och omsorg till alla.

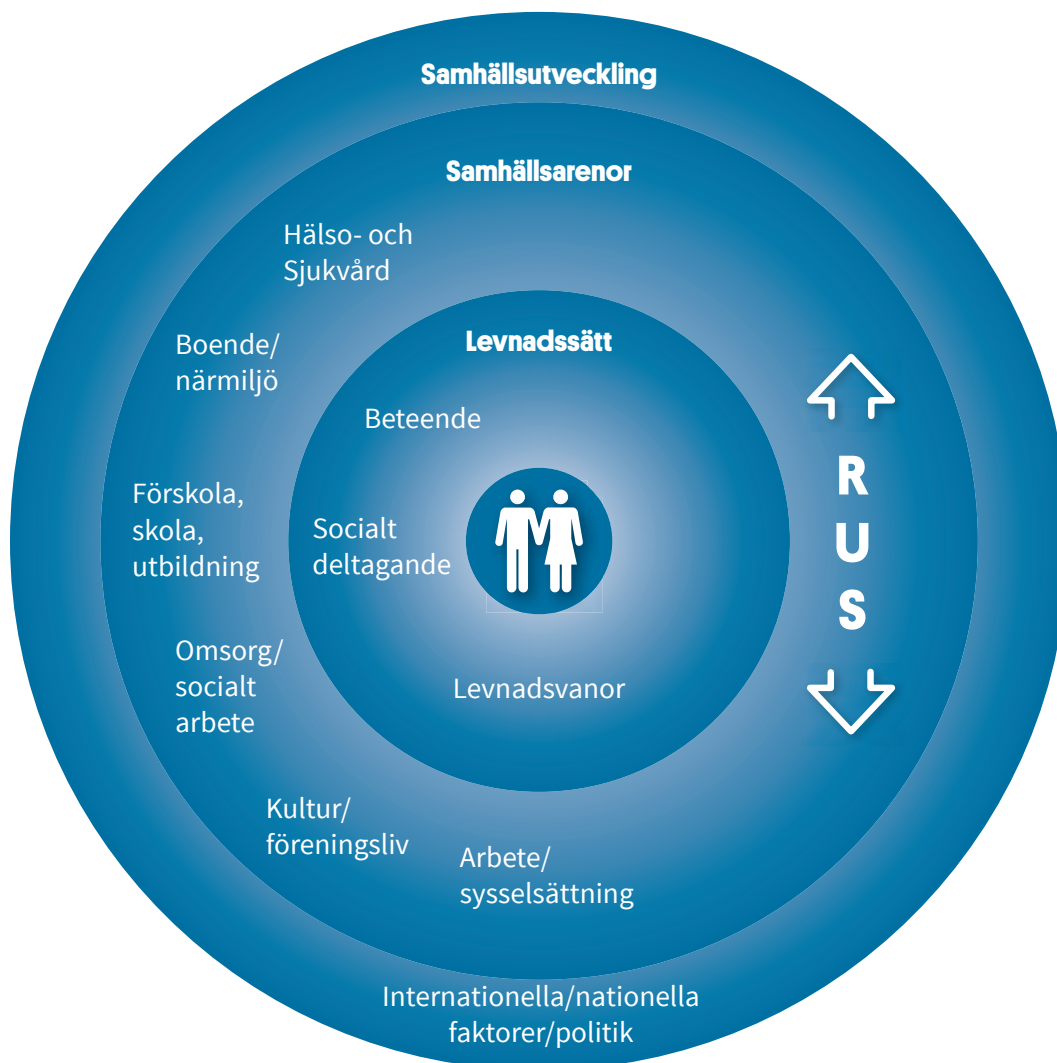
Flera av våra vanligaste folksjukdomar kan förebyggas genom goda levnadsvanor som hälsosam kost och fysisk aktivitet. Hur vi bygger vårt samhälle blir centralt i att främja goda levnadsvanor. Det kan exempelvis handla om att öka möjligheterna för resor med cykel och att säkerställa tillgången till grönområden för alla länets invånare.

Ett samhälle som har god och anpassad tillgång till stödjande insatser, mötesplatser, fritids- och kulturverksamheter och friluftsmiljöer med mera, bidrar till att främja hälsosamma levnadsvanor.

Åtaganden i det långsiktiga utvecklingsarbetet

Omställning till en effektiv och nära vård

En omställning till effektiv och nära vård är en del i en internationell och nationell rörelse mot en nära och mer integrerad vård. Omställningen är nödvändig även i Uppsala län eftersom vi står inför stora demografiska utmaningar. Omställningen till

Figur 4. Modell över hälsans bestämningfaktorer. Inspirerad av Östgötakommissionen för jämlik hälsa.

en effektiv och nära vård innebär att länets befolkning i så hög grad som möjligt ska få sitt samlade behov av hälso- och sjukvård och social omsorg genom insatser nära bostaden. Inom ramen för omställningen är det hälsofrämjande, förebyggande och samskapande arbetet prioriterat. En framgångsrik omställning förutsätter att länets kommuner och Region Uppsala tillsammans med privata utförare, brukarorganisationer och andra samhällsorganisationer samverkar för att nå en gemensam målbild. Länets samverkansstruktur ska vara en naturlig arena för att driva omställningen och insatser ska samordnas genom sammanhållna

vårdkedjor, där patienter och brukare, oavsett huvudman, ska vara informerade och ges inflytande över sin vård och omsorg. Strävan efter en god, säker och hälsofrämjande vård och omsorg ska genomföra det löpande arbetet och hela vårdkedjan. För att säkerställa omställningen till en effektiv och nära vård krävs att digitaliseringens möjligheter för effektivisering av vårdens processer nyttjas, samt aktiva insatser för att utbilda, rekrytera och behålla personal.

Steg inom ramen för omställningen till en effektiv och nära vård under programperioden 2021–2024 är prioriterade, se mer under 4.3.1.

Främja hälsosamma levnadssätt

Människan befinner sig på en rad olika samhällsarenor vid olika stadier i livet, där vi genom bred samverkan kan främja hälsosamma levnadssätt. Det handlar om samverkan vid exempelvis samhällsplanering för att säkerställa att hälsofrämjande miljöer och levnadssätt är lättillgängliga för alla. Här krävs dialog och samarbete inom det offentliga, med föreningsliv och med brukarorganisationer, vilket också stärker inkludering och delaktighet. Ett exempel är arbete för att ge alla barn och unga möjlighet att ta del av fysisk aktivitet på lika villkor, som tillgång till Fritidsbanker, spontanidrottsplatser och anpassade friluftsmiljöer. Här har civilsamhället en stor roll när det gäller att erbjuda social samvaro.

Utvecklingsmålets koppling mot globala mål:

Länets arbete för ett hälsofrämjande samhälle främjar även globala mål.

Huvudsakligen kopplat är globalt mål 3 - god hälsa och välbefinnande. Som ovan beskrivits påverkas och påverkar hälsa och välbefinnande av flera samhällsarenor och har därför också koppling till i princip samtliga globala mål.

4.1.2 Ett öppet och inkluderande samhälle

Genom livets alla skeenden har vi, om än olika, utbyte av sociala sammanhang och delaktighet. Att motverka ensamhet och brist på sociala nätverk och socialt stöd är av stor vikt för en god hälsa hos länets invånare, där den växande gruppen äldre behöver ett särskilt fokus. Allt fler äldre är friska och har en stor självständighet, medan andra har en eller flera livskvalitetsnedsättande faktorer orsakade av sjukdom eller skada som kräver omfattande behov av hjälp och stöd, ibland till livets slutskede. Oavsett ålder och hälsostatus behöver alla människor ges möjlighet till social samvaro och delaktighet.

Sociala relationer och tillit mellan människor är hörnstenar i ett inkluderande samhälle. De formas i bostadsområden, på skolor och arbetsplatser, digitalt, i föreningslivet, på öppna förskolor, på folkbiblioteken och i alla sammanhang där individer möts. Mötesplatser behöver vara tillgängliga, inkluderande och varierade för att kunna nyttjas av alla. Offentliga och privata aktörer och civilsamhället ger möjlighet till gemenskap genom att erbjuda mötesplatser. Här spelar kulturlivet en väsentlig roll för möjligheterna till eget skapande, möten, samtal eller i arbetet mot ett breddat deltagande i det professionella kulturlivet. Även idrottsrörelsen ger, med sin bredd- och elitidrott, plats för

gemenskap, upplevelser och lokalförankring.

För att skapa ett inkluderande samhälle med gott samhällsklimat är det av stor vikt att barn och unga ges rätt till delaktighet och får komma till tals i beslut som rör dem. Ett samhälle som inkluderar och ger röst åt alla människor skapar tillit, trygghet och mångfald.

Digitalisering skapar nya möjligheter till kontakt, kommunikation och delaktighet. Samtidigt måste vi säkerställa delaktighet i samhället för dem som inte vill eller kan nyttja de digitala möjligheterna.

I ett länsövergripande samarbete är områdena hälsa, trygghet och goda livsvillkor i socioekonomiskt utsatta områden samt mäns våld mot kvinnor utpekade. Hälsa, trygghet och goda livsvillkor i socioekonomiskt utsatta områden handlar om att genomföra ett urval av insatser i samverkan. För att nå målbilden finns behov av en lägesgemensam plattform för statistik, analys, kunskap och kommunikation, utbildningar för aktörer som möter suicidnära personer, våldsförebyggande arbete i skolan och att utveckla den lokala och regionala lägesbilden för ökad trygghet. Arbetet mot mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål utgår från den regionala strategin för jämställdhet.

Åtaganden i det långsiktiga utvecklingsarbetet

Ge ökade möjligheter till digital kompetens och tillit för inkludering och delaktighet

Sektorsövergripande samverkan behövs för att ge länets befolkning, oavsett ålder eller annan bakgrundsfaktor, möjlighet att utveckla sin digitala kompetens för att behärska sin digitala vardag. Digital kompetens ska ses som en samhällskompetens över de organisatoriska gränserna. Samverkan ska syfta till att ta tillvara digitaliseringens möjligheter som värnar och stöttar länets offentliga värden. Länets aktörer ska verka för att effektivisering och digitalisering sker på ett sätt som människor känner tilltro till och som värnar individers rättigheter, särskilt när det gäller individens integritet.

Ta tillvara civilsamhällets kraft och engagemang

Civilsamhället med dess ideella organisationer spelar en grundläggande roll i arbetet för ett öppet och inkluderande samhälle. Genom stöd och strukturerad samverkan mellan ideella organisationer,

det offentliga och näringslivet kan denna kraft och engagemang stärkas i länet. Civilsamhället kan både med egen verksamhet men även som kunskaps- och röstbärare bidra i samhällsutvecklingen.

Utvecklingsmålets

koppling mot globala mål:

Länets arbete för ett öppet och inkluderande samhälle främjar och kopplar till globalt mål 16 – fredliga och inkluderande samhällen med delmål om lyhört och inkluderande beslutsfattande (16.7). Kopplar även till mål 17 med delmål om att främja partnerskap (17.17) samt även mål 10 om minskad ojämlikhet och delmål om att främja social, ekonomisk och politisk inkludering (10.2).

4.1.3 Utbildning och sysselsättning för alla

En förskola och skola med hög kvalitet och som är trygg och stimulerande behövs för att ge goda kunskaper och socialt sammanhang, samt för att stärka alla barns unika förmågor. En avklarad grundskola och gymnasieexamen är en av de grundläggande faktorerna för hälsa och möjligheterna till vidare studier inom högre utbildning eller arbete.

Utbildningen inom högskolor och universitet, folkhögskolor och vuxen- och yrkesutbildning behöver vara av högsta kvalitet och kopplas till arbetsmarknadens behov. Folkbildningen är, vid sidan av de formella utbildningarna, en viktig resurs för att minska utbildningsklyftorna i samhället, ta tillvara mångfaldens potential och öka den sociala sammanhållningen, liksom för framtida kompetensförsörjning. Folkbiblioteken har en roll för allmän och god tillgång till information och medier och utgör en värdefull lokal struktur i länets kommuner. Biblioteken är mötesplatser för lärande och har en roll för allas likvärdiga tillgång till digital teknik och programutbud. En SFI-under-

visning som bygger vidare på deltagarnas tidigare erfarenheter och yrkeskompetenser kan vara en av nycklarna till förstärkt integration. De traditionella könsmönstren kring utbildningsval och rekrytering behöver utjämnas.

Utbildning och sysselsättning ökar delaktigheten i samhället och stärker ekonomin. Genom en inkluderande och växande arbetsmarknad ges utrymme för fler att bidra med sin kompetens efter egen förmåga och egna förutsättningar. Digitalisering medför möjligheter att bedriva, leverera och ta till sig utbildning på nya effektiva och ändamålsenliga sätt, genom exempelvis distansutbildningar, något som kan främja tillgången till utbildning även i länets landsbygdsområden.

För att möta en föränderlig arbetsmarknad, där inte minst digitalisering och AI ställer andra krav på arbetskraften, behövs möjlighet till ett livslångt lärande. Äldre som orkar, vill och kan arbeta några år längre är en viktig målgrupp för att möta de utmaningar vi står inför på arbetsmarknaden.

Åtaganden i det långsiktiga utvecklingsarbetet

Skapa goda möjligheter till ett livslångt lärande

För att alla barn ska klara målen i grundskolan krävs en bred samverkan, exempelvis mellan hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola. Det är särskilt viktigt för att stödja de barn och familjer som har behov av extra stöd och insatser för att kunna ha lika förutsättningar till studier.

Samverkan mellan utbildningsanordnare och branscher behövs för att förbereda ungdomar inför arbetsmarknaden, vidare utbildning eller egen företagsamhet. Utvecklade strukturer för vägledningsuppdraget inom utbildningssektorn är en viktig del för kompetensförsörjningen.

Utbildningssystemet behöver strategiskt samverka för att dimensionera utbildningar mot arbetslivets kompetensbehov och erbjuda möjligheter till kompetensutveckling. Detta bör ske genom möjlighet till flexibla lösningar för individen inom ramen för det livslånga lärandet, exempelvis i form av distansstudier och validering där kunskaper och kompetenser kartläggs och bedöms på ett strukturerat sätt, för studier eller arbete, oavsett hur, var eller när de förvärvats. Digital teknik ökar möjligheten till lärande även utanför det etablerade utbildningssystemet. Det finns ett behov av fler utbildningslösningar där språk- och yrkeskunskaper integreras så att utbildning på alla nivåer tillgängliggörs för fler.

Möjliggöra egen försörjning på en mer jämställd, jämlik och växande arbetsmarknad

En ökad jämlikhet gynnar innovation och leder till ökad företagsamhet, dock gör rådande strukturer och attityder i samhället att potentialen inte tas tillvara fullt ut. Det gäller att undanröja strukturella hinder för att uppmuntra ett jämställt och jämlikt företagande. Det gäller även att företagsfrämjande aktörer och olika finansieringsformer bidrar till att personer med utländsk bakgrund, ungdomar och kvinnor startar och driver företag i större utsträckning än idag.

Länets kommuner, myndigheter och civilsamhället behöver även samverka för att inträdet på arbetsmarknaden för nyanlända, och för dem som bott länge i landet utan arbete, sker så snabbt som möjligt. Detta kräver en bättre samordnad introduktion av nyanlända. Individer med upplevelser av krig, flykt och långdragna asylprocesser måste erbjudas samordnat stöd.

Vi behöver ha beredskap för och en förmåga att bidra till återhämtning av och hantering av effekter på arbetsmarknaden med anledning av Covid-19-pandemin.

Utvecklingsmålets

koppling mot globala mål:

Länets arbete för utbildning och sysselsättning för alla främjar även globala mål. Huvudsakligen kopplat är globalt mål 4 – god utbildning för alla, där arbetet kopplar mot i princip samtliga delmål.

Kopplar även mot mål 8 – anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, och delmål 8.6, 8.5 och 8.8.

4.2 Prioriterade mål under programperioden för En region för alla

Prioriterade mål 2021-2024
och delområden

En hälsofrämjande och nära vård

För att gå mot målet ska steg och insatser ske för att *utveckla en förnyad vårdstruktur i länet, samt för att skapa samhälleliga förutsättningar för ökad psykisk hälsa bland barn och unga.*

Ett gott samhällsklimat med hög tillit och inkludering

För att gå mot målet ska steg och insatser ske för att *skapa mötesplatser och dialog för delaktighet och inkludering samt fokus på utsatta områden.*

I arbetet att sträva mot det strategiska utvecklingsområdet *En region för alla*, de långsiktiga utvecklingsmålen samt mot de globala målen är **En hälsofrämjande och nära vård** och **Ett gott samhällsklimat med hög tillit och inkludering** prioriterade mål under programperioden 2021–2024.

4.2.1. En hälsofrämjande och nära vård

Framtidens hälso- och sjukvård ska vara effektiv, nära, samskapande samt hälsofrämjande och förebyggande. För invånaren i Uppsala län innebär det mer vård nära individen och på nya sätt, att individen är en aktiv och självklar part i sin egen vård, att vård hålls samman med stöd av rätt kompetenser samt att individen får stöd i att främja sin hälsa. Våra samhällen ska vara hälsofrämjande och stärka människors fysiska och psykiska hälsa, för ökad livskvalitet, delaktighet och för att minska risken för ohälsa.

För att gå mot målet ska under programperioden steg tas för att utveckla en förnyad vårdstruktur i länet, samt för att skapa samhälleliga förutsättningar för ökad psykisk hälsa bland barn och unga. Dessa steg kopplar till åtagandet om en omställning till en effektiv och nära vård som sträcker sig mot år 2030.

Utveckla en förnyad vårdstruktur i länet

Steg ska tas under programperioden för att en större andel av vården ska bedrivas utanför länets sjukhus, genom att utveckla en förnyad vårdstruktur som ger

stöd för egenvård och tydliga och enkla ingångar i vården. Vård i hemmet ska vara samordnad och likvärdig i länet. Länets vårdstruktur ska ha närmottagningar, hälsocentraler och vårdcentrum där olika aktörer samverkar utifrån ett invånarperspektiv. Utveckling ska ske av digitala stöd som ska vara en integrerad del i den förnyade vårdstrukturen, samt av arbetssätt som syftar till att stödja samskapande och effektivt nyttjande av resurser. En förnyad vårdstruktur innefattar även på sikt utveckling och samordning av hälsofrämjande och förebyggande insatser för att minska behoven av vård. Arbetet följer det inriktningsbeslut om gemensam målbild och vårdcentrumutveckling som fattats av länets kommuner och Region Uppsala 2019–2020.

Skapa samhälleliga förutsättningar för förbättrad fysisk och psykisk hälsa bland barn och unga

Steg under programperioden är att utifrån identifierat behov förstärka samarbetet gällande förebyggande och främjande insatser. Detta genom att Region Uppsala tillsammans med länets kommuner enas om och implementerar bästa tillgängliga kunskap när det gäller metoder som syftar till att främja hälsa och motverka ohälsa hos barn och unga. Arbetet ska ske ihop med civilsamhälle och näringsliv, då det krävs bred sektorsövergripande samverkan för att verka i riktningen för en ökad psykisk hälsa bland barn och unga. Gemensamma ansträngningar för att stärka det hälsofrämjande

perspektivet i den fysiska planeringen är också en viktig del i att främja den viktiga vardagsmotionen. Steg innefattar också, utifrån Barnkonventionen, stärkt delaktighet och inflytande för barn och unga. Detta gäller både utifrån det enskilde barnet, exempelvis som patient i utformning av sin vård, och utifrån barnen som befolkningsgrupp, exempelvis övergripande beslut som innefattar samhällsarenor där barn vistas.

*Huvudsakligt kopplat
globalt mål är mål 3 om
hälsa och välbefinnande.*

4.2.2. Ett gott samhällsklimat med hög tillit och inkludering

Genom att i länet ha starka lokalsamhällen, mötesplatser och fora för dialog kan länet bibehålla ett gott samhällsklimat med hög tillit. Tillit är ett mål men också ett medel för ett hållbart samhälle då den fungerar som ett kitt i det demokratiska samhället. Lägre tillit har i sin tur koppling till social oro, utanförskap och polarisering. I Uppsala län ska alla invånare uppleva trygghet och inkludering.

Steg under programperioden för att gå mot målet innefattar en utredning av hur vi ska arbeta för stärkt samhällsklimat och inkludering och för att motverka misstro och polarisering. Behovet av mötesplatser, medborgardialoger, partnerskap, samverkan, samskapande samt förebyggande åtgärder har identifierats. Utredningen ska ske i bred dialog och innefatta kartläggning av nuläge

och av möjliga insatser och berörda aktörer. Resultatet fungerar som ett beslutsunderlag för efterföljande steg och insatser.

Under programperioden ska steg också tas i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet för trygga miljöer i länet. Länet ska gemensamt utveckla det systematiska och kunskapsbase- rade arbetet med att ta fram lokala och regionala lägesbilder gällande trygghet. Lägesbilderna ska sedan ligga till grund för utbildning, processtöd samt ett utvecklat systematiskt brottsförebyggande arbete. Att minska utsatthet för brott och otrygghet i socioekonomiskt utsatta områden ska vara i fokus för arbetet. Det brottsförebyggande arbetet handlar om att arbeta med alla typer av prevention.

10 MINSKAD OJÄMLIKHET

Genom att arbeta för ett gott samhällsklimat med hög tillit och inkludering stödjer länet de globala målen om minskad ojämlikhet (10), fredliga och inkluderande samhällen (mål 16) samt genomförande och globalt partnerskap (mål 17).

16 FREDLIGA OCH INKLUDERANDE SAMHÄLLEN

17 GENOMFÖRANDE OCH GLOBALT PARTNERSKAP

4.3 Indikatorer för En region för alla

En region för alla		
Indikator	Mål/inriktning	Kommentar
Andelen gymnasieelever med examen inom 4 år	Lägst 75% 2024 Lägst 80% 2030	Från dagens RUS, befintlig målangivelse (prolongerad)
Tilliten bland länets invånare	Ska öka	Från dagens RUS, befintlig målangivelse. Fördjupad analys behövs för att kunna ange numeriska målvärden.
Andelen sysselsatta i åldrarna 20–64 år	Väl över 80% 2024	Från dagens RUS, något justerad målangivelse (samt prolongerad). Bygger på Europa 2020-målen. Fördjupad analys behövs för att ange målvärde 2030.
Ekonomisk utsatthet/jämlikhet	–	Arbete pågår för att identifiera och föreslå indikator som ger bild av hur det går för länet avseende ekonomisk utsatthet/jämlikhet. Kopplas mot mål 10, delmål 10.1 i Agenda 2030.
Regioninvånarnas självskattade hälsa	Länet ska ha bäst självskattade hälsa i riket. Skillnader mellan grupper ska minska.	Från dagens RUS, befintlig målangivelse. Fördjupad analys behövs för att kunna ange numeriska målvärden för programperioden.
Ungdomars självskattade hälsa	Nedåtgående trend ska vändas	Ny indikator. Fördjupad analys behövs för att kunna ange numeriska målvärden för programperioden.

5. En hållbart växande region

I ett hållbart växande Uppsala län lever vi i trygga och attraktiva livsmiljöer med god tillgänglighet och bostäder efter behov. Vi har en livskraftig miljö och natur, där länet bidrar till den ekologiska återhämtningen samtidigt som vi är långsiktigt växande. En regional hållbar samhällsplanering och infrastruktur gör att vi har en god förmåga att hantera påfrestningar, och vi har säkrat de kritiska försörjningskedjorna. I Uppsala län tillgodoser vi både nuvarande och kommande generationers behov.

Genom den regionala utvecklingsstrategin arbetar vi för att uppnå en hållbart växande region. Detta sker med utgångspunkt i följande långsiktiga utvecklingsmål och prioriterade mål under programperioden.

I en hållbart växande region ska länets invånare men även kommande generationer, biologisk mångfald och miljö samt människor i andra länder långsiktigt gynnas av länets tillväxt, utbyggnad och livsstil.

Frågor om hur städer, samhällen och livsmiljöer kan utvecklas i balans med omkringliggande naturmiljöer är i fokus för många av de globala målen. Livsmiljöer behöver vara säkra, trygga, attraktiva och hälsofrämjande, samt bidra till en miljö i balans.

En växande befolkning och ett näringsliv i tillväxt bidrar till utveckling, men ställer samtidigt krav på utbyggnad av den fysiska infrastrukturen. En omställning till ett fossilfritt samhälle ställer ökade krav på utveckling och investeringar inom teknisk infrastruktur. Tillgång till bredband och

en ökad digitalisering gör att fysiska möten och transporter kan ersättas med mer resurseffektiv kommunikation. För länets mer glesbefolkade delar är tillgången till kapacitetsstarkt bredband, goda kommunikationer och nya lösningar på grundläggande kommersiell och offentlig service nödvändig för utvecklingen.

Behovsanpassade bostäder till rimliga priser och med bra kommunikationer är en förutsättning för att kunna skapa goda livsmiljöer för en växande befolkning. En utbyggd transportinfrastruktur och ökade möjligheter till pendling, inom och utom länet, ger ökad tillgänglighet och en större arbetsmarknad.

Efterfrågan på lokala areella resurser och näringar förväntas öka, vilket kräver ett långsiktigt hållbart bruk av länets naturmiljöer. Ett mer utvecklat resursutbyte mellan stad och land bidrar till nyttjandet av kraften i hela länet.

Inom en hållbart växande region arbetar vi mot tre långsiktiga utvecklingsmål om ett Uppsala län som erbjuder: Tillgängliga och hållbara transporter, Säkra och attraktiva städer och livsmiljöer samt Livskraftiga naturmiljöer och hållbar livsmedelsförsörjning. ***Prioriterat mål under programperioden 2021–2024: är En hållbar och robust regional samhällsplanering och infrastruktur.***

5.1 Långsiktiga utvecklingsmål för En hållbart växande region

Långsiktiga utvecklingsmål	Tillgängliga och hållbara transporter	Säkra och attraktiva städer och livsmiljöer	Livskraftiga naturmiljöer och hållbar livsmedelsförsörjning
Åtaganden	<ul style="list-style-type: none"> • Ta stegen mot en regional godsstrategi • Utveckla en samhällsplanering för hållbart resande 	<ul style="list-style-type: none"> • Planera för och bygga fler bostäder samt utveckla befintligt bostadsbestånd i en god bebyggd miljö • Utveckla en robust och fossiloberoende samhällsteknisk infrastruktur • Utveckla den digitala infrastrukturen 	<ul style="list-style-type: none"> • Samverkan för att uppnå de nationella miljömålen • Ökad samverkan och kunskapsöverföring inom länet för hållbar livsmedelsförsörjning

5.1.1 Tillgängliga och hållbara transporter

Tillgänglighet för resande och godstransporter, inom länets olika delar och till och från orter och arbetsmarknader utanför länet, är avgörande för en god livskvalitet och för den ekonomiska hållbarheten i ett län. Med en väl utbyggd infrastruktur och kollektivtrafik kan hela länet nås för exempelvis pendling, turism, friluftsliv och rekreation.

Utbyggd infrastruktur för gång och cykel underlättar resor från dörr till dörr. För ökad jämlikhet, hälsa samt miljömässig hållbarhet behöver resor med cykel främjas, både i tätorter och på landsbygd. En kapacitetsstark kollektivtrafik ger möjligheter till ökad sysselsättning genom pendling och bidrar även till minskad miljöbelastning, färre trafikolyckor, minskad trängsel och bättre folkhälsa.

Kollektivtrafiken har en central roll i utvecklandet av en resurseffektiv och mer jämställd och jämlik mobilitet. Sammanhängande kollektivtrafik och kombinationsresor kan underlättas genom digitala verktyg som underlättar planering och övergång. Det kan även gynna samåkning och/eller samåående med en minskad fordonsflotta som följd.

En omställning till effektiva och hållbara godstransporter behöver ske, där digitaliseringen kan vara ett viktigt verktyg. Idag sker många gods-

transporter med lastbil, vilket gör underhåll och upprustning av mindre vägarna och broar viktigt för tunga, lokala transporter av livsmedel, energi och material. Fler tunga transporter behöver ske med andra trafikslag än väg, där en större del av lågvärdigt och icke tidskritiskt gods bör kunna transporteras sjövägen. Kapaciteten till och från för länet viktiga hamnar är därför viktig. För hållbara godstransporter på tåg behöver brister i järnvägsystemet åtgärdas och godstrafik på tåg användas mer rationellt och effektivt, med lösningar som kopplar samman transportslagen och underlättar omlastning.

Åtaganden i det långsiktiga utvecklingsarbetet

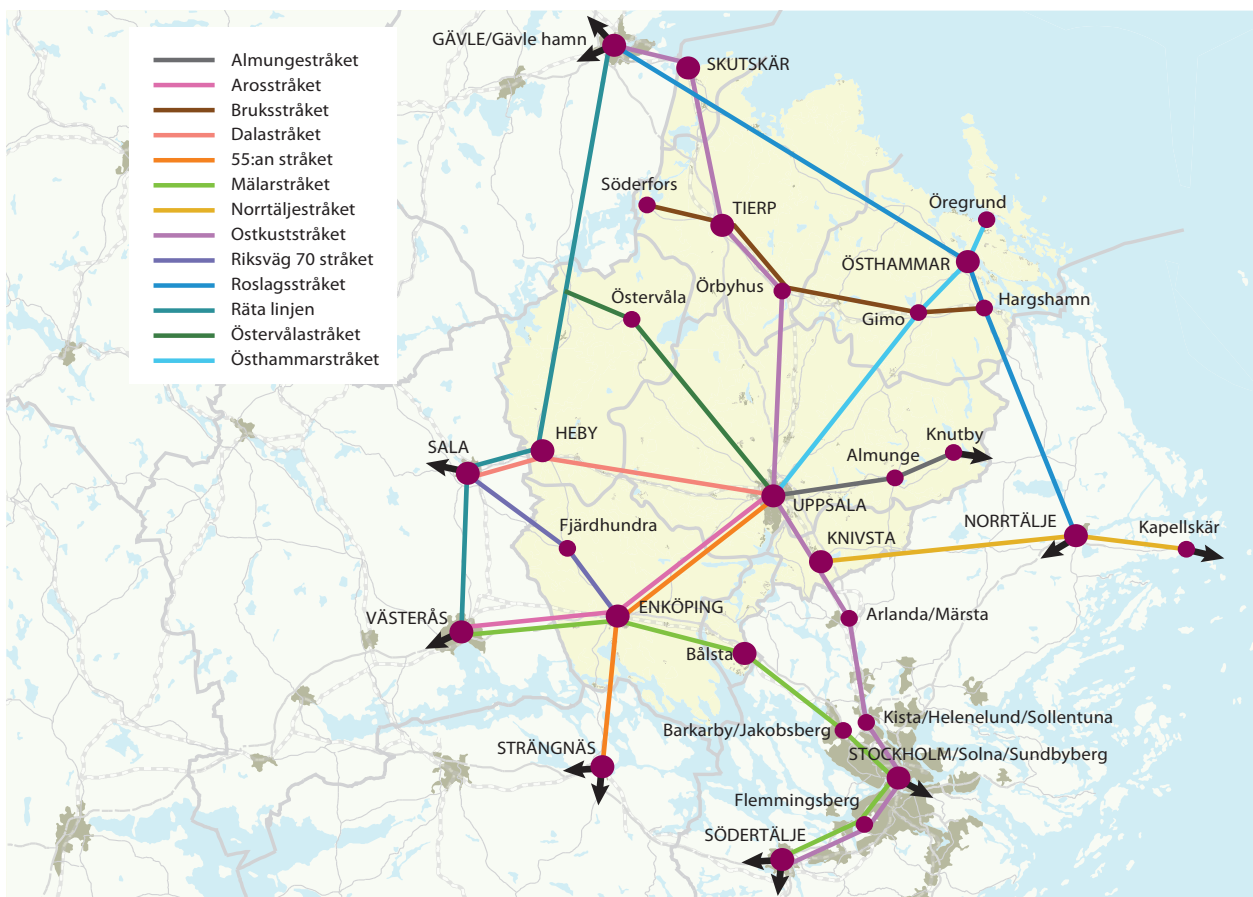
Ta stegen mot en regional godsstrategi

En storregional godsstrategi tas fram inom En bättre sats-samarbetet med fokus på Stockholm-Mälardalenregionen, vilket utgör en bra grund för framtagandet av en för Uppsala län regional godsstrategi. En regional godsstrategi ökar kunskapen om länets transporter och skapar samsyn kring de utmaningar som regionen har att hantera. Regionalt och lokalt eftersträvas en ökad samordning av transporter och varudistribution.

Utveckla en samhällsplanering för hållbart resande

Byggandet av bostäder och lokaler behöver tydligt kopplas till befintlig infrastruktur och kollektivtrafik längs länets stråk. Det behövs en integrerad syn på olika färdmedel och möjligheterna att kombinera

dessa till en hel resa. Inom samhällsplaneringen är det viktigt att säkra tillgången till kollektivtrafik och förbättra tillgängligheten till viktiga målpunkter, såsom större arbetsplatser och besöksmål.

Figur 5. Stråk i Uppsala län och till angränsande län. Källa: Trafik och samhälle, Region Uppsala

3 GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

6 RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA

11 HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN

13 BEKÄMPA KLIMATFÖRÄNDRINGARNA

14 HAV OCH MARINA RESURSER

15 EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Utvecklingsmålets koppling mot globala mål:

Länets arbete för tillgängliga och hållbara transporter främjar även globala mål. Huvudsakligen kopplat är mål 11 – hållbara städer och samhällen och delmål 11.2 - tillgängliggör hållbara transportsystem för alla. Genom utveckling mot ett transportsystem med tydligt minskad miljöpåverkan främjas även de olika ekologiska målen, mål 6, 13, 14 och 15. Utveckling mot ett säkrare transportsystem främjar delmål 3.6 om minskade dödsfall i trafiken. Genom att främja gång och cykel främjas mål 3 om hälsa.